

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ERGENLERİNCİNSEL EĞİTİME
YÖNELİKTUTUMLARINA İLİŞKİN BİR ÖLÇEK
GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Osman Necati TURHAN

121149106

Danışman Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Alper ÇUHADAROĞLU

İstanbul, Temmuz 2015

T.C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ERGENLERİN CİNSEL EĞİTİME YÖNELİK
TUTUMLARINA İLİŞKİN BİR ÖLÇEK
GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Osman Necati TURHAN

121149106

Danışman Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Alper ÇUHADAROĞLU

İstanbul, Temmuz 2015

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

07.07.2015 tarihinde tezinin savunmasını yapan Osman Necati TURHAN'a ait "Ergenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumlarına İlişkin Bir Ölçek Geliştirme Çalışması" başlıklı çalışma, jürimiz tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programında, Yüksek Lisans Tezi olarak **Oy Birliği/Oy Çoğunluğuyla** kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Alper ÇUHADAROĞLU
(Başkan-Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Ali TEMEL
(Üye)

Yrd. Doç. Dr. Makbule SOYER
(Üye)

ETİK SÖZLEŞME

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ergenlerin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumlarına İlişkin Bir Ölçek Geliştirme Çalışması” adlı araştırmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Osman Necati TURHAN

Tarih

.../.../2015

ÖNSÖZ

Cinsellik alanı ve cinsel eğitim, en çok konuşulan, en çok merak edilen, buna rağmen gerçek ve bilimsel anlamda en az bilinen, eğitim programlarında en az yer alan, halen ülkemizde de reddedilen, yokmuş gibi davranılan eğitim programlarına konmayan bir konu olma özelliğini taşımaktadır. Buna karşın, cinsel bilgi ve becerilerin sağlanması, insanın gelişimi açısından önemlidir ve herkesin cinsel eğitim almaya hakkı vardır.

Bu çalışmanın her aşamasında benden akademik desteğini esirgemeyen, bana dostane yaklaşımı ile rehberlik eden hocam Yrd. Doç. Dr. Alper ÇUHADAROĞLU'na teşekkürlerimi sunmak isterim.

İş yaşamında ve tez yazımında bana sabreden Beylikdüzü Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü Vedat YOLDAŞ'a ve çalışma arkadaşım Mustafa Can ÇİFTÇİ ve tüm Beylikdüzü Rehberlik ve Araştırma Merkezi çalışanlarına, ayrıca Beyoğlu Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürü Dr. Levent ÖNCEL'e teşekkür etmek isterim.

Ölçekgeliştirme aşamasında emek sarfeden Abidin Nesimi Fatinoğlu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Rehberlik Öğretmenleri İlhan ALBAYRAK ve Ebru GÜREN'e teşekkür etmek isterim.

Çalışma süresince vakit ayıramadığım arkadaşlarımla anlayışları ve destekleri için teşekkür ederim. Değerli fikirleri ile sıkıştığımda bana yol gösteren ve zaman ayıran dostum Barışcan ÖZTÜRK'e teşekkür ederim.

Yaşamımın her alanında olduğu gibi eğitimim süresince bana maddi ve manevi destek veren değerli insanlar, ablam Özlem TURHAN İYİDİR, abim Ömer Talip TURHAN'a ve bütün aileme teşekkür ederim.

Son olarak tez çalışmam sırasındaki sabrı ve emeği için hayatımın anlamı, eşim Yağmur AYAZ TURHAN'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER LİSTESİ

ETİK SÖZLEŞME	ii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER LİSTESİ	v
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
EKLER LİSTESİ	ix
ÖZ	x
ABSTRACT	xi
BÖLÜM I.....	1
Giriş.....	1
1.1. Ergenlik ve Cinsel Gelişim	1
1.2. Cinsellik ve Cinsel Eğitim	5
1.3. Yurt dışındaki Cinsel Eğitim Uygulamaları.....	9
1.4. Türkiye’deki Cinsel Eğitim Uygulamaları.....	14
1.5. Yurtdışındaki Cinsel Eğitim Araştırmaları	16
1.6. Türkiye’deki Cinsel Eğitim Araştırmaları	20
1.7. Cinsel Eğitime Yönelik Ebeveyn, Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri ...	24
1.8. Araştırmanın Problem Durumu.....	28
1.9. Araştırmanın Amacı	31
1.10. Araştırmanın Önemi.....	31
1.11. Araştırmanın Varsayımları.....	33
1.12. Araştırmanın Sınırlılıkları	33
1.13. Tanımlar	34
BÖLÜM II.....	35
Yöntem.....	35
2.1. Araştırmanın Modeli	35
2.2. Çalışma Grubu	35
2.3. Veri Toplama Aracı.....	36
2.4. Verilerin Toplanması	37
2.5. Verilerin Analizi.....	37
BÖLÜM III	39
Bulgular.....	39

3.1. CEYTÖ'ne İlişkin Betimleyici İstatistikler	39
3.2. CEYTÖ'nin Madde-Toplam Korelasyonları	42
3.3. Geçerlik Çalışması	43
3.4. Güvenirlik Çalışması.....	55
3.5. Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular	56
BÖLÜM IV	58
Tartışma, Sonuç ve Öneriler	58
4.1. Tartışma ve Sonuç.....	58
4.2. Öneriler	62
KAYNAKLAR	64
EKLER.....	75

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Yaş Dağılımı	36
Tablo 2. Cinsiyet Dağılımları.....	36
Tablo 3. CEYTÖ'nin Betimleyici İstatistikleri	39
Tablo 4. Düzeltilmiş Maddelerin Betimleyici İstatistikleri.....	41
Tablo 5. CEYTÖ'nün Madde Toplam Korelasyonları	42
Tablo 6. KMO Standart Değerleri.....	44
Tablo 7. CEYTÖ'nin KMO ve Barlett Testi Sonuçları	44
Tablo 8. Ortak varyans tablosu	45
Tablo 9. CEYTÖ'nin Açıklanan Varyans Değerleri(a)	46
Tablo 10. Faktör Yük Değerleri (a).....	47
Tablo 11. CEYTÖ'nin Açıklanan Varyans Değerleri(b)	48
Tablo 12. Faktör Yük Değerleri (b)	49
Tablo 13. CEYTÖ'nin Açıklanan Varyans Değerleri(c)	50
Tablo 14. Faktör Yük Değerleri (c).....	51
Tablo 15. CEYTÖ'nin Açıklanan Varyans Değerleri(d)	51
Tablo 16. CEYTÖ'nin Faktör Analizi Sonuçları	52
Tablo 17. Doğrulayıcı Faktör Analizi için Uyum İndeksleri	53
Tablo 18. CEYTÖ'nin Güvenirlik Analizi.....	55
Tablo 19. CEYTÖ'nin Boyutlarına İlişkin Puan Ortalamaları	57
Tablo 20. CEYTÖ'nin Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	57

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Yamaç-Birikinti Grafiği.....	48
Şekil 2. CEYTÖ'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Grafiği.....	54

EKLER LİSTESİ

Ek- 1 Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği.....	75
Ek- 2 İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünün Araştırma İzni	78
Ek- 3 İstatistiki Analiz Sonucunda Elde Edilen Yeni CEYTÖ.....	79

ERGENLERİNCİNSEL EĞİTİME YÖNELİK TUTUMLARINA İLİŞKİN BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Osman Necati TURHAN
Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2015
Danışman: Yrd. Doç. Alper ÇUHADAROĞLU

ÖZ

Bu çalışmanın amacı ergenlik döneminde olan öğrenciler için, cinsel eğitime yönelik tutum ölçeği geliştirmektir.

Türkiye’de ergenliğe girme yaşını saptama çalışmaları (Ekşi, 1982; Çuhadaroğlu, 2004) incelendiğinde, ergenliğe girme yaşının kızlarda ortalama 13, erkeklerde ise ortalama 14 olduğu görülmektedir. Ülkemizde bu yaş grubu dokuzuncu sınıf düzeyine denk geldiğinden ötürü, bu araştırmanın çalışma grubunun tamamı dokuzuncu sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Araştırmanın evreni, 2014-2015 eğitim öğretim yılında, İstanbul ilinin Beylikdüzü ilçesinde bulunan, dokuzuncu sınıf öğrencisi olan tüm bireyleri kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini İstanbul ilinin Beylikdüzü ilçesinde bulunan Abidin Nesimi Fatinoğlu Anadolu Teknik ve Meslek Lisesi dokuzuncu sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Ölçek toplam 465 katılımcıya uygulanmıştır. Eksik doldurma, sürekli aynı seçeneği işaretleme gibi sebeplerle 68 katılımcıya uygulanan ölçek verilere dahil edilmemiştir.

Araştırmanın veri toplama aracı, araştırmacı tarafından geliştirilen “Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği”dir. Ölçek 5’li likert tipi olup 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçek uygulaması sonucu elde edilen veri seti SPSS 20 (Statistical Package for Social Sciences) ve AMOS 20 paket programlarında analiz edilmiştir. Veri seti analizinde KMO-Bartlett testi, doğrulayıcı faktör analizi, açıklayıcı faktör analizi, Cronbach’s alpha güvenilirlik analizi, korelasyon analizi teknikleri kullanılmıştır. Yapılan testler ve analizler sonucu, iki faktör ve 15 maddeden oluşan bir ölçek şekillenmiştir.

STUDY OF DEVELOPING A SCALE TO MEASURE ADOLESCENTS' ATTITUDES TOWARDS SEX EDUCATION

Osman Necati TURHAN
Maltepe University, Institute of Social Sciences
Master Thesis, June 2015
Thesis Advisor: Asst. Prof. Alper ÇUHADAROĞLU

ABSTRACT

The aim of this study was to develop a scale to measure adolescents' attitudes towards sex education.

The mean age of puberty was found 13 for boys and 14 for girls in relevant studies(Ekşi, 1982; Çuhadaroğlu, 2004). In our country, the first year of high school mostly consists of students in these ages, therefore we conducted our study in freshman students of high schools.

Our study universe was the all first grade students of high school in Beylikdüzü, a county of Istanbul, between 2014 and 2015. Our sample population was the first grade students of Abidin Nesimi Fatinoğlu Vocational High School which is in Beylikdüzü, a county of Istanbul. We included 465 students in our study. 68 inventories were excluded before the statistical analysis because various reasons including incompletely answered inventories or marking the same option for all questions.

The medium used for collecting data was "Inventory of the Attitude toward Sexual Education" which was designed by the investigator. The inventory consists of 40 Likert-type questions. The statistical analyses were done by using Statistical Package for Social Science (SPSS) for Windows version 20 and AMOS 20. KMO-Barlett's test, exploratory factor analysis, confirmatory factor analysis, Cronbach alpha validity analysis and correlation analysis techniques were used in statistical calculations. Test and analysis were result in an inventory that consists of two factors and 15 questions.

BÖLÜM I

Giriş

Bu bölümde ergenlik dönemine, cinsellik ve cinsel eğitime,yurt dışında ve ülkemizdeki cinsel eğitim uygulamalarına ve araştırmalarına, cinsel eğitime yönelik öğrenci, öğretmen ve ebeveyn görüşlerine yönelik araştırmalara ve araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, varsayımlarına ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Ergenlik ve Cinsel Gelişim

Ergenlik dönemi, biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın yer aldığı çocukluktan erişkinliğe bir geçiş dönemidir. Ergenlik kavramı, tanımı, gruplandırma ve yaş dilimleri içindeki yerinin saptanması açısından değişik toplumlarda ve dönemlerde, değişik yaklaşımlarla ele alınmıştır (Yavuzer,2010).

Ergenlik dönemi, erken ergenlik(10-14 yaşlar arası), orta ergenlik(14-16 yaşlar arası) ve geç ergenlik(16-20 yaşlar arası) şeklinde sınıflandırılır(SIECUS,1996; Set, Dağdeviren ve Aktürk, 2006). Erken ergenlik (erlilik), ergenliğin biyolojik değişikliklerinin gerçekleştiği olgunluk evresidir ve bu evrede kız ve erkek çocukta cinsiyetle ilgili iç salgı bezlerinin etkinliği artmaktadır. Hipofiz bezinden salgılanan büyüme hormonları, eşeyssel bezlerden salgılanan testosteron ve östrojen, böbrek üstü bezlerinden salgılanan adrenalinin ergenlik döneminde etkinliği artmaktadır. Böylece kadın ve erkek olmakla ilgili bedensel değişme ve gelişme süreci öncelik kazanmakta ve hızlanmaktadır (Çok, 1994).Çocukluğun sonu ve ergenliğin başladığı erinlik dönemi insanın en hızlı

büyüme ve gelişim dönemlerinden biridir (Aydın, 2005; Gander & Gardiner, 2004; Temel ve Aksoy, 2001).

Orta Ergenlik döneminde fiziksel ve cinsel gelişim hız keserek devam etmektedir. Ergenin kendi bedenindeki değişikliklere uyumu artmaktadır ve dolayısıyla cinsiyet rollerinden kaynaklanan stres durumları azalmaya başlamaktadır. Bu dönemde ergenin soyut düşünme yeteneği olgunlaşır, yeni kimliği işe toplumdaki yerini bulmaya çalışmaktadır ve akran gruplarının önemi artmaktadır. Geç ergenlik dönemi, fiziksel gelişimin tamamlandığı, ilişkilerde çatışmaların azaldığı, karar vermede zorlukların azaldığı ve kişisel olgunluğun arttığı bir dönemdir (Barrett, 1996).

Yaklaşık 10-12'li yaşlarda başlayan ve 18-20'li yaşlara kadar devam eden ergenlik döneminde, beden yapısında meydana gelen hızlı değişimlere cinsel olgunlaşma süreci de eşlik eder ve ergenlik döneminin en önemli özelliklerinden biri, hormonal değişimler başlar. Bu hormonal değişimler, kızlarda ve erkeklerde öncekincil cinsiyet özelliklerinin (cinsel olgunlaşmayı gösteren cinsel organın çevresinin kıllanması, koltuk altı bölgesinin kıllanması, erkeklerde sesin kalınlaşması vb.) ardından birincil cinsiyet özelliklerinin (üreme organlarının gelişimi) ortaya çıkmasını sağlar (Siyez, 2010; Gander & Gardiner, 2004; Temel ve Aksoy, 2001, Parlaz ve diğerleri, 2012).

Erkeklerde, testisler 11-12 yaşında büyümeye başlar. 14-16 yaşları arasında büyüme hızlanır, sonra büyüme hızı azalarak devam eder ve 20-21 yaşlarında yetişkinlik ölçülerine ulaşır. Testislerin, sperm üretme ve üreme için gerekli fiziksel-psikolojik uyumu sağlayacak hormonları salgılamak üzere iki temel görevi vardır. Aynı zamanda salgılanan bu cinsiyet hormonları, ikincil cinsiyet özelliklerinin oluşmasını da düzenler. Testislerin büyümeye başlamasından kısa bir süre sonra (yaklaşık 4 ay içinde) penis de büyümeye başlar ve 20-21 yaşlarında olgunluğunu tamamlar. Üreme organları yeterli olgunluğa ulaştıktan sonra gece boşalmaları başlar. Cinsel organların görünümü ve büyüklüğü bireysel farklılıklar gösterebilir, ancak cinsellik açısından bunun bir önemi yoktur (Steinberg, 2007; Ekşi, 1990; Kulaksızoğlu, 2002).

İkincil cinsiyet özellikleri olarak erkeklerde, cinsel bölgelerde ve koltuk altında kıllanma oluşur. Yüzde kıllanma görülür. Kol, bacak, omuz ve göğüs

bölgelerinde kıllanma oluşur. Deri kalınlaşır, kaba görünüm kazanır. Gırtlak kıkırdaklaşır. Yağ ve ter bezleri büyür, çalışmaları artar. Bu durum yüzde yağlanma, sivilce ve aknelere yol açar. Saçlarda kepeklenme başlar. Koltuk altı kılları çıkmadan terleme başlamıştır, sonraları daha da artar ve özel bir koku da çıkarırlar. Kıllanmalarla birlikte ses değişiklikleri de başlar. Seste çatallaşma, kısıklaşma, kalınlaşma 12-13 yaşlarında başlayıp, 16-17 yaşlarına kadar sürebilir. Daha sonra kalın, güçlü ve düzgün bir ses ortaya çıkar. Gövde ve bacak kasları daha çabuk gelişir. Omuzlar ve omuz kasları gelişir. Boy ve ağırlık artışı atılım yaptığı zaman bu kaslarda da gelişme hızlıdır. 12-14 yaşları arasında göğüslerde biraz kabarma ve sertlik olur (Steinberg,2007; Ekşi,1990; Kulaksızoğlu, 2002).

Kızlarda, cinsiyet organlarının gelişimi erinlikle birlikte başlar. Uterus, fallop tüpleri ve vajina büyümeye başlar. 12 yaşındaki bir kızda overler (yumurtalık) yetişkin büyüklüğünün yüzde kırkı kadardır. Yumurtalıklar hem ovumun (yumurta) gelişimini ve olgunlaşmasını sağlar, hem de salgıladığı hormonlarla, gebelik dönemlerini, menstruasyonu, ikincil cinsiyet özelliklerini düzenlemeye başlar(Steinberg, 2007). Menarş, periyodik kanama, regl, adet görme olarak da adlandırılan ilk menstruasyon kızların biyolojik açıdan olgunlaştıklarını gösteren bir takvim yaşıdır (Akbaş ve Sanberk, 2012).

Menstruasyon, çocuk doğurabilme olgunluğuna ulaşmanın habercisidir. Ancak çoğu sürede 6 ay ile 2 yıla kadar bir süre düzensizlikler görülür ve daha sonra düzene girer. Regl kanamaları ortalama olarak 28 günde bir başlar ve 5-6 gün devam eder. Bu döngü menopoza kadar devam eder. Menstruasyon kızlar için mutluluk verici önemli bir olaydır. Çünkü artık kendilerini olgun bir kadın olarak algırlar. Ancak bazen bu durum mutsuzluk verici bir durum olarak da yaşanabilir. Menstruasyon ile birlikte karamsarlık, utanç ve sıkıntı verici duygular oluşabilir ve bu durum hoşnutsuzluk yaratabilir(Steinberg,2007). Ayrıca ilk menstruasyon yıllarında düzensizlikler ve buna bağlı olarak baş ağrıları, sırt ağrıları, kramplar, kusmalar, karın ağrıları, deri döküntüleri, bayılmalar, bacak ve bileklerde şişmeler gibi bir takım fiziksel rahatsızlıklar da görülebilir. Bunun etkisi ile kızlar yorgun, huzursuz, sinirli, psikolojik bir çöküntü içinde olabilirler(Ekşi,1990).

İkincil cinsiyet özellikleri olarak kızlarda, meme gelişimi ortalama 9-10 yaşlarında başlar. Kalça ve memeler büyür ve yuvarlaklaşır. Kalça ve meme gelişimi

ilerlemiş bir haldeyken cinsel bölgelerde önce seyrek ve renksiz görünen kıllar bir yıl içinde sıklaşır ve sertleşir. Koltuk altı kıllanması ise yaklaşık 10-11 yaşlarında başlar. Bu sırada yüzde de özellikle üst dudakın üstünde, yanaklarda ve çene altında hafif kıllanmalar görülür. Erinliğin başlarında çocuksu olan ses, daha sonra melodili bir ses haline gelir. Erkeklerdeki gibi belirgin bir değişim görülmez. Kaslar 12-15 yaşları arasında gelişmeye başlayarak yetişkin biçimini almaya başlar ve omuzlar yuvarlaklaşır (Steinberg,2007; Ekşi,1990).

18-20 yaşlarında artık her iki cinsiyet içinde fiziksel ve cinsel gelişim tamamlanmış olur (Özbay ve Öztürk,1992). Ancak, fiziksel ve bedensel gelişim ile ilgili aktarılan tüm istatistiksel bilgiler ortalama değerler çerçevesindedir ve bireysel farklılıklar söz konusudur. Bu bağlamda, Türkiye'deki yaş dilimlerini saptamak adına, 508 kız öğrenci ve 597 erkek öğrenci olmak üzere toplam 1105 üniversite öğrencisiyle yapılan araştırmada, kız öğrencilerin % 90.4'ünün 11-14, erkek öğrencilerin ise % 82.8'inin 12-15 yaşları arasında ergenlik dönemine girdikleri görülmüştür (Ekşi,1982). Çuhadaroğlu ve arkadaşlarının (2004), Ankara ve Adana'da TÜBA (Türkiye Bilimler Akademisi) için gerçekleştirdikleri çalışmada, Türkiye için ergenliğin başlama yaşını kızlarda 12,7 yaş, erkeklerde 13,7 yaş ve ergenliğin bitiş yaşını kızlarda 21,6 yaş, erkeklerde 23,1 yaş olarak bulmuşlardır.

Ergenlik dönemine giren bütün bireyler bu dönemin gelişimsel zorluklarıyla karşılaşır. Bireyler bu zorluklarla mücadele ederek, bir sonraki gelişim düzeyine erişmeye çabalar.

Ergenlikte cinsel gelişimle ilgili dört farklı gelişimsel zorluk vardır. Bunlardan birincisi, ergen kendi gelişen bedeniyle kendini (beden yapısı, ölçüsü, çekiciliği) rahat hissetmeye gereksinim duymaktadır. İkinci olarak, ergen cinsel uyarılma duygularına sahip olmayı olağan ve uygun bir şey olarak kabul etmelidir. Üçüncüsü, ergenlikte sağlıklı cinsel gelişim çeşitli cinsel etkinliklere katılmayı ya da katılmamayı seçmeyi, rahatlık içerisinde yapabilmeyi gerektirir. Son olarak, sağlıklı cinsel gelişim en azından güvenli cinsel ilişkiyi anlama ve uygulamayı içerir (Steinberg, 2007).

Steinberg (2007), ergenlik dönemindeki;

- Birey olarak kim olduğunu keşfetmek ve anlamak (kimlik),
- Sağlıklı bir bağımsızlık duygusu oluşturmak (özerklik),

- Başka insanlara yakın ve özen gösteren ilişkiler oluşturmak (yakınlık),
- Cinsel duyguları ifade etmek, başkalarıyla fiziksel temastan keyif almak (cinsellik),
- Toplumda başarılı ve yetkin üye olmak (başarı),

gibi konuların bütün insanların büyüdükçe ve değiştikçe karşılaştığı temel gelişimsel görevler olduğunu ve son derece önem taşıdığını söylemektedir (Steinberg, 2007).

Cinsel gelişim, cinsel organların gelişimi ile birlikte içerisinde bilişsel, duygusal ve toplumsal öğeleri de taşımaktadır. Cinsel gelişimin bilişsel boyutu, ergenlik döneminde meydana gelecek değişimlerle ilgili cinsiyet farklılıkları ve cinsel rollerin öğrenilmesini kapsamaktadır. Duygusal boyutu, kişinin kendi bedenini nasıl hissettiği, cinsiyetine yönelik duygularını içermektedir. Toplumsal boyutu ise kız ve erkek çocukların kadın ve erkek olarak nasıl davranacaklarına ve toplumsal cinsiyet rollerini nasıl belirleyeceklerine ilişkin deneyimleri kapsar (Siyez, 2007).

Ergenlik dönemi ergenin cinsel gelişimi açısından oldukça önemlidir. Ergenlik döneminde cinsel alandaki gelişimsel değişiklikler, erenlik dönemindeki fiziksel olgunluğa ulaşma ile yakından ilgilidir. Ergenlik sırasında cinsel dürtülerin yoğun olması iki ihtiyaçla yakından bağlantılıdır. Bu ihtiyaçlar; güven içinde olma ya da kaygıdan kaçınma ile gizliliği ve özeli olan yakınlıklar kurma ve başkaları ile birlikte olma ihtiyacıdır. Ergenler, bu dönemde ailelerinden bağımsızlaşmakta ve mahremiyeti olan ilişkiler kurmakla ilgilenmekte, sosyal beceriler geliştirmekte, yeni sosyal rolleri denemekte, kendine özgü benlik kavramı geliştirmektedirler. Bu dönemde ergenin, cinsel olgunluğa ulaşması kendini olgun bir yetişkin gibi hissetmesi ve davranması, kendisini bir birey gibi algılaması açısından çok önemlidir (Temel ve Aksoy, 2001).

1.2. Cinsellik ve Cinsel Eğitim

Cinsellikle ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde cinsellik; biyolojik, psikolojik, sosyal, kültürel, geleneksel, ahlaki, dini, antropolojik, politik ve ekonomik boyutları olan, cinsel doyum ve iki insanın uyum içerisinde beraberliklerini içeren sosyalkurallar, değer yargıları ve tabularla belirlenmiş karmaşık bir bütün olarak karşımıza çıkmaktadır (Brown, 2000; Hassan ve Creatsas, 2000; Gülsün ve diğerleri, 2009).

İnsan cinselliği, psiko-sosyal değerler, normlar, tutumlar ve öğrenme süreçlerinin etkilediği ve bununla birlikte fiziksel karakteristiği ve kapasitesi olan belirli seks davranışları şeklinde tanımlanabilir (Brown, 2000).Alanyazında cinselliğin, insanın bireysel varlığını sürdürmesi için yaşamsal bir işlevi olmasa da, yaşamkalitesini oluşturan temel bir bileşen olduğuvurgulanmaktadır (Gülsün ve diğerleri, 2009).

Hassan ve Creatsas (2000)'a göre, cinsellik her zaman insan yapısının özünü oluşturmaktadır. Aynı zamanda da insan gelişiminin tarihi boyunca çeşitli gelenekler, ahlak ve ahlaki kurallar, davranış tarzları ve uygulamaları cinselliği tanımladığından dolayı, cinsel davranışlar, bütün dinler, kültürler, kıtalar ve ülkeler için farklılık göstermektedir. Hassan ve Creatsas (2000), iki farklı temel bakış açısına bakıldığında ergenlik dönemindeki cinsel etkinlikleri; normal gelişimin yapıtaşı yada sağlık açısından riskli bir davranış aşaması olarak tanımlanabildiğini söylemektedir.

İnsanlar sadece doğduğu andan itibaren değil aynı zamanda anne rahminde gelişirken cinsel özellikler taşırlar. Cinsellik insan olmanın doğal sonucudur. Cinsellik başlangıçtan ölüme kadar bizle olan bir olgudur. Varoluşumuz boyunca sürekli olarak, elde ettiğimiz bütün bilgiler ve fikirler hiç şüphesiz kendimizi geliştirmemize ve ödüllendirmemizeneden olur. Bu bilgiler aynı zamanda insan hayatının gelişmesine ve özellikle kişisel ve insanlarla olan iletişimde büyük katkı sağlar. İnsanlar cinsellikle ilgili tam olarak bilgi sahibi değildir ve insanın cinsellikle ilgili bilgilere olan ilgisi zamanla artar ve gelişme gösterir(Goldman ve Bradley, 2001).

Amerika Birleşik Devletleri Cinsel Bilgi ve Eğitim Kurumu(SIECUS) (Sex Information and Education Council of United States) (2004), tarafından yayınlanan rehberde cinsellikle ilgili evrensel bazı değerlerden bahsedilmektedir. Bu değerlerden bazıları şu şekilde sıralanmıştır:

- Cinsellik yaşamın doğal ve sağlıklı bir parçasıdır.
- Cinsellik tüm insanlara özgüdür.
- Çocuklar cinsiyeti gözetilmeden sevimli ve özenle bakılmalıdır
- Cinselliğin bedensel, etik, psikolojik ve toplumsal boyutları vardır.
- Her insan öznedir ve değerlidir.
- Bireyler çeşitli yollarla cinselliklerini ifade ederler.

- Bütün cinsel kararların etkileri ve sonuçları vardır.
- Bütün bireylerin sorumlu cinsel seçimler yapma hakkı ve sorumluluğu vardır.
- Cinsel yaşam zorlama ve istismardan uzak olmalıdır.
- Ebeveynler çocuklarının cinsel konulardaki ilk eğiticileridir.
- Toplumda cinsellikle ilgili var olan farklı değer ve inançlara saygı duyulmalıdır.
- Cinsel aktivitenin ertelenmesi, istenmeyen gebelik ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların önlenmesinde önemli bir yöntemdir.
- Cinsel yaşamı olan genç insanların sağlık bakım hizmetleri hakkında bilgiye ihtiyaçları vardır.

Cinselliğin bu evrensel değerleri, cinsel eğitimin temel yapıtaşını oluşturmaktadır. Cinsel eğitim, bu temeller üzerinde oturtularak bireylere verilir.

Haffner (1993) cinsel eğitimi, bilgi edinme ve kimlik, ilişkiler ve samimiyet hakkında tutum, inanç ve değerler oluşturan yaşam boyu bir süreç olarak tanımlar ve cinsel eğitimin, cinsel gelişim, üreme sağlığı, kişiler arası ilişkiler, sevgi, samimiyet, beden imajı ve cinsiyet rolleri ile ilgili konuları kapsadığını dile getirir. Cinsel eğitim, etkili iletişim ve sorumlu kararlar alma becerilerini de içeren, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak cinselliğin biyolojik, sosyo-kültürel ve psikolojik boyutlarını ele alır. Haffner (1993) aynı zamanda, cinsellik eğitiminin sosyal bir değişimle ve bireyin yaşını, cinsiyetini, sosyo-ekonomik statüsünü veya cinsel yönelimini dikkate almaksızın, bütün insanların bilgi alabildiği ve sorumlu cinsel seçimler yapabilecek haklarının olduğu bir dünya yaratmakla ilgili olduğunu dile getirir.

Dünyanın bütün bölgelerinde çocukların ve gençlerincinsel eğitimine ilişkin çabaların ortaya çıkması ile birliktekonuya ilişkin farklı bakış açılarını içeren tartışmalar da başlamıştır(Gölbaşı, 2002). Bu bağlamda yapılan, aile ve öğretmenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarını araştırmayı hedefleyen çalışmalar incelendiğinde, bazı insanların cinsel eğitimin,gençlerin cinsel konulara karşı merakını artırarak dahaerken yaşlarda cinsel ilişkiye başlamalarına neden olacağınısavunduğu görülmektedir (Fentahun,2012; Sieswarda ve Blakkenhorst,2003; Noonan,1999 Akt.Artan ve Tuğrul, 2001).Bazılarının ise bunun tam tersini düşündüğü görülmektedir (Artan ve Tuğrul, 2001; Grisin ve Wallander,

2002; UNICEF, 2002, SIECUS,1999).Okullarda cinsel eğitim programlarının yürütüldüğü ülkelerde ise tartışmalar daha çok eğitimin hedefi ve içeriğinde odaklanmaktadır. Farklı ülkelerde cinsel eğitim programlarının sonuçlarını değerlendirmek amacıyla yapılan araştırma sonuçları tartışmalara ışık tutmakta ve var olan programları yeniden yapılandırılmasında rehber olmaktadır (Gölbaşı, 2002).

SIECUS (1999)'a göre genç insanlar için hazırlanacak kapsamlı cinsel eğitim programlarının 4 ana amacı vardır.

- 1- İnsan cinselliği hakkında doğru bilgi sağlamak,
- 2- Toplumun cinsellik hakkındaki değerleri, tutumları ve inançlarını anlamak ve bunları geliştirmek için fırsat sağlamak,
- 3- İlişkileri ve kişilerarası becerileri geliştirmek için yardımcı olmak,
- 4- Cinsel ilişkiler ile ilgili sorumlulukları deneme fırsatı vermek.

Connell (1999), cinsel eğitimin en önemli amacının, insan ilişkilerinin karakteristiğine baskı uygulayan cinsel adaletsizlikleri temel almasının gerektiğini dile getirir. Cinsellik eğitim programları kişinin gelişim düzeyine uygun olmalı ve iletişim, karşı cinsle ilişki kurma, karar verme becerileri, arkadaşlık, aile ilişkileri ve benlik saygısı gibi konuların analizini içermelidir (Goldman&Bradley, 2001).

Toplumumuzda, çocuklar cinsellikle ilgili mesajları, ebeveynleri ve diğer aile üyeleri, akranları, medyanın her türlü formu ve öğretmenleri dâhil olmak üzere birçok kaynaktan almaktadırlar. Öğretmenler bu süreçte diğer kaynaklara göre daha inanılır ve güvenilir bir kaynaktır ve cinsel sağlık ile ilgili kaynak olma konusunda gençlerin tercih sırasının üst basamaklarında yer alırlar (Milton, 2003).

Berne ve Huberman (1999)'a göre Hollanda, İsveç, Fransa ve Almanya gibi cinsel eğitim konusunda esnek bir yaklaşımı olan ülkeler, ergenler arasındaki üreme sağlığı sorunları oranının en düşük olduğu ülkelerdir. Araştırmalar göstermektedir ki (Gençlik Savunucuları (Advocates for Youths), 2009; Kirby, 1994; Kirby, 2001; Mueller, 2008), esnek ve kapsamlı bir cinsel eğitim gören ergenlerde istenmeyen gebeliklerin ve cinsel yolla bulaşan hastalıkların oluş sıklığı düşüktür ve ergenlerin ilk cinsel ilişki deneyimleri daha geç yaşta olmaktadır. Avustralya dahil olmak üzere birçok ülkede, cinsellik eğitimi ortaokul eğitiminin bir parçası olduğu kadar, ilköğretim de değerli bir parçasıdır. İlkokullar cinsel sağlığı

desteklemek için bilgi sağlamak ve tutumları ve yetenekleri geliştirmek konusunda ideal bir yere sahiptir (Milton,2003).

Küçük yaşlardan başlayarak kapsamlı bir cinsel eğitim alan çocuklarda ve ergenlerde şu özelliklerin geliştiği belirtilmektedir (Dixon, 2010);

- Kendilerinde meydana gelen fiziksel ve duygusal gelişimleri anlama ve kabullenme,
- Bedeni hakkında pozitif duygular taşıma,
- Bireysel farklılıkları kabullenme,
- Şu andaki ve gelecekte yaşamlarında cinsel davranışlarıyla ilgili bilinçli ve sorumlu kararlar alabilme,
- Kadın ya da erkek olarak kendi cinsiyeti hakkında olumlu duygular taşıma,
- Cinsel konular hakkında rahat bir şekilde konuşabilme,
- Uygun ve uygun olmayan cinsel davranışları anlayabilme,
- Cinsel tacize karşı kendini koruyabilme.

Herkesin cinsellikle ilgili eğitim görmeye hakkı vardır. Kadın veya erkek olsun herhangi birinin cinsellikle ilgili eğitimi insanın cinsel özelliklerini anlamadığı sürece tamamlanmış sayılmaz (Goldman ve Bradley, 2001). Bütün bir yaş grubu için, insanın kendi vücuduyla ilgili bilgi sahibi olması, daha iyi ilişkiler geliştirmesi, kendisine olan güveni arttırması, iletişim becerisini geliştirmesi, temel değerlerini öğrenmesi ve vücuduyla barışık hissetmesi oldukça önemlidir.

Connell (1999),insan vücudunun sosyal etkileri mekanik olarak üreten biyolojik makineler olmadığı gibi kültürel değerlerinyazıldığı boş sayfalarda olmadığını söylemektedir. İnsan vücudu sosyal hayatın bir parçası, aynı zamanda sosyal araçların aktarıldığı, ortaya çıkıp şekillendiği sosyal bir yapının parçasıdır. Cinsellikte, insan vücudu hem araç hem de amaçtır.

1.3. Yurt dışındaki Cinsel Eğitim Uygulamaları

Yurt dışında ergenler için ilkokul 4. sınıftan başlayarak 12. sınıfa kadar devam eden çok sayıda cinsel eğitim programının geliştirildiği ve okullarda bu programların uygulandığı görülmektedir (Siyez, 2010).

Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerinin hemen hepsinde okullarda ergenlere yönelik cinsel eğitim uygulamaları yapılmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler ise cinsel

eğitimi okul programlarına almakta çekimser kalmışlardır. Filipinler, Kosta Rika gibi ülkelerde bu eğitimin desteklendiği, en azından sağlık bilimi gibi derslerin içinde işlendiği görölmektedir. Macaristan'da belli sınıflarda cinsel eğitim dersi zorunludur. Bazı ülkelerde cinsel eğitim okulda ayrı bir ders olarak verilirken, bazılarında ilgili dersler içerisinde verilmesi yaklaşımları benimsenmiştir (Çok, 2003; Ekşi,1990).

Dünya ülkeleri cinsel eğitim açısından incelendiğinde, bu konuda öncü ülke İsveç'tir. 1930'larda İsveç okullarında başlatılan biyolojik eğilimli cinsel eğitim giderek yetersiz kalmış, 1956'dan itibaren daha kapsamlı şekilde ele alınmaya başlanmıştır. "Cinsel Eğitim" adı yetersiz bulunarak "Cinsellik Eğitimi" şeklinde değiştirilmiş ve "Cinsel Yol Gösterme" kitabı günümüzde de normal bir ders kitabı gibi halen kullanılmak üzere yeniden düzenlenmiştir. İsveç'te cinsel eğitim aileler ve okul yöneticileri tarafından desteklenmekte ve bu konuda ulusal bir eğitim politikası yürütölmektedir. Müfredat fiziksel ve ruhsal değişim, cinsiyet, doğum, hamilelik, eşcinsellik, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, doğum kontrol yöntemleri, mastürbasyon, aşk ve aile konularından oluşmaktadır. Ayrıca İsveç'te bu bilgileri içeren el kitapçıkları ve afişler hazırlanmaktadır. İsveç'te 1970'lerden sonra cinsel eğitimin yaygınlaşmasıyla cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve kürtaj oranlarında büyük bir düşüş olduğu görölmektedir (Boethius, 1985; Ekşi, 1990; Kaeser ve Richards, 1999).

Danimarka'da birçok ülkede olduğu gibi cinsellik yaşamın doğal bir parçası olarak kabul edilmektedir. Cinsel eğitim beş yaşından itibaren çocuk ve ergenlere verilmektedir. Cinsel yolla bulaşan hastalıkların oranı ve kürtaj oldukça düşüktür. Bunun da cinsel eğitime bağlı olduğu düşünölmektedir. Cinsellik eğitimi ilk olarak zorunlu ders haline getirildiğinde dini inançlara ters düştüğu için anne babalar karşı çıkmış, ancak yasalara ters düşmediği için zorunlu ders olarak kabul edilmiştir. Bu derslerde öncelikle anaokulunu izleyen ilkokul birinci sınıfta erkek kadın farklılığı, üreme, gebelik, gebeliği önleme hakkında bilgilendirme; beşinci sınıfta cinsel organlar ve işlevleri, hormonlar, genetik ve cinsel içgüdüler hakkında bilgilendirme; sekiz ve onuncu sınıflarda duygusal, ahlak, aile ve toplumsal sorunlar gibi konular tartışılmaktadır (Ekşi, 1990).

Cinsellik eğitimi 1970 yılından beri Almanya'da okul müfredatının bir parçası olmuştur. Almanya'da, eğitimin genel sorumluluğu ulusal hükümet yerine bölgesel

hükümetler (eyaletler) almaktadır. Eyaletlerin Eğitim ve Kültür Bakanları kendi bölgelerinde farklı türde ve okul düzeylerine uygun cinsel eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulamasından sorumludur. Almanya özgür, baskıcı olmayan, olumlu ve karşılıklı iletişime dayanan cinsellik programlarını savunmaktadır. Almanya'da cinsel eğitim amacı koruyucu sağlık hizmetlerini teşvik etmek ve gebelikle ilgili sorunları önlemek ve çözmektir (Berne ve Huberman, 1999; Birleşik Krallık Eğitim Araştırmaları Ulusal Vakfı (National Foundation for Educational Research) (NFER), 2009). Almanya'da cinsel eğitimin hedefleri aşağıdaki gibidir:

- Sağlık eğitimi ve cinsel eğitim programları geliştirmek.
- Federal bölgeler ve aile danışma kuruluşları ile işbirliği yapmak.
- Cinsel eğitim ve aile planlaması ile ilgili eğitim materyali hazırlamak, bilgi üretmek ve yaymak (Berne ve Huberman, 1999).

Hollanda'da cinsel eğitim okullarda verilmekte ve eğitimin yapısının temelini oluşturmaktadır. 1993'e kadar Hollanda'da cinsel eğitim yoktu. Ancak 1993'ten sonra cinsel eğitim okullarda resmen müfredat kapsamına alındı ve eğitimden sonra çocuk ve ergenlere ulusal bir yazılı sınav uygulanmaya başladı. Cinsellik ve cinsel eğitim ile ilgili yasaklamalar ve tabular ergen hamileliğinin, cinsel yolla bulaşan hastalıkların ve kürtajın asıl nedeni olarak kabul edilmektedir. Ayrıca eşcinsellik ve eşcinsel yaşam normal olarak karşılanmaktadır (Lewis ve Knijn, 2001).

Rusya, siyasi ve ekonomik alanda hızla gelişmesine rağmen, cinsellik ve cinsel eğitimde aynı durum söz konusu değildir. Cinsel eğitim okullarda verilmemektedir, aile içinde de yok denecek kadar azdır. Çocuk ve ergenler cinsellik konusunda aileleriyle, öğretmenleriyle olduğu kadar konuşamamakta ve yeterli bilgiyi edinmemektedirler. Yapılan araştırmalar sonucunda Rusya'da erken yaşta gebelik, kürtaj, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve HIV/AIDS sayılarında büyük artış olduğu gözlenmektedir. Bu nedenle Rusya, "Rus Gençleri İçin Sağlıklı Yaşam Tarzı" adlı bir proje geliştirmiştir. Bu programda; üreme konuları, cinsellik, cinsel ilişki, anatomi ve fizyoloji, hijyen ve sağlık, cinsel davranışlar ve psikoseksüel gelişme konularına yer verilmiştir (Grisin ve Wallander, 2002; Shapiro, 2001; UNICEF, 2002).

Avustralya'da cinsel eğitim devlet okullarında zorunludur. Sağlık ve Fiziksel Eğitim dersi kapsamında konular işlenmektedir. Okullarda cinsellik eğitiminin amacı gençlerin sorumlu ve güvenli seçimler yapabilmelerine olanak tanıyan, bilgi, beceri ve davranışları kazandırmaktır. Avustralya'da cinsellik eğitimi, sevgi, güvenli seks, cinsel perhiz, kendine ve başkalarına saygı, çeşitlilik, kişisel hak ve sorumluluklar, yakın ilişkiler ve arkadaş ilişkileri, etkili iletişim, karar verme ve risk davranışlarına odaklanır. Eğitim beden yapısı ve aile sistemleri konusu ile sekiz yaşında başlar ve on altı yaşına kadar devam eder. 1995-1996 yıllarında ortaokulda cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve AIDS engelleme projeleri ile pilot cinsellik eğitimi oluşturulmuştur (Milton, 2003).

ABD'de cinsel eğitim için izlenen iki temel görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden biri cinsel eğitimin geniş kapsamlı olarak verilmesi yönündedir, diğeri ise cinsellikten kaçınmayı temel alan bir görüştür. Cinsel eğitim için her eyalet kendine ait eğitim politikasına sahiptir. Örneğin 22 eyalette yer alan okullarda hem cinsel eğitim hem de cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve AIDS/HIV eğitimi verilmektedir. 15 eyalette yalnızca cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve HIV eğitimi verilmekte, 13 eyalette ise cinsel eğitim için bir eğitim politikası yer almamaktadır (Kaiser Family Foundation, 2002).

İngiltere'de cinsel eğitim 2000 yılından itibaren, devlet tarafından bütün ilkokullarda verilmeye başlanmıştır. İlkokulun ilk yıllarından itibaren başlayan cinsel eğitim, -öğrencinin yaşı, fiziksel ve duygusal hazır bulunuşluğu göz önünde bulundurularak- ergenlik dönemindeki değişimleri, bebeğin nasıl doğduğunu, arkadaşlık ilişkilerini, karar verme süreçlerini temel almaktadır (DEEUK, 2000).

Finlandiya'da ulusal bir cinsel eğitim programı uygulaması vardır. Cinsel eğitim ilköğretim ve ortaöğretimde zorunludur. İlköğretimde biyoloji dersi kapsamındadır, orta öğretimde ise sağlık eğitimi kapsamında daha derinlemesine öğretilir (Kontula, 2009).

Fransa'da cinsel eğitime, AIDS tehlikesinden korunmanın bir yolu olarak başlanmıştır. Cinsellikle ilgili konular ilköğretim ve ortaöğretimde her sınıf düzeyinde, ulusal olarak belirlenmiş bir müfredatla verilir. Fransa'da cinsel eğitimin temel bileşenleri kendine saygı, başkalarına saygı, farklı olma hakkı, diğerlerinin

farklılıklarının kabulü, hukuk anlayışı ve hukuk kurallarına uyma, bireysel ve ortak sorumluluk vardır (NFER, 2009).

Kanada’da cinsel eğitim ile ilgili ulusal bir müfredat yoktur. Cinsellik eğitiminin verilip verilmeyeceği kararı eyaletlere bırakılmıştır. Tüm eyaletlerde okullarda cinsel eğitim verilmektedir (Kanada Toplum Sağlığı Merkezi (Public Health Agency of Canada), 2003). İrlanda’da İlişkiler ve Cinsellik Eğitimi programı, Sosyal Kişisel ve Sağlık Eğitimi’nin zorunlu bir parçasıdır. Cinsel eğitim on yaşından itibaren başlamaktadır. İtalya’da ise cinsel eğitim alt ve üst orta öğretim düzeyinde, okulların kararı ile ders dışı eğitim kursları olarak uygulanmaktadır. Eğitimler genelde fen bilgisi öğretmenleri tarafından verilmekte yada okul dışından psikolog veya doktor davet edilmektedir (NFER, 2009).

Yeni Zelanda, ekonomik olarak gelişmiş ülkeler arasında, ikinci en yüksek genç hamilelik oranına sahiptir. Bu nedenle Yeni Zelanda’da cinsel eğitim, hamilelik, hamileliğin önlenmesi, kürtaj ve bulaşıcı hastalıklar üzerinde durmaktadır. Ülkede okul müfredatı içinde sağlık ve fiziksel eğitim kapsamında cinsel eğitim verilmektedir (NFER, 2009; Nash, 2002).

Japonya’da cinsel eğitimin müfredata konması ve öğretmenlerin gerekli ve yeterli eğitimi almaları gerektiği yapılan araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir. Japonya’da cinsel eğitim üreme sistemi üzerine yoğunlaşmıştır. Cinsel eğitim fiziksel sağlık eğitiminin bir parçası olarak verilmektedir. Fiziksel sağlık eğitimi altı ve on beş yaşları arasında verilmektedir. Cinsel eğitim ise on yaşından itibaren adet kanaması ve ejakülasyon gibi biyolojik konularla başlamaktadır. Erkek ve kız öğrenciler ayrı sınıflarda eğitim almaktadırlar. Ayrıca yapılan araştırma sonuçlarına bakıldığında, anne ve babaların da gençlerin cinsel eğitime katılmaları açısından önemli olduğu sonucuna varılmıştır (Huiyan, 2011).

Genel olarak, yurtdışındaki cinsel eğitim uygulamalarına bakıldığında, birçok ülkede ilkokulun ilk yıllarından itibaren verilen cinsel eğitim programlarının, çocuğun yaşı, gereksinimleri ve hazır bulunuşluk düzeyleri temel alınarak ayarlanmış olduğu görülmektedir. Çocuğun yaşadığı fiziksel, ruhsal ve cinsel gelişimler, cinsel ilişki, doğum kontrol yöntemleri, yakın ilişkiler, cinsel yolla bulaşan hastalıklar,

istismar, karar verme becerileri gibi konular, öğrencilerin yaş düzeylerine indirgenerek hazırlanıp sunulmaktadır.

1.4. Türkiye’deki Cinsel Eğitim Uygulamaları

Gelişmiş ülkelerde ilkokulun ilk yıllarından itibaren çocuğun yaş ve gereksinimlerine göre ayarlanmış kapsamlı programlar şeklinde uygulanan cinsel eğitim, ülkemizde ilkokulda bitki üremesi dışında cinsellikle ilgili bilgilendirme yapılmamaktadır. Lisede ise eğitim içeriğinde sınırlı bir şekilde menstruasyon döngüsü ve sperm üretimi gibi konular dışında, başka bilgi yoktur (Bulut, 1998).

Ekşi (1990), Türkiye’de cinselliğin, başka birçok ülkede olduğu gibi, üstü kapalı bir konu olarak kaldığını ve bu konuda eğitim, hizmet ve araştırmanın sınırlı olduğunu söylemektedir. Aynı zamanda aile içerisinde başlaması beklenen cinsel eğitimi verecek olan ebeveynlerin de bu konuda yeterli bilgi birikimine sahip olduklarının şüpheli olduğunu söylemektedir.

Bıkmaz ve Güler (2007), Türkiye’de, okul mezunu olma oranının % 92 ile en yüksek ilköğretim döneminde olması nedeniyle ilköğretim yıllarının sağlık ve cinsellikle ilgili bilgi, beceri ve tutum kazandırılması için çok önemli bir dönem olduğunu vurgulamaktadırlar. Yaptıkları araştırmada 2002-2003 ders yılında ilköğretim programındaki dersleri incelemişlerdir. 15’i zorunlu, 7’si seçmeli olmak üzere toplam 22 ders incelenmiştir. Bu derslerden matematik, müzik, Atatürk ilke ve inkılâpları, yabancı dil dersinin sağlıkla ilgili hiçbir konuyu barındırmadığı görülmüştür ve değerlendirmeye alınmamıştır. İncelenen derslerin konuları arasında da sağlıklı hamilelik ve doğum, erken hamilelik riski, cinsel kimlik gelişimi, ergende görülen değişiklikler, cinsel şiddet ve taciz durumunda başvurulabilecek merkezler, anne-baba olmanın sorumlulukları, cinsiyet ayrımcılığı, ilişkilerde "hayır" diyebilmek gibi konuların yer almadığı görülmektedir.

Ülkemizde cinsel eğitim konusundaki en önemli adımlardan biri İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı tarafından atılan adımdır. 1997 yılı Kasım ayında yürütülmeye başlanan "Gençlerin Cinsel Sağlık Eğitiminin Desteklenmesi" projesinin temel amacı, örgün eğitimde cinsel eğitimi verecek olan öğretmenlerin hizmet-öncesi ve hizmet-içi eğitimini desteklemektir. İKGV uzman eğitimcileri bir araya getirerek cinsel eğitim programının içeriği hakkında çalışmalara başlamıştır.

Cinsel eğitim programının içeriğinde üreme sağlığı, bedensel sağlık ve beslenme, karşı cinse saygı, nüfus artışı, aile planlaması, HIV ve AİDS ve bunlardan korunma yolları, cinsel etkinlik, cinsel yönelim, cinsel tutum ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar yer almaktadır. Proje kapsamında öğretmen adaylarının cinsel eğitim konusunda eğitim gereksinimleri saptanmış ve eğitim için gerekli materyaller hazırlanmıştır. Söz konusu proje kapsamında, bütüncül sağlık anlayışı ile ilköğretim ve ortaöğretim olmak üzere her eğitim aşamasında öğretmenlerin ergenlik ve cinsellikle ilgili donanımlı olmaları gereği üzerinde durulmuş ve bu konuda çalışmalar yapılmıştır (İKGV, 2000).

Ülkemizde okul ve okul dışından ergenleri, ergenlik ve cinsellikle ilgili bilgilendirmelere yönelik bazı uygulamalar yapılmıştır. Bunlardan biri 1993-1998 yılları arasında yürütülen “Değişim: Genç Kızlığa İlk Adım” olarak adlandırılan kızların cinsel eğitimine yönelik çalışmadır. Çalışma ilköğretim okullarındaki kızlara yönelik bir saatlik standart bir eğitim projesidir. Eğitimin içeriğinde üreme sağlığı konusunda standart bilgiler yer almaktadır. Ayrıca eğitim sonrası bu bilgilerin yer aldığı bir kitapçık katılımcılara dağıtılmıştır. Bu uygulamayla, 6 yıl içinde 80 ilde 10.224 okulda, 2.150.000 kız öğrenciye ergenlik dönemiyle ilgili bilgilendirme yapılmış ve sonuçları değerlendirilmiştir. “Değişim: Genç Kızlığa İlk Adım” projesinin değerlendirilmesi sonucunda; Milli Eğitim Bakanlığı Sağlık Daire Başkanlığının sorumluluğunda, ilgililer, öğrenciler, öğretmenler ve anne-babaların görüş ve beklentileri doğrultusunda bu proje genişletilerek “Ergenlik Dönemi Değişim Projesi” (ERDEP) hazırlanmıştır. ERDEP kız ve erkek öğrencilerin ayrı ayrı 60 ar kişilik gruplar halinde katıldığı 40 dakikalık bir program olarak yürütülmüştür. Ders dışı etkinlik olarak tasarlanan bu program kapsamında gezici olarak ulaşan uzman hemşireler aracılığıyla 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerine daha çok fiziksel değişim ve öz bakım becerilerine yönelik bilgilendirmeler yapılmıştır (Bulut, Nalbant ve Çokar, 2002).

Çok ve Kutlu(2010)’nun, Okullarda ders dışı etkinliğe dönüştürülebilecek ve 12-14 yaş grubunu hedefleyen, etkileşime dayalı bir cinsel eğitim programının hazırlanması ve etkililiğinin değerlendirilmesi amaçlanan çalışması, yapılandırılmış kapsamlı cinsel eğitim programları arasında yerini almaktadır.

Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfının(TAPV), 2000 yılında başlattığı ve 14 yıldır sürdürülen “Büyüyorum, Değişiyorum” programı, ergenlerin cinsel gelişimlerini desteklemeyi ve “güvenli cinsellik” kavramı çerçevesinde kazanacakları bilinç ve duyarlılık ile riskli davranışlardan kaçınmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.“Büyüyorum, Değişiyorum” programı, ilköğretim kademesinde, 3. sınıf ile 8. sınıf (9 - 14 yaş) aralığında uygulanmaktadır. Program 2013 - 2014 eğitim-öğretim yılında yaklaşık 30 ilköğretim okulunda yürütülmüştür (TAPV, 2014).

1.5. Yurtdışındaki Cinsel Eğitim Araştırmaları

Devlet okullarında cinsel eğitim, her zaman tartışma konusu olmuştur. “Ne, ne zaman öğretilmeli?” sık sık sorulan bir soru olmuştur. Cinsel eğitimin cinsel birlikteliğin başlangıcı ve sıklığı üzerindeki etkisi, ilk cinsel ilişkiye girme yaşı, cinsellikle ilgili bilgi kaynakları, cinsel yolla bulaşan hastalıklar gibi birçok konu ile ilgili oldukça fazla araştırma yapılmıştır.

Somers ve Eaves (2002)’e göre, cinsel eğitimin resmi olarak öğretimi arkasındaki mantık şudur: cinsel davranış ve doğum kontrolü hakkındaki bilgiler, yanlış anlamaları, efsaneleri ve yarım yamalak doğruları yok ederken bireysel cinsel davranışlarla ilgili daha bilgili ve sorumluluk sahibi olmayı destekler.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından yürütülen geniş kapsamlı bir gözden geçirme çalışmasında gelişmiş ülkelere ait binden fazla araştırma raporu incelenmiştir. Bu raporlardada, eğitimin cinsel aktiviteye başlamayı teşvik ettiğine dair hiçbir kanıt bulunmamıştır. Ayrıca raporların bazılarında, cinsel eğitim ve HIV/AIDS programlarının birlikte yürütüldüğü yaklaşımların ilk cinsel ilişkiyi geciktirdiği, cinsel aktiviteyi azalttığı ve güvenli cinsel uygulamaların kabulünü artırdığı bulunmuştur (Dixon, 2010).

ABD’de 13 yaşından önce cinsel ilişkide bulunma oranının erkeklerde %29.6, kızlarda ise %12.8 olduğu belirlenmiştir. İngiltere’de erkeklerin %35.7’sinin, kızların %40.4’ünün, Greenland’da erkeklerin %70.8’inin, kızların % 78.8’inin ilk cinsel ilişki yaşı 15 olarak belirtilmiştir (UNFPA, 2000).

1997 yılında Rusya’da yapılan bir araştırmaya göre ergenlerin % 61’i cinsel konulardaki bilgiyi kitap, magazin ve gazetelerden, % 51’i film ve

televizyon programlarından edindiklerini belirtmişler ayrıca % 70 ailenin çocuklarıyla cinsel konuları konuşmadıkları bulunmuştur (Shapiro, 2001).

Young Song ve arkadaşları (2000) okuldaki cinsel eğitim programlarının etkisini cinsel bilgi düzeyinde ele alan bir araştırmada meta analiz ile 67 cinsel eğitim çalışması incelenmiştir. Araştırmacılar cinsel eğitim alan deney ve almayan kontrol grupları arasında anlamlı bilgi farklarının varlığına işaret etmektedir. Bu çalışmada cinsel eğitim programlarının genel cinsel bilgi düzeyini olumlu biçimde etkilediği sonucu çıkarılmaktadır (Akt; Çok, 2002).

Somers ve Gleason (2001), ergenler üzerinde cinsel konulardaki bilgi kaynaklarının ergenlerin cinsel bilgi, tutum ve davranışları üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çoklu regresyon analiziyle çözümlenen kapsamlı veriler cinsel bilgi, tutum ve davranış boyutlarında cinsel konulara göre incelenmiştir. Cinsel davranışlara ilişkin olarak okulda daha az cinsel eğitimin daha sık cinsel davranışı kestirdiği bulunmuştur. Ayrıca cinsel tutum boyutunda akranlardan ve uzmanlardan cinsel ilişki konusunda daha fazla bilgi almanın daha liberal cinsel tutumları kestirdiği ortaya konmuştur.

Paul (2002) tarafından Maorili (Yeni Zellandada etnik bir grup) ve Avrupalı toplam 5400 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada, % 30.2 öğrencinin ilk cinsel deneyimi 12 ve daha önce yaşadıkları bulunmuştur. Yapılan bu araştırma sonucuna göre, istenmeyen hamilelikler ve cinsel yolla bulaşan hastalıkları önlemede cinsel eğitimin ne kadar önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Main ve arkadaşları (2002) tarafından yapılan ergenlere yönelik AIDS önleme programının etkililiğini inceleyen bir başka çalışmada, 2844 öğrencinin HIV ile ilgili bilgilerinin arttığı, ancak cinsel ilişki davranışları ve madde bağımlılığını azaltmada kısmen etkili olduğu saptanmıştır.

Bill (2003) tarafından ABD'li 12-14 yaşlarındaki gençler üzerinde yapılan araştırmada gençlerin, % 90'ı HIV ve AIDS ile ilgili % 81'inin ise hamilelik ve doğumla ilgili okulda bilgi edindikleri bulunmuş ancak doğurganlık ve doğum kontrol yöntemleri ile ilgili temel bilgilerinin yetersiz olduğu bulunmuştur. Doğum kontrol yöntemlerinden geri çekme, kondom ve doğum kontrol haplarını 13

yaşındaki gençlerin 3'te 1'inden daha azı bilmekte, 3'te 2'si ise cinsel yolla bulaşan hastalıklardan en etkili korunma yönteminin kondom olduğunu belirtmişlerdir.

Zaitsev ve arkadaşları (2003), ergenlikte cinsel eğitim konusunda çalışma yapmışlardır. Araştırma için sekizinci sınıflardan sekiz erkek, sekiz kız öğrenci ailelerinden izin alınarak çalışmaya katılmıştır. Deneysel öğretimin başında öğrencilerden cinsiyet farklılıkları üzerine çalışmaları istenmiştir. Kadın ve erkeklerin, psikolojileri, cinsel sistemlerinin işlevleri, cinsel özellikleri, cinsel organları bağlamında cinsel sağlıklarının analizlerini yapmaları ve yaşam şekillerinde yararlı düzeltmeler yapmaları konusunda test uygulanmıştır. Daha sonra ergenlerden kendi cinsellikleriyle ilgili duygularının analizini yapmaları istenmiştir. Bu duyguları kaydetmeleri için tablo oluşturulmuştur. Bu bölümden sonra öğrencilerden, cinsel yönlerini belirli yönlere dair analiz yapmaları ve kendi cinselliklerindeki süreçleri değerlendirmeleri istenmiştir. Öğrencilere cinsel davranış konusunda ders verilmiştir. Eğitim ilerledikçe her iki cinsiyetteki ergenler kendi cinselliklerini uygun şekilde anlamaya ve sağlık açısından uygun davranışları oluşturmaya başlamışlardır. Eğitim öncesi ve sonrası her iki grup ergende cinsel yaşam konusundaki tutumları önemli ölçüde değişmiştir. Cinsel yaşamı daha çok mutluluk, sevgi, şefkat, sorumluluk ve sağlık terimleriyle bağlatılmaya başlamışlardır. Ayrıca sağlıklarını korumayla ilişkili ilkeler edinmişlerdir.

Cavanagh (2004), ergenlik dönemi zamanlaması, arkadaş grubu özellikleri ve cinsel ilişkiye başlamada ırk ve etnik yapı arasındaki farklılık olup olmadığını Amerika'da yaşayan Beyaz, Afrikalı-Amerikan ve Latin 1299 kız ergen üzerinde uzunlamasına yapılan çalışmada incelemiştir. Ölçümler için görüşme, okul araştırmaları, test, grup içi çok değişkenli analizler kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; ırk ve etnik yapının, ergenlik dönemi zamanlaması ve cinselliğe başlama ile ilişkisi olduğu, Afrikalı-Amerikan kızların ergenliğe erken girme, arkadaş grubu ve cinselliğe başlamaları arasında bir ilişki olmadığı, diğer gruplarda ise anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Santelli ve arkadaşları (2006) Amerika Birleşik Devletleri'nde 1991 ile 2003 yılları arasında lise öğrencilerine verilen cinsel eğitimi değerlendirmişlerdir. Yapılan incelemeler sonucunda gençlerin doğum kontrol araçlarının kullanım oranının %38'den %58'e ulaştığı, geri çekme yönteminin %19'dan %11'e düştüğü, herhangi

bir metot kullanmama oranının %18'den %12'ye düştüğü bildirilmiştir. Dye ve Dawn (2006) çalışmasında, cinsel eğitim sonunda ergen grupta kondom kullanımında artış olduğunu, her 3 gençten ikisinin özellikle ilk cinsel ilişkide kondom kullandıklarını belirtmiştir.

Troumbourou ve Greeg (2006) Avustralya'da yaptıkları çalışmada, ailelerin ergenlik dönemindeki çocuklarının sağlıklı gelişimini sağlamaya odaklanmasına dair kanıtları değerlendirmişlerdir. Araştırma ailelere yönelik ergenlik dönemi sağlığının korunması ile ilişkili araştırmaların yeniden gözden geçirilerek, ilaç kullanımı, suç işleme, gençlik intiharı gibi problemleri önleme ve daha geniş gelişimsel araştırma konularını dikkate almaktadır. Sağlığın korunması hem problemleri önleme hem de sağlıklı gelişimi özendirme müdahalelerini kapsamaktadır. Araştırmada ergenlik dönemi sorunları, ergenlikte aile süreçleri, aile çatışması ve uyumsuzluğunu azaltmak gibi konular incelenmiş aynı zamanda daha önce yapılan aile müdahaleleri, çoklu risk etmenleri barındıran aile müdahaleleri, evrensel aile müdahaleleri, aile eğitimi gibi konularda yapılan araştırmalar değerlendirilmiştir. Bulgulara göre; ailelerin ergenlik döneminde olan çocuklarının sağlıklı gelişimiyle ilgilenmelerinin potansiyel uygulamalarını ortaya koymaktadır. Aile ilişkilerinde ortak bağ, iletişimi sağlamak ve çatışmaları azaltmaktadır. Aynı zamanda çocukların uyuşturucu kullanımlarına dair ailelerle ilişki kurma fırsatları önemli ölçüde artmış ve uyuşturucu kullanımlarının azaldığı görülmüştür.

Hilton (2007) tarafından yapılan çalışmada, 16 ve 17 yaşındaki erkeklerin sınıfta uygulanan cinsel eğitim programının içeriği ve uygulanış şekli konusunda isteklerini incelemişlerdir. Çalışmaya toplam 307 erkek öğrenci katılmıştır. Erkeklerin içerik konusunda istekleri; duygular, cinsellik, cinsel teknikler, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, pornonun etkileri olarak sıralanmıştır. Eğitimin, küçük gruplar halinde ve aktif katılımlı öğrenme metotlarıyla uygulanmasını istediklerini bildirmişlerdir. Ayrıca eğitimin daha küçük yaşlarda ve daha yoğun bir şekilde verilmesinin daha güvenli bir yaşam sağlayacağını belirtmişlerdir.

Kirby, Laris ve Rolleri (2007) tarafından yapılan çalışmada Amerika Birleşik Devleti'nde farklı eyaletlerde uygulanan 83 tane cinsel eğitim programının etkililiğini incelenmiştir. İncelenen programların üçte ikisinin cinsel davranışlar üzerinde önemli etkisi olduğu bulunmuştur. Ayrıca sadece cinsel perhizi içeren

programların cinsel ilişkide bulunma yaşını geciktirmediğini ve HIV açısından riskli davranışları azaltmadığı bulunmuştur.

Meaney, Rye, Wood ve Solovieva (2009), üniversite öğrencilerinin lisede aldıkları cinsel eğitimi değerlendirdikleri çalışmalarında; cinsel yolla bulaşan hastalıklar, kişisel güvenlik, cinsel istismar, akran baskısıyla başa çıkma, romantik ilişkilerde karar verme, cinsel problemler ve kaygılar, sağlıklı romantik ilişkiler inşa etme, cinsellik hakkında konuşma, cinsellik ve medya liselerde verilen cinsel eğitimin içeriğinde önemli olarak sınıflandırılan konulardır.

Kirby ve Laris (2009) Amerika Birleşik Devleti'nde ilköğretim ve lise öğrencileri için hazırlanan programların bazılarını incelemiştir. Bunların yedisi cinsel perhiz, kırk sekizi ise cinsel perhizi içeren ve cinsel olarak aktif olan kişilere kondom ve diğer doğum kontrol yöntemlerini öğreten kapsamlı cinsel eğitim programlarıdır. Araştırma sonuçları 55 programın, % 15'inin sadece genç hamileliklerin azaltılması üzerinde durulduğu, % 45'inin sadece cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve HIV önleme odaklı olduğunu, yaklaşık % 40'ının ise her iki konu üzerinde durulduğunu göstermiştir.

Yurtdışında yapılan araştırmalar, cinsel eğitimin içeriğinin ne olması gerektiğine, cinsel eğitimin öğrenciye hangi yaşlarda verilmesi gerektiğine ve cinsel eğitimin etkililiğine yönelik tartışmaları kapsamaktadır. Sonuçlar ise, öğrencinin cinsel eğitim almasının onun cinselaktiviteye başlamayı teşvikettiğine dair herhangi bir verinin olmadığını ve öğretmenler, ebeveynler ve öğrenciler açısından cinsel eğitimin gerekli olduğunu göstermektedir.

1.6. Türkiye'deki Cinsel Eğitim Araştırmaları

Türkiye'de ergenlerin cinsel eğitimi ile ilgili az sayıda deneysel çalışmaya rastlanmaktadır (Çok, 2003). Çok (2003) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerine ders dışı bir etkinlik olarak haftada iki kez, 40'ar dakikadan oluşan 16 oturumluk cinsel eğitim verilmiş ve bu eğitimin cinsellikle ilgili bilgilenmede etkili olduğu gözlenmiştir. Hatta söz konusu bu çalışmada uygulanan cinsel eğitim programının, okul psikolojik danışmanları tarafından sürdürülebilir bir program olması da hedeflenmiştir. Ancak aradan geçen zamana rağmen ne okul

psikolojik danışmanları ne de başka branş öğretmenlerince bu tür bilgilendirmelerin sistemli olarak yapılamadığı gözlenmektedir.

Gölbaşı, (2002) ergen kızlara yönelik hazırlanan üreme sağlığı eğitim programının, genç kızların üreme sağlığına yönelik bilgi düzeylerindeki etkisini belirlemek amacıyla deneysel bir çalışma yapmıştır. Çalışma lise 1, 2 ve 3. sınıfa devam eden öğrencilerle yapılmıştır. Sonuçlara göre; deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin üreme sağlığı bilgi puan ortalaması sınıflara göre ve eğitim programında yer alan konulara göre karşılaştırıldığında, tüm sınıflarda deney grubundaki öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Araştırmada deney grubu lise 2 ve 3. sınıftaki öğrencilerin bilgi puan fark ortalamasının birbirine benzer olduğu, dokuzuncu sınıftaki öğrencilerin bilgi puan fark ortalamasının diğerlerine göre düşük olduğu görülmüştür. Eğitim sonrası öğrencilerin tüm konulara ilişkin bilgilerini yetersiz bulma durumunun önemli ölçüde azaldığı bulunmuştur.

Selçuk (2006) tarafından yapılan çalışmanın amacı ilköğretim 6. sınıf kız öğrencilerine uygulanan cinsel eğitimin, cinsel sağlık bilgilerine etkisinin incelenmesidir. Araştırmada ön test, son test ve kontrol gruplu araştırma deseni kullanılmıştır. Cinsel eğitim programı 8 haftasürdürülmüştür. Programın konuları; ergenlik dönemindeki bedensel ve ruhsal değişiklikler, cinsel kimlik gelişimi, cinsel kimlik sapmaları, üreme, doğum kontrol yöntemleri, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, çocuk ve ergenlerde istismar, cinsellikle ilgili yanlış bilgiler ve inanışlar oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre programa katılan öğrencilerin bilgi düzeylerinde anlamlı bir artış olmuştur.

Güler ve Yöndem (2007) tarafından yapılan çalışmanın amacı hazırlanan ergenlik ve cinsel eğitimin etkililiğinin incelenmesidir. Grup rehberliği etkinliği olarak hazırlanan programın ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin bilgi ve tutumları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu deneysel bir desen kullanılmıştır. Deney grubuna 4 hafta süre ile haftada 45 dakika ergenlik ve cinsel eğitim uygulanmıştır. Eğitimin içeriğini ergenlik dönemi gelişim özellikleri, farklı kültürlerde cinselliğe bakış ve kültürün cinsellik üzerindeki etkisi, üreme ve doğum kontrol yöntemleri, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, cinsel tercihler ve cinsel istismar ile korunma yolları gibi konular oluşturmuştur. Araştırmadan elde edilen

bulgular eğitim alan grubun bilgi ve tutumlarında anlamlı artışlar olduğunu ortaya koymuştur.

Aras ve diğerlerinin (2005) lise son sınıf öğrencilerine yönelik yaptığı çalışmada saptanan bulgular değerlendirildiğinde, mastürbasyon, cinsel ilişki yaşama ve partner sayıları erkeklerde fazla bulunduğu görülmektedir. İlk cinsel ilişkiye yönlendiren etkenler arasında 'aşk'ın belirtilme oranı, ilk cinsel ilişkiyi 'özel biriyle' yaşama ve cinsel ilişki sonrasında olumsuz duygular kızlarda fazla bulunduğu görülmektedir. Erkeklerde cinsel ilişki yaşamış olanların oranı ve ilk cinsel ilişki yaşı, gelişmiş ülkelere yakın bulunduğu, buna karşın ilk cinsel ilişkide kondom kullanım oranının düşük olduğu görülmektedir.

Araptarlı, (1988) kız ergenlerin menstruasyon, gebelik ve aile planlaması ile ilgili bilgilerini, bu konulardaki tutum ve görüşlerini saptamayı amaçlayan bir araştırma yapmıştır. Araştırma Avcılar Sağlık Ocağı bölgesinde 122 kız ergenle görüşülerek yapılmıştır. Çalışmayla ergenlerin, regl olma, gebelik ve aile planlaması hakkındaki bilgi düzeyleri ölçülürken, regl düzenleri, ilk menstruasyon yaşları, regl sorunları da belirlenmiştir. Ayrıca bir kız ergen için ideal evlilik, annelik yaşı ile istedikleri çocuk sayısı ve cinsiyeti hakkındaki görüşleri de saptanmıştır. Bulgulara göre; ergenler aileleriyle özellikle cinsel konular olmak üzere her konuda rahatlıkla konuşmadığı, regl görmeyle ilgili bilgilerinin detaylı ve doğru olmadığı bu nedenle de ilk menstruasyon olayında yaşanan olumsuz duyguların fazla olduğu görülmüştür. Regl, gebelik ve aile planlamasıyla ilgili bilgilerinin çok düşük olduğu, yaş ve eğitim düzeylerinin artması ile bu konularda bilgi düzeyinin artış gösterdiği saptanmıştır.

Erdoğan (1990) 12-20 yaşlar arasındaki gençlerin sosyal ve psikoseksüel gelişimlerini incelediği çalışmada, ergenlerin büyük çoğunluğunun cinsel konularda önemli bilgi eksikliklerinin olduğunu saptamış ve bu bilgi eksikliklerinin cinsel konularda sorunlar yaşamalarına neden olduğunu belirtmiştir. Aynı çalışmada çocuk sahibi olmak için kadında olması gereken biyolojik özellikleri % 67 öğrencinin bilmediği görülmüştür.

Ergin (1993) tarafından lise öğrencilerinin cinsel bilgi düzeyleri cinsel eğitime ilişkin beklentileri ile anne-babanın cinsel eğitim konusundaki tutumlarını incelemek için yapmış olduğu çalışmada, 180 öğrenci ve 316 ebeveyn üzerinde

çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ergenlerin cinsel konuları anne-babalarıyla ve öğretmenleriyle konuşamadıkları, saptanmıştır.

Özgüven (1997) tarafından lise ve üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, lise öğrencilerinin % 53'ünün cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda kısmen ya da tamamen bilgisiz oldukları, % 98'inin de öğretmenlerden ya da uzmanlardan aile planlaması, gebelik, doğum kontrol yöntemleri ve doğumla ilgili bilgi almak istedikleri bulunmuş ayrıca lise öğrencilerinin % 33'ünün cinsel yaşantı geçirmiş olduğu bulunmuştur.

Kaptan (2001) tarafından ilköğretim 7. ve 8. sınıf 12-15 yaş arası 152 kız toplam 291 öğrenci üzerinde yapmış olduğu araştırmada, ergenlerin bedensel, ruhsal değişiklikleri, üreme, kadın ve erkek cinsel organların biyolojik yapıları, işlevleri; adet dönemi ve özellikleri, mastürbasyon, cinsel ilişki, HIV-AIDS ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve bunlardan korunma yolları, doğum kontrol yöntemleri ve de cinsel tercihler konusunda yetersiz bilgi düzeyine sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca cinsel konularda bilgi sahibi olmak için erkeklerin film, dergi ve pornografik yayınları, kızların ise, televizyon, film ve dergilerden yararlandıkları bulunmuştur. Ergenler cinsel eğitimin okullarda ayrı bir ders olarak okutulması gerektiğini belirtmişlerdir.

Mağden ve arkadaşları (2003) tarafından lise son sınıfa devam eden öğrencilerin AIDS hakkında bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla 364'ü kız toplam 720 öğrenci üzerinde yapmış olduğu araştırmada, öğrencilerin % 99'unun AIDS'in kan ve kan ürünleri ile bulaştığını doğru yanıtladıkları, % 99.9'unun cinsel ilişki ile bulaşacağını, % 49.6'sı denize girmekle bulaşabileceğini, % 92.8'i anneden bebeğe geçeceğini, % 49.6'sının el sıkışma ile geçeceğini, % 64.0'ının ise bardak, çatal, havlu vb. eşyaların ortak kullanımı ile geçeceğini düşündükleri saptanmıştır.

Özetle, Türkiye'de deneysel çalışmaların sayısının çok az olmasına rağmen ergen cinselliği ve cinsel eğitim çerçevesinde çok çeşitli konular araştırılmıştır. Bunlar; ergenliğe girme yaşı, ergen evlilikleri ve sonuçları, çocuk ve ergenlerin cinsel davranışları ve tutumları, cinsel bilgi düzeyleri, cinsel bilgilerini hangi kaynaktan almış oldukları, öğretmen ve anne babaların cinsel bilgi düzeyleri, cinsel eğitimin içeriği, cinsel eğitimin kim tarafından verilebileceği, cinsel eğitim hakkında

görüş ve tutumlardır. Bu yapılan araştırmalar ve incelemeler sonucunda ülkemizde cinsel eğitimin yeterli seviyede olduğu söylenemez. Oysa cinsel eğitimin, çocuğun kendisini, kişiliğini, duygularını, bedenini, karşısındaki insanları tanınması, sevmesi ve saygı duymasından başlayarak sayısız yararları olacağı düşünölmektedir. Bu yararlar yetişkinlik sürecini de kapsayacak ve ölkü geneline yansıtacaktır.

1.7. Cinsel Eğitime Yönelik Ebeveyn, Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

Bu kısımda özel olarak cinsel eğitime yönelik öğrenci, öğretmen ve ebeveyn açısından görüşleri inceleyen araştırmalara yer verilmiştir.

Amerika'da 2004 yılında Harvard Üniversitesi Kennedy Devlet Okulu, Henry J. Kaiser Aile Fonu ve NPR (National Public Radio) tarafından Amerika'da Cinsel Eğitim başlığı altında kapsamlı bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya çocuğu 7. sınıftan 12. sınıfa kadar olan, rastgele örnekleme yoluyla seçilen 18 yaş ve üstü 1759 ebeveyn katılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin %93 gibi büyük bir çoğunluğu cinsel eğitimin cinsel sorunlara yaklaşımda oldukça yardımcı olduğunu; dörtte üçü okulda cinsel eğitim alan çocuklarının daha sevecen davrandıklarını belirtmiştir. Ayrıca ebeveynlere göre cinsel eğitim sırasında hem ortaokul hem de lisede verilmesini uygun gördüğu konular, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, bebeğin oluşumu, ailelerde seks hakkında konuşma, doğum kontrolü, evlenene kadar cinsel ilişkiden kaçınma, doğru karar verme, cinsel ilişki için uygun yaşı bekleme ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar için yapılan testlerdir. Ebeveynler, oral seks, masturbasyon, kondom kullanımı, aile izni olmadan doğum kontrol hapları elde etme yerleri, cinsel yönelim ve doğum kontrol yöntemlerinin öğretilmesini kesinlikle istememektedir (National Public Radio, Kaiser Family Foundation, John F. Kennedy School of Government Harvard University, 2004).

Amerika-Missisipi'de, 3600 ebeveynin katıldığı çalışmanın sonuçları incelendiğinde, katılımcıların %90'ından fazlasının devlet okullarında cinsel eğitimi uygun bulduğu, katılımcıların %80'inden fazlasının verilebilecek cinsel eğitimde doğum kontrolü konusunun yer almasını uygun bulduğu ve katılımcıların %70'inden fazlasının ise verilebilecek cinsel eğitimde kondom kullanımı ve güvenli seks konularının yer almasını uygun bulduğu görölmüştür (McKee ve diğerleri, 2014).

Memphis Üniversitesinin Amerika-Shelby County’de yaptığı araştırmalarda, “Okullarda cinsel eğitim olmalı mı? Olursa ne şekilde olmalı?” sorusuna cevap veren 138 ebeveynin tamamı okullarda cinsel eğitim olması gerektiğini, sadece %15’i doğum kontrolü yöntemlerinin anlatılmadığı cinsel eğitim olması gerektiğini belirttiği görülmüştür. “Gençler yeterli düzeyde cinsel eğitim alıyor mu?” sorusunun yöneltildiği 588 katılımcının, %80’inden fazlası ise, kapsamlı bir cinsel eğitim için, gençlerin daha fazla bilgiye ihtiyacı olduğu yönünde görüş bildirmiştir (CRW-2009).

Hindistan’da 2012 yılında 50 Öğretmen, 50 ebeveyn ve 100 öğrenci üzerine yapılan araştırmanın sonuçları incelendiğinde, öğretmenlerin %90’ı cinsel eğitimin okullarda verilmesi yönünde görüş bildirdikleri ve sınıfta öğrencilerin cinsellik üzerine sordukları sorular üzerine konuşabilmek için, özel bir eğitim alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Ebeveynlerin %80’i, çocukların daha sorumlu cinsel davranışlara sahip olabilmesi için cinsel eğitimin şart olduğunu ve cinsel eğitim ile ilgili bilgilerin verilmesinde ilk öğretmenin kendileri olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin görüşleri incelendiğinde ise kız ve erkek öğrenciler arasında cinsel eğitime yönelik görüşlerde anlamlı bir fark ortaya çıkmış, erkek öğrencilerin cinsel eğitimin gerekliliğini savundukları saptanmıştır (Toor, 2012).

Etiyopya’da 2011 yılında 386 öğrenci, 94 öğretmen ve 10 ebeveynin katıldığı okulda cinsel eğitime yönelik tutumların ölçüldüğü araştırmada, bütün katılımcılar, okulda cinsel eğitim verilmesinin ihtiyaç olduğunu ve bu eğitimin ilkokulda başlaması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Ancak doğum kontrol yöntemleri, cinsel ilişki konularının ilkokuldan sonra olması gerektiğini belirtmişlerdir (Fentahun,2012).

Nijerya’da 602 ortaokul öğrencisi ve 180 ebeveynin katıldığı araştırmaya bakıldığında, öğrencilerin %90,7’si ve ebeveynlerin %93,9’u cinsel eğitimin okul müfredatında yer alması gerektiğini ve HIV/Aids ile mücadelede önemli bir rolü olduğunu belirtmişlerdir (Ogunjimi, 2006).

Malezya’da 211 ebeveynle yapılan çalışmada katılımcıların %73’ü okulda cinsel eğitim verilmesi gerektiğini söylemiş ancak katılımcıların %42’si doğum kontrolü ve güvenli seks konularının bu eğitimde yer almaması gerektiğini belirtmiştir (Nurullah ve diğerleri, 2009).

Rusya'da Altai Krai, Volgograd Oblast ve Moskova olmak üzere 3 bölgenin eğitim, sağlık yöneticileri, akademisyenler ve yerel ya da federal yöneticilerden oluşan 153 katılımcı ile yapılan çalışmada, katılımcıların %91'inin okullarda cinsel eğitimi olumlu karşıladığı ve çocuk gelişimi için önemli bir rol oynadığını düşündüğü görülmüştür. Her yaştaki çocuk için, içinde bulunduğu gelişim dönemine uygun bir eğitim verilmesi gerektiğini belirterek, doğum kontrolü, güvenli seks gibi konularında cinsel eğitim içinde olması gerektiği konusunda destek vermişlerdir (Gevorgyan ve diğerleri, 2011).

Ülkemizde, Göçgeldi (2007) tarafından, bir kreşe devam eden 3-6 yaş arası 60 çocuğun anne ve babalarının çocuklarının cinsel eğitimi konusunda görüş ve tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın sonucunda, çalışmaya katılan ebeveynler, çocuklarına cinsel eğitim verilmesinin gerekli olduğunu, cinsel eğitimin anne-baba tarafından verilmesi gerektiğini, çocuğuna cinsel eğitim verdiğini belirtmiştir. Ayrıca anne-babalar çocuklarının cinsel gelişimi konusunda bilgi sahibi olmadıklarını ve kendilerine soru sorulduğu zaman cinsel eğitime başlayacaklarını ifade etmişlerdir.

Başgöl (1997) tarafından yapılan 12-15 yaş grubu ergenlerin cinsel eğitim konusundaki görüşleri adlı araştırma da, kız ve erkek öğrencilerin bilgi alma sıralamasında birinci sırayı aynı cins arkadaşlarının, ikinci sırayı kızlar için anne, erkekler için ise babanın aldığı görülmüştür. Ayrıca erkek öğrencilerin % 10.3'ü cinsellik konusunda bilgilenmeye çok gereksinim duyduklarını, % 29.2'si bilgilenmeye gereksinim duyduklarını, kız öğrencilerde ise % 2.8'i bilgilenmeye çok gereksinim duyduklarını, % 37.2'si bilgilenmeye gereksinim duyduklarını ifade etmişlerdir. Cinsellik konusunda bilgilenmeye hiç gereksinim duymadığını belirten erkeklerin oranı % 13.3, kızların oranı ise %6.9 bulunmuştur.

Başka bir çalışmada, anne ve babaların, cinsel eğitimi, "insan gelişimi, cinsel organlar, evlilik ve aile ilişkileri hakkında bilgi vermek" olarak düşündükleri ayrıca çocuklarının cinsel eğitim almasını istedikleri buna da ortaokul döneminde başlanmasını uygun buldukları bulunmuştur (Ergin,1993).

Artan ve Tuğrul (2001) tarafından, 2-18 yaş grubunda çocuğu olan 665 anne üzerinde yapılan çalışmada, katılımcıların %59,4'ünün cinsel eğitimin ne anlama

geldiğini bilmediği saptanmıştır. Buna karşın annelerin %7,5'i cinsel eğitimin 0-3 yaşta, %17,4'ü 3-6 yaşta, %39,6'sı ilköğretim yıllarında ve %27,8'i lise yıllarında başlaması gerektiğini belirtmiştir. Aynı araştırmada annelerin %50'sinin çocukların cinsel konularla ilgili sorularını cevaplarırken, utanma-heyecan hissettiğini ama buna karşın annelerin %48,4'ünün cinsel bilgileri anne-baba dışında birinden almasını uygun karşılamadığı görülmüştür.

Dilek ve diğerleri(2006) tarafından, Manisa il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, öğrencilere cinsel eğitim verilmesi ile ilgili tutumlarının incelenmesini amaçlayan çalışma, sıralı okul listesinden basit rasgele örnekleme yöntemi ile seçilen okullardan araştırmaya katılmayı kabul eden n=360 öğretmen üzerinde yürütülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %84,7'si yaşamları boyunca cinsel eğitim konusunda hiç bilgi almadığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin % 41,9'unun "cinsel konular ilkokullarda öğretilirse, çocuklar çok genç olduklarından daha fazla bilgiye sahip olarak olumsuz deneyimler yaşarlar" maddesine katıldıkları ve %79,4'ünün "cinsel konular ilkokullarda öğretilirken bu konular konunun uzmanı sağlık personeli tarafından anlatılmalıdır "maddesine katılmadığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, Öğretmenlerin öğrencilere cinsel eğitim verilmesi ile ilgili genelde olumsuz tutuma sahip oldukları, ancak erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlere göre daha olumlu tutum sergiledikleri saptanmıştır.

Eliküçük ve Sönmez (2011)'in, Manisa il merkezinde yaşayan, 6 yaş grubu çocuğu olan ve çocukları okula giden orta sosyo-ekonomik düzeyde 71 anne ve 9 baba ile yaptığı çalışmada, Anne-babaların % 40'ı cinselliği ve % 43.48'i cinsel eğitimi yanlış tanımladıkları görülmüştür. Ebeveynler, çocuğun cinsel eğitimine 5-6 yaşta başlanması ve aile tarafından verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ebeveynlerin, çocuklarıyla ilgili en çok cinsiyetler arasındaki farklılar ile konuşmakta olduğu ve çocuğun cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili yeterli ve doğru bilgiye sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır.

Cinsel eğitime yönelik görüşleri inceleyen araştırmalara bakıldığında, ülkelerin sosyo-ekonomik seviyesi, gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, cinsel eğitimin okullarda yer alması gerektiğine yönelik bir kanı vardır. Ancak bu araştırmalar göstermektedir ki, cinsel eğitimin içinde yer alması gereken konular,

öğrencinin içinde bulunduğu gelişim döneminin özellikleri ile bağdaşmalı, cinsel eğitim alacak öğrencilerin ebeveynlerinin bilgilendirilerek onaylarının alınması sağlanmalı ve öğretmenlerin cinsel sağlık konuları ile ilgili eğitime tabi tutulması gerekmektedir.

Sonuç olarak, gençlerin cinsel ve üreme hakları uluslararası insan hakları kapsamında yer almaktadır. Gençlerin cinsel ve üreme haklarına saygı gösterilmesi, onların cinselliklerinin kabul edilmesi, gereksinimleri ve uyarılarının duyulması ve ciddiye alınması gerektiği düşünülmektedir. Ergenler gerekli bilgiye, desteğe ve hizmete ulaşma hakkına sahiptirler.

1.8. Araştırmanın Problem Durumu

Özyurt (2010), ergenlik dönemini bütünüyle, gelişimin stresli ve zor bir süreci olarak tanımlar. Özyurt (2010)'a göre, bu süreçte ergenler aynı anda hem fiziksel zorluklar, hem de aile ve yaşlıları ile olan ilişkilerinde zorluklar yaşamaktadırlar. Bunun yanında karşı cinsle olan ilişkide güçlük, okulda arkadaşlık ettiği yaşlılarının değişmesi, eğitimle ilgili talepler ve beklentiler, okul ve kariyer hakkında seçim yapmak gibi fikir değişiklikleri yaşarlar. Bu nedenle de ergenler yaşamın pek çok dönemine göre daha fazla problemle başa çıkmak zorundadırlar.

Bireyin gelişimi boyunca en fazla riskli davranış sergilediği dönem, ergenlik dönemidir (Esen, 2003; Elliott ve Lambourn, 1999). Ergenlik döneminde girilen olumsuz sonuçlara neden olan riskli davranışlar arasında madde kullanma, hızlı ve ehliyetsiz araba kullanma, korunmasız cinsel ilişkiye girme, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara yakalanma, okuldan/evden kaçma, hırsızlık gibi suçları sıralamak mümkündür. Bu davranışlar, sağlık, akademik, eğlence alanlarında görülmekte ve ergenin yaşamında zorluklara neden olmaktadır. Öte yandan, olumlu olarak değerlendirilen riskli davranışlar bireyin kapasitesini görmesini, ilgilerini ortaya çıkarmasını ve birtakım yaşantılarıyla deneyim kazanmasını sağlamaktadır (Çok ve diğerleri, 2006).

Elkind(1967; Akt. Elkind vd.,2007), hayali izleyici (imaginary audience)ve kişisel mit (personel fable) kavramlarının, ergenin risk alma davranışlarını tanımlamada yararlı olabileceğini vurgulamaktadır. Elkind'e (1967; Akt. Elkind vd.,2007) göre ergenin sergilediği herhangi bir risk alma davranışı, hayali izleyicileri

için yaptığı bir eylemdir ya da kendisinin herkesten farklı olduğunu düşünmesinden dolayı, başına hiçbir şeyin gelmeyeceğini düşünmesinden kaynaklanmaktadır. Örneğin, genç kız kendisinin hamile kalmayacağını düşünmektedir. Bu nedenle de korunmadan cinsel ilişkiye girmektedir. Ergenlerin kendilerine gerçekçi olmayan bir önem vermeleri kendilerini özgün olarak düşünmelerine yol açar ve kendilerini öyle farklı görürler ki asla onların başına kötü bir şey gelmeyecektir. Bu ‘bana bir şey olmaz’ düşüncesi bu yaş grubundaki insanlar arasında pervasızca riske atılmanın çoğunu açıklamaktadır (Arnett,1991; Akt: Morris, 2002; Elkind vd.,2007). Eğer ergenlikte yaşanan sorunların nedenleri bu iki kavramsa, ergenlere gerçeklik ve hayalleri arasında ayırım yapmak için yardım edilebileceğini vurgulamaktadır. Ergen benmerkezciliği diğerinin gerçek duygu ve düşüncelerinin fark edilmesi ile kırılmaktadır (Elkind vd.,2007).

Ergen benmerkezciliği ve risk alma davranışlarının yanı sıra, fiziksel büyüme ve cinsel olgunlaşma ergenlerin karmaşık duygular yaşamasına neden olabilir. Örneğin bazı kız ergenler göğüslerinin sallanmasından rahatsızlık yaşarken bazıları da göğüslerinin sallanmamasından endişe edebilir. Bir erkek ergenin sınıfta tahtaya kalktığı anda birden bire kontrol dışı ortaya çıkabilecek ereksiyondan korkması da bu duruma bir örnek olarak verilebilir (Orwin, 1995). Ergenlerin bu karmaşık duygulardan kurtulması için öncelikle kendi bedenlerinde ne gibi değişikliklerin olacağını önceden bilmeleri gerekmektedir (Artan, 2002). Kızlar ve erkekler ergenlik döneminde olan değişikliklerin önceden farkında olmadığında, kızlar menstruasyon başladığında, erkekler ise gece boşalmaları sırasında karmaşa yaşamaktadır. Bu nedenle önceden desteğe gereksinim duyarlar(Karabey ve Müftüoğlu,----).

Ergenlikte cinsellik konusu çoğunlukla bu dönemin risklerini, risklerin sonuçlarını, ergenlerin olumsuz davranışlarını ve ergenlik döneminde cinsellik yaşamının normal olmadığını akıllara getirmektedir. Ergenlikte riskli cinsel davranışların istenmeyen sonuçları arasında, HIV/AIDS ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar (CYBE), erken gebelikler ve doğumlar, kürtaj gibi önemli ve çoğu kez beden sağlığını daha çok etkileyen durumlar ortaya çıkabilmektedir (Şatiroğlu, 2008).

Ergenlikte cinsel taciz, tecavüz ve cinsel istismar ergenlikte cinsellik dendiğinde akla gelen en önemli konu başlıklarındandır. Pek çok çalışma

göstermektedir ki (Boyer ve Fine, 1992; Taner ve Gökler, 2004; Roode ve diğerleri, 2009), ergenler yine ergenlik özellikleri ve taşıdıkları risk etkenleri nedeniyle cinsel istismar, taciz ve tecavüze karşı savunmasız gruptadırlar. Ergenler arasında cinsel istismar yaşayanlar, ya yabancı biri, ya aile içinden biri ya da sevgilileri tarafından bu duruma maruz kalmaktadırlar (Şatıroğlu, 2008).

Gerek ülkemizde gerekse yurtdışında çocuk ve ergen istismarına sıkça rastlanılmaktadır. Tuğluve diğerleri (1996)'nin Trakya Üniversitesi'nde yaptığı bir çalışmada aile içi cinsel kötüye kullanım yaşantısının %1.4 oranında olduğu bulunmuştur. Fakat bu rakamın geçeceği yansıtmadığı düşünülmektedir. Vakaların yalnızca %15'inin bildirildiği düşünülmektedir. Gorey ve Leslie(1997)'nin Kuzey Amerika'da yaptığı araştırmaya göre, cinsel istismarın yaygınlığı konusunda bildirilen oranlar büyük farklılıklar göstermektedir (kızlar için %6-62, erkekler için %3-39). Gerçek yaygınlığın kızlar için %12-17, erkekler için %5-8 olduğu düşünülmektedir. İstismara uğrayan kişilerin geleneksel değerlere bağlı olarak bu yaşantıyı saklama eğilimindedirler.

Çocuk ve ergen istismarının yanı sıra, aileler, sağlık personeli ve toplum tarafından ergen ve gençlerin cinsel ve üreme haklarının göz önüne alınmadığı ve ihlal edildiği bilinmektedir(TÜSP, 2007). Genç insanlar sosyo-demografik, kültürel ve sosyal faktörler nedeniyle sağlık hizmetlerini özellikle cinsel ve üreme sağlığı hizmetlerini oldukça az kullanan bir toplum kesimini oluşturmaktadır (TÜSP, 2007). Sağlık, eğitim, sosyal hizmetler ve ülke programları içinde ergen ve gençlerin cinsel haklar ve üreme haklarının korunmasına ve saygı gösterilmesine yönelik bir hizmet anlayışı geliştirilmesi gerektiği söylenmektedir (Karabey ve Müftüoğlu,2006).

Bütün ergenler, cinsellikle ilgili sorumlu kararlar geliştirilmesi konusunda yardımcı olacak bilgi ve becerilere erişim imkanını hak eder. Ancak birçoğunun cinsel eğitim ile ilgili bilgilere erişim izni yoktur. Daha da önemlisi erişilen bilgiler dar kapsamlı olabilir ve bilgilendirilmiş karar alma ile ilgili yeterli genişliği sağlamayabilir(Mabray ve Labauve, 2002).

Ergenlerin, yaşadıkları fiziksel, duygusal ve cinsel değişimler ile ilgili bilgilendirilmemeleri ya da yanlış veya eksik bilgilendirilmeleri, ergenlerin ruh sağlığında ciddi rahatsızlıklar yaşamalarına sebep olabilmektedir. Ergenlerin fiziksel ve psikolojik olarak zarar görmemeleri için cinsel eğitim konusunda yapılan

çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle ğrencilerin, öğretmenlerin ve ebeveynlerin cinsel eğitime yönelik görüşlerini araştırarak, okullarda verilebilecek cinsel eğitime başlama zamanına, cinsel eğitimde ne gibi konular olması gerektiğine, kimler tarafından verilmesine yönelik konuların tartışılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

1.9. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, ergenler için cinsel eğitime yönelik tutum leği geliştirmektir. Bu kapsamda cevaplandırılmaya çalışılacak sorular şunlardır.

1. Ergenler için hazırlanan cinsel eğitime yönelik tutum leği geçerli midir?
2. Ergenler için hazırlanan cinsel eğitime yönelik tutum leği güvenilir midir?
3. Ergenler için hazırlanan cinsel eğitime yönelik tutum leğinin boyutlarına ilişkin tutumları cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

1.10. Araştırmanın nemi

Amerika'da ortaokullarda ve liselerde yapılan birçok araştırma, cinsel sağlık eğitimlerinin öğrencilerin bilgilerine olan etkisini ölçmeye çalışmıştır ve sonuçlar neredeyse hep aynı doğrultuda olmuştur. Bu sonuç ise cinsel eğitimin öğrencilerin cinsellikle ilgili gerçek bilgilerini arttırdığı yönünde olmuştur (Davidow, 1976; Finkel ve Finkel, 1975; Gunderson ve McCary, 1980; Hoch, 1971; Kirby, 1985; Lamberti ve Chapel, 1977; Mims ve diğerleri, 1976; Parcel ve diğerleri 1969; Vacalis ve diğerleri 1979; Akt. Kirby, 2001).

Amerikan Pediatri Akademisi (American Academy of Pediatrics-AAP) ergenlik öncesinde ocukların;

- Cinsel organların isim ve işlevlerini
- Ergenlikte neler olduğunu
- Menstruasyon döngüsünü
- Cinsel ilişki ve gebeliğin nasıl olduğunu
- Gebelik nleme yöntemlerini
- Eşcinsel ilişkinin ne olduğunu
- Mastrbasyonu

- Cinsel yolla bulaşan hastalıkları
- Cinselliğe ilişkin beklenti ve değerleri bilmesi gerektiğini belirtmektedir (AAP, 2001).

Kanada Toplum Sağlığı Kurumu (Public Health Agency of Canada), cinsel eğitimin çok boyutlu olduğunu dile getirir. Cinsel eğitim, bireyin karşılıklı tatmin edici kişiler arası ilişkiler kurması ve arzu edilen aile ilişkileri gibi olumlu sonuçlar doğurur. Öte yandan HIV gibi cinsel yolla bulaşabilen enfeksiyonlar ve istenmeyen gebelikler gibi negatif sonuçlar doğmasını engellemeye çalışır (Mckay ve Bissel, 2009).

Cinsel eğitim sayesinde çocuk kendi bedenine ve karşı cinsin bedenine saygı duymayı öğrenir. Bu durum çocuğun ileriki yaşantısında kendi cinsiyetindekilerle ve karşı cinsten kişilerle sağlıklı, düzeyli ilişkiler kurmasına neden olur. Çocuğun kendi bedenini ve özelliklerini tanıması, kendine güvenini arttıran bir özelliktir. Cinsel gelişim ile ilgili bilgileri erken yaştan itibaren alan ve bu anlamda sağlam temeller oluşturan kişi, bedenine karşı sorumluluklarını bilir. Cinsel eğitimi aşama aşama ve yaşına uygun olarak alan çocuk/kişi, sonraki yaşamında karşı cinsle kurduğu ilişkilerde dengeli olur (Tuzcuoğlu, Tuzcuoğlu, 2004 Akt. Çalışandemir ve diğerleri, 2008).

Çocuğa verilen doğru bilgiler sayesinde çocuklar kendilerine güven konusunda daha başarılıdırlar. Bu duygu sayesinde girişkenlikleri artar, daha kolay ilişkiler kurabilirler ve daha başarılı olabilirler. Ergenlik döneminde bedensel değişiklikler konusunda bilgilendirilen çocuklar farklılaşmalarını daha çabuk kabullenirler, anormallik endişeleri ve yetersizlik korkuları azalır. Doğru bilgilerle donanmış kişi, cinsellik hakkında duyduğu yanlış bilgileri kolaylıkla reddeder. Bilgili kişiler arkadaşlarının uygunsuz teklif ve baskılarına direnmekte daha başarılıdırlar (Taşçı, 2003 Akt. Çalışandemir ve diğerleri, 2008). Ayrıca çocuklar cinsel istismara karşı koyabilme konusunda da bilgilendirildiklerinde birçok istismar olayı önlenecektir (Çokar ve Ortaylı, 2006).

Ergenlerin cinsellik ile ilgili bilgi eksikliğinin, karşılaşılabilecekleri riskleri artırdığı düşüncesi ile birçok ülkede örgün eğitim kurumlarında cinsel eğitim uygulamaları gündeme gelmiştir. Ergenlere verilecek cinsel eğitim bir yandan

büyüme, olgunlaşma ve cinsel kimliğini kazanma aşamalarında karşılaşılabilecekleri riskleri azaltırken, diğer yandan cinsellikle ilgili olumlu değer ve tutumlar geliştirme, cinsel davranışlarda daha akılcı ve sorumlu seçimler yapma gibi becerilerin gelişimine de katkıda bulunacaktır. Ayrıca fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı bireyler yetiştirmek, sağlıklı bir toplum yapısının oluşumu açısından da önemlidir(Güler ve Yöndem, 2007).

Cinseleğitimin amacı yalnızca çocuğun bazı sosyal kurallara uymasını sağlamak değil, insanın serbestçe gelişimini ve kendinde bulunan cinsel güçleri olabildiğince düzenlemesini, bunları bilinçli olarak elinde tutmasını, kendisinin ve başkalarının mutluluğu için bunlardan yararlanmasını sağlamaktır. Yapılacak bu araştırmanın ülkemizde önemli bir eksikliği kapatmak konusunda atılacak önemli adımlarından biri olduğu düşünülmektedir. Cinsel eğitim programlarının, çocuk ve ergenlerin bedensel ve ruhsal değişim ve gelişimleri, her iki cinsin beden yapısı, arkadaşlık ilişkileri ve romantik ilişkiler, cinsellik ve aile yaşamı, cinsel istismardan korunma, sağlıklı cinsel tutum, düşünüş ve davranışlar hakkında bilgilendirici bir kaynak özelliği taşıyacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın, ergenlere öncelikli verilebilecek cinsel eğitim konularının belirlenmesine ve cinsel eğitim programlarının geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.11. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımları şu şekildedir.

1. Katılımcılar ölçme aracını içtenlikle cevaplamıştır.
2. Katılımcıların çalışma konusu ile ilgili kendilerini değerlendirebilme yeterliğinde oldukları varsayılmıştır.

1.12. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları şu şekildedir.

1. Araştırmanın denekleri İstanbul ili Beylikdüzü ilçesinde orta sosyo-ekonomik düzeyde ve genellikle göç eden ailelerin bulunduğu Gürpınar mahallesinde bulunan lisenin dokuzuncu sınıf öğrencileri arasından seçildiğinden, elde edilen bulgular ancak benzer gruplara genellenebilir.

2. Araştırmanın sonuçları geliştirilen “Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği”nin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

3. Araştırma sonuçları kullanılan istatistiksel analizlerin özellikleriyle sınırlıdır.

1.13. Tanımlar

Bu araştırmada geçen bazı kavramlar, aşağıda tanımlandıkları biçimiyle kullanılacaktır.

Cinsel Sağlık: Dünya Sağlık Örgütü (1974; Akt. Şatıroğlu, 2008), cinsel sağlık kavramını, cinsel bir varlık olarak insanın sadece bedensel değil, duygusal, düşünsel ve sosyal bütünlüğünü sağlayan, kişilik gelişimi, iletişim ve sevginin paylaşımını pozitif yönde zenginleştiren ve artıran sağlıklılık hali olarak tanımlar.

Cinsel Eğitim: Bireyin fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi, insan cinselliğine, başkalarının haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış açısı edinmesi ve olumlu davranış biçimi, değer yargıları geliştirmesi eğitimidir(Artan ve Bayhan, 2007).

BÖLÜM II

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi başlıkları altında yer alan bilgiler sunulmaktadır.

2.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ergenlerin cinsel eğitime yönelik tutumlarını ölçmeyi amaçlayan bir ölçek geliştirme çalışmasıdır.

2.2. Çalışma Grubu

Türkiye’de ergenliğe girme yaşını saptama çalışmaları (Ekşi, 1982; Çuhadaroğlu, 2004) incelendiğinde, ergenliğe girme yaşının kızlarda ortalama 13, erkeklerde ise ortalama 14 olduğu görülmektedir. Araştırma, ergenlik dönemine girmiş veya girmekte olan ergenlerin tutumlarını ölçmeyi hedeflediğinden ve ülkemizde de bu yaş grubu dokuzuncu sınıf düzeyine denk geldiğinden ötürü, bu araştırmanın çalışma grubunun tamamı dokuzuncu sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Araştırmanın evreni, 2014-2015 eğitim öğretim yılında, İstanbul ilinin Beylikdüzü ilçesinde bulunan, dokuzuncu sınıf öğrencisi olan tüm bireyleri kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini İstanbul ilinin Beylikdüzü ilçesinde bulunan Abidin Nesimi Fatinoğlu Anadolu Teknik ve Meslek Lisesi dokuzuncu sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Ölçek toplam 465 katılımcıya uygulanmıştır. Eksik doldurma, sürekli aynı seçeneği işaretleme gibi sebeplerle 68 katılımcıya uygulanan

ölçek verilerin dışında tutularak, 397 katılımcıya uygulanan ölçek veri setine dâhil edilmiştir. Böylece veri seti yaklaşık %14'lik bir kayıp ile şekillenmiştir.

Çalışma grubunun özelliklerine bakıldığında, araştırmaya katılan bireylerin hepsinin dokuzuncu sınıf öğrencisi olmasına rağmen, sınıf tekrarı yapma, eğitime erken veya geç başlama gibi çeşitli nedenlerden dolayı yaş dağılımı 13-17 arasında değişiklik göstermiştir. Öğrencilerin yaş ortalaması 15,2 olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan bireylerin yaş dağılımları tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Yaş Dağılımı

Yaş	N	%
13	1	,3
14	25	6,3
15	272	68,5
16	92	23,2
17	7	1,8
Toplam	397	100,00

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımları da tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kız	156	39,3
Erkek	241	60,7
Toplam	397	100,00

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracı, araştırmacı tarafından geliştirilen "Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği (CEYTÖ)(Ek-1)"dir. Ölçek 5'li likert tipi olup 40

maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geliştirilmesinde ilk aşamada madde havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra ölçekte yer alan maddelerin ölçülmek istenilen özelliği ne derece karşıladığını belirlemek için uzman görüşüne başvurularak kapsam geçerliğine bakılmıştır. Ölçek maddeleri 5 uzmana gönderilmiştir. Uzmanlardan her bir maddeyi “Uygun”, “Uygun değil” ve “Şu şekilde değiştirilmeli” şeklinde derecelendirmeleri istenmiştir. Ardından uzmanlar tarafından değiştirilmesi gerektiği belirtilen maddeler, uzmanların görüşleri doğrultusunda değiştirilmiştir. Bu işlemde sonra her bir maddeye ilişkin kapsam geçerlik oranları elde edilmiştir. Veneziano ve Hooper’a (1987; akt. Yurdugül, 2005) göre 5 uzmana gönderilen bir ölçekte her bir maddenin kapsam geçerlik oranlarının $p < .05$ anlamlı olabilmesi için minimum değer .99 olması gerekmektedir. Kapsam geçerlik oranları (KGO), herhangi bir maddeye ilişkin “Uygun” görüşünü belirten uzman sayılarının, maddeye ilişkin görüş belirten toplam uzman sayısına oranının 1 eksiği ile elde edilir (Yurdugül, 2005). Bu ölçekte yer alan 40 maddenin kapsam geçerlik oranı .99 olarak bulunmuştur.

2.4. Verilerin Toplanması

İstanbul Beylikdüzü’nde bulunan Abidin Nesimi Fatinoğlu Anadolu Ticaret ve Meslek Lisesi’nde ölçeği uygulamak için, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne başvurulmuş ve onay alınmıştır (Ek-2). Onay alındıktan sonra, adı geçen okulda dokuzuncu sınıf öğrencilerine, 9-13 Şubat 2015 tarihleri arasında, tamamı araştırmacı tarafından 30-40 kişilik gruplar halinde uygulanmıştır. Her uygulamadan önce uygulama gruplarına çalışmanın amacı açıklanmış ve tamamen gönüllü olanlar çalışmaya dahil edilmiştir. Ayrıca, uygulama sonrası araştırmayla ilgili soru sormak isterlerse, katılımcılara araştırmacının iletişim bilgileri verilmiştir. Tüm uygulamalar boyunca hiçbir katılımcı çalışmaya katılmayı reddetmemiş, iletişim kurmak amacıyla hiçbir katılımcı başvurmamıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Ölçek uygulaması sonucu elde edilen veriler SPSS 20 (Statistical Package for Social Sciences) ve AMOS 20 paket programlarında analiz edilmiştir. Verilerin faktör analizine uygunluğu ve örneklem yeterliliğini belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği ölçütü ve Bartlett testi, veri toplama aracının yapı geçerliliğini incelemek amacıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi, ölçeğin güvenilirliğini incelemek için Cronbach’s alpha güvenilirlik analizi ve maddelerin

ölçülmek istenen değişkeni yeterli düzeyde ölçüp ölçmediğini incelemek için korelasyon analizi teknikleri kullanılmıştır.

BÖLÜM III

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın istatistiksel analizlerine ve uygulama sonuçlarına yer verilmektedir.

3.1. CEYTÖ’ne İlişkin Betimleyici İstatistikler

Bu araştırma, ergenler için hazırlanan, “Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği (CEYTÖ)”nin geçerliğini ve güvenilirliğini ölçmek amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda ölçeğe ilişkin ilk betimleyici istatistikler, tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.CEYTÖ’nin Betimleyici İstatistikleri

	Maddeler	Ortalama	Standart sapma	N
1	Cinsel eğitim her öğrencinin alması gereken bir eğitimidir.	3,8060	1,22275	397
2	Cinsel eğitimi sadece 18 yaşından büyük insanlar almalıdır.	2,3249	1,28618	397
3	Gençlerin cinselliğe merak duymalarını normal karşılarım.	3,9547	1,11824	397
4	Cinsel davranışlar kişisel ve özel davranışlardır.	3,8564	1,14019	397
5	İnternet/televizyon varken ayrıca bir cinsel eğitime gerek yoktur.	2,3501	1,25361	397
6	Cinsel eğitim gençlerin kendi gelişim özelliklerini öğrenebileceği iyi ve doğru bir yoldur.	3,8212	1,14625	397
7	Gençler cinsel gelişimleri ile ilgili her bilgiyi anne ya da babasından almalıdır.	2,6675	1,28522	397
8	Gençler anne ve babaları ile cinsellik hakkında rahat konuşabilmelidir.	2,8338	1,35869	397
9	Gençler öğretmenleri ile cinsellik hakkında rahat konuşabilmelidir.	2,9345	1,40911	397
10	Cinsel eğitim almış gençler, ergenlik dönemini daha sağlıklı yaşarlar.	3,7884	1,18942	397

11	Gençler cinsel gelişimleri ile ilgili konuları kimse ile paylaşmamalıdır.	2,5038	1,26456	397
12	Cinsel sağlık ile ilgili sorunlarımı arkadaşlarımla paylaşabilirim.	3,3325	1,29110	397
13	Cinsel eğitim, fiziksel ve psikolojik gelişimimle ilgili bilgileri kapsar.	3,7431	1,16102	397
14	Cinsel eğitim okullarda bir ders şeklinde verilmelidir.	3,6247	1,37719	397
15	Okullarda, öğrencilerin cinsel sağlıkları ile ilgili sorunlarını konuşabileceği uzmanlar bulunmalıdır	3,8136	1,23930	397
16	Gençlerin cinsel eğitim almasını uygun bulmuyorum.	2,1461	1,21182	397
17	Gençlerin cinsel istismar, toplumsal cinsiyet rolleri, yakın ilişkiler konularında bilgi sahibi olmaya ihtiyacı yoktur.	2,2166	1,26068	397
18	Cinsel eğitim alan gençler, daha fazla cinsel davranış sergilemeye meyilli olurlar.	2,7406	1,35985	397
19	Cinsel eğitim öğrenciler ergenlik dönemine girmeden verilmelidir.	3,5365	1,28778	397
20	Cinsel sağlık bilgilerinin küçük yaşlarda verilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.	2,9723	1,49974	397
21	Gençlere cinsel istismar ve istismardan korunmayla ilgili bilgi verilmesinin çok önemli olduğuna inanıyorum.	3,8186	1,19441	397
22	Öğrencilere kendi bedenlerindeki gelişimler hakkında bilgi verilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.	4,0126	1,08588	397
23	Öğrencilere karşı cinsin bedenindeki gelişimler hakkında bilgi verilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.	3,8489	1,14032	397
24	Topluma sağlıklı bireyler yetiştirebilmek için cinsel eğitim dersi gereklidir	3,7254	1,22791	397
25	Cinsel eğitim dersi kapsamındaki konuların yasaklı konular olarak görülmesi önemli sorunlara işaret eder.	3,4030	1,27080	397
26	Cinsel eğitim toplumun ahlak anlayışını olumsuz etkiler.	2,3426	1,28846	397
27	Cinsel eğitim sayesinde cinsel sapkınlıkların azalacağını düşünüyorum.	3,6675	1,30085	397
28	Cinsel sağlık konusunda bilgisizlik, duygusal açıdan birçok soruna yol açabilir.	3,7154	1,24198	397
29	Cinsel eğitim, bireylerin kendilerini tanımalarını sağlar.	3,9824	1,11563	397
30	Cinsel eğitim, bireylerin muhtemel cinsel sorunlar karşısında daha güvenli ve yeterli hale gelmesine yardımcı olur.	3,8539	1,09351	397
31	Cinsel eğitim, cinsellikle ilgili korkuların giderilmesini sağlar.	3,9496	1,14260	397
32	Cinsel eğitim, cinsel yolla bulaşan hastalıklarla mücadelede önemli bir rol oynar.	3,7406	1,22297	397
33	Cinsel eğitim, bireylerin güvenilir olmayan kaynaklardan aldıkları bilgilerin etkisinde kalmamalarını sağlar.	3,6801	1,24151	397
34	Cinsel eğitim konusunda geç kaldığımı düşünüyorum.	3,4811	1,37722	397
35	Toplumdaki her bireyin cinsel eğitime ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.	3,7481	1,25208	397
36	Cinsel eğitim almak bireyleri sağlıklı evlilik hayatına hazırlar.	3,9572	1,15718	397

37	Cinsel eğitim, bireyin bedeni ve cinselliği ile ilgili korkularının giderilmesini sağlar.	3,9043	1,14852	397
38	Cinsel eğitim medeni bir toplum olma yolunda önemli bir adımdır.	3,7607	1,19581	397
39	Cinsel eğitim sınıf ortamında, güvendiğim insanlardan almak, gelişimim açısından gereklidir.	3,4433	1,29097	397
40	Fiziksel gelişimimle ilgili yaşadığım sorunları cinsel eğitim çözemez.	2,6650	1,33565	397

Veriler faktör analizine tabi tutulmadan önce ölçek içerisinde yer alan 2, 5, 7, 11, 16, 17, 18, 26 ve 40 numaralı maddelerin ölçek geneline göre olumsuz ifade içermelerinden dolayı söz konusu maddeler için ters kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Yukarıdaki tabloda söz konusu maddelere ilişkin puan ortalamalarının ölçek geneline göre düşük olduğu görülmektedir. Ters kodlama işleminden sonra maddelere ilişkin ortalamalar değişmiş ve tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Düzeltilmiş Maddelerin Betimleyici İstatistikleri

No	Maddeler	Ortalama	Standart sapma	N
2	Cinsel eğitimi sadece 18 yaşından büyük insanlar almalıdır.	3,6751	1,28618	397
5	İnternet/televizyon varken ayrıca bir cinsel eğitime gerek yoktur.	3,6499	1,25361	397
7	Gençler cinsel gelişimleri ile ilgili her bilgiyi anne ya da babasından almalıdır.	3,3325	1,28522	397
11	Gençler cinsel gelişimleri ile ilgili konuları kimse ile paylaşmamalıdır.	3,4962	1,26456	397
16	Gençlerin cinsel eğitim almasını uygun bulmuyorum.	3,8539	1,21182	397
17	Gençlerin cinsel istismar, toplumsal cinsiyet rolleri, yakın ilişkiler konularında bilgi sahibi olmaya ihtiyacı yoktur.	3,7834	1,26068	397
18	Cinsel eğitim alan gençler, daha fazla cinsel davranış sergilemeye meyilli olurlar.	3,2594	1,35985	397
26	Cinsel eğitim toplumun ahlak anlayışını olumsuz etkiler.	3,6574	1,28846	397
40	Fiziksel gelişimimle ilgili yaşadığım sorunları cinsel eğitim çözemez.	3,3350	1,33565	397

Düzeltilmiş maddeler betimleyici istatistikleri incelendiğinde düzeltilmiş maddelere ilişkin ortalama değerlerinin yükseldiği görülmektedir.

3.2. CEYTÖ'nin Madde-Toplam Korelasyonları

Bir maddenin toplam test puanı ile korelasyonunun düşük olması, o maddenin ölçülmek istenen değişkeni ölçmede yetersiz kaldığı anlamına gelmektedir (Tezbaşaran, 2008). Bu nedenle, geçerliği ve güvenilirliği yüksek bir ölçme aracı geliştirilirken madde-toplam korelasyonu düşük olan maddelerin ölçekten çıkarılması önerilmektedir (Büyüköztürk, 2007; Karasar, 2010; Tezbaşaran, 2008).

Madde- toplam korelasyonu 0,30'dan küçük olan maddeler, en düşük korelasyona sahip maddeden başlamak üzere tek tek çıkarılarak 0,30 dan küçük korelasyona sahip madde kalmayana kadar madde-toplam korelasyon tablosu tekrarlı olarak hesaplanmıştır. Buna göre madde-toplam korelasyonu 0,30 değerinden küçük olan ve ölçek toplanabilirliğini olumsuz etkileyen madde 4, 7, 8, 11, 17, 18, 25, 26, 34, 40 ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin madde-toplam korelasyonları tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5.CEYTÖ'nün Madde Toplam Korelasyonları

No	Maddeler	Madde-toplam korelasyonları
1	Cinsel eğitim her öğrencinin alması gereken bir eğitimidir.	0,577
2	Cinsel eğitim'ni sadece 18 yaşından büyük insanlar almalıdır.	0,434
3	Gençlerin cinselliğe merak duymalarını normal karşılarım.	0,357
5	İnternet/televizyon varken ayrıca bir cinsel eğitime gerek yoktur.	0,405
6	Cinsel eğitim gençlerin kendi gelişim özelliklerini öğrenebileceği iyi ve doğru bir yoldur.	0,472
9	Gençler öğretmenleri ile cinsellik hakkında rahat konuşabilmelidir.	0,405
10	Cinsel eğitim almış gençler, ergenlik dönemini daha sağlıklı yaşarlar.	0,490
12	Cinsel sağlık ile ilgili sorunlarımı arkadaşlarımla paylaşabilirim.	0,377
13	Cinsel eğitim, fiziksel ve psikolojik gelişimimle ilgili bilgileri kapsar.	0,483
14	Cinsel eğitim okullarda bir ders şeklinde verilmelidir.	0,510
15	Okullarda, öğrencilerin cinsel sağlıkları ile ilgili sorunlarını konuşabileceği uzmanlar bulunmalıdır.	0,506
16	Gençlerin cinsel eğitim almasını uygun bulmuyorum.	0,364
19	Cinsel eğitim öğrenciler ergenlik dönemine girmeden verilmelidir.	0,437

20	Cinsel sağlık bilgilerinin kucuk yaşlarda verilmesinin faydalı olacağını duşunuyorum.	0,397
21	Genclere cinsel istismar ve istismardan korunmayla ilgili bilgi verilmesinin cok onemli olduğuna inanıyorum.	0,532
22	Öğrencilere kendi bedenlerindeki gelişimler hakkında bilgi verilmesinin faydalı olacağını duşunuyorum.	0,561
23	Öğrencilere karşı cinsin bedenindeki gelişimler hakkında bilgi verilmesinin faydalı olacağını duşunuyorum.	0,538
24	Topluma sağlıklı bireyler yetiştirebilmek için cinsel eğitim dersi gereklidir.	0,699
27	Cinsel eğitim sayesinde cinsel sapkınlıkların azalacağını duşunuyorum.	0,416
28	Cinsel sağlık konusunda bilgisizlik, duygusal açıdan bir cok soruna yol açabilir.	0,485
29	Cinsel eğitim, bireylerin kendilerini tanımalarını sağlar.	0,525
30	Cinsel eğitim, bireylerin muhtemel cinsel sorunlar karşısında daha guvenli ve yeterli hale gelmesine yardımcı olur.	0,630
31	Cinsel eğitim, cinsellikle ilgili korkuların giderilmesini sağlar.	0,605
32	Cinsel eğitim, cinsel yolla bulaşan hastalıklarla mucedelede onemli bir rol oynar.	0,503
33	Cinsel eğitim, bireylerin guvenilir olmayan kaynaklardan aldıkları bilgilerin etkisinde kalmamalarını sağlar.	0,613
35	Toplumdaki her bireyin cinsel eğitime ihtiyağı olduğunu duşunuyorum.	0,628
36	Cinsel eğitim almak bireyleri sağlıklı evlilik hayatına hazırlar.	0,601
37	Cinsel eğitim, bireyin bedeni ve cinselliği ile ilgili korkularının giderilmesini sağlar.	0,615
38	Cinsel eğitim medeni bir toplum olma yolunda onemli bir adımdır.	0,561
39	Cinsel eğitim sınıf ortamında, guvendiğim insanlardan almak, gelişimim açısından gereklidir.	0,434

Ölçeğin madde-toplam korelasyonları incelendiğinde, maddelerin 0,357 ile 0,699 arasında değer aldığı görölmektedir.

3.3. Geçerlik Çalışması

3.3.1. CEYTÖ'nin Faktör Analizine Uygunluğu

Veri setinin faktör analizine uygunluğu ve örneklem yeterliliğini belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği ölçütü ve Bartlett testi

uygulanmıştır. KMO değerleri tablo 6'dakikriterlere göre değerlendirilmiştir (Tatlidil, 2002).

Tablo 6. KMO Standart Değerleri

KMO	Yorum
0,90	Mükemmel
0,80	Çok iyi
0,70	İyi
0,60	Orta
0,50	Zayıf
< 0,50	Kabul edilemez

(Tatlidil, 2002).

Araştırmanın Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği ölçütü ve Bartlett testi sonuçları, tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. CEYTÖ'nin KMO ve Barlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin	0,916
Bartlett X^2	4324,92
p	0,000

Tablo 7'nin ilk satırında görüldüğü üzere 397 kişiden oluşan örneklemin büyüklük açısından faktör analizi için veri yapısının uygunluğunu değerlendirmek amacıyla KMO değeri bulunmaktadır. Söz konusu değer 0,916 olması nedeniyle veri setinin faktör analizi işlemi için çok iyi derecede yeterli olduğu söylenebilir.

Bartlett testi sonuçları incelendiğinde elde edilen X^2 değerinin 0,05 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Veri seti çok değişkenli normal dağılımdan gelmiştir ve faktör analizi için uygundur. Dolayısıyla söz konusu iki varsayım da karşılanmıştır.

3.3.2. CEYTÖ'nin Açıklayıcı Faktör Analizi

Tablo 8'de her bir maddenin ortak bir faktördeki varyansı birlikte açıklama oranları görülmektedir. Maddelerin ortak varyanslarının genel olarak yüksek olduğu söylenebilir. Bunun yanında ortak varyans değeri 1'den yüksek madde bulunmamaktadır.

Tablo 8. Ortak varyans tablosu

	Maddeler	Ortak varyans
1	Cinsel eğitim her öğrencinin alması gereken bir eğitimidir.	0,545
2	Cinsel eğitim’ni sadece 18 yaşından büyük insanlar almalıdır.	0,585
3	Gençlerin cinselliğe merak duymalarını normal karşılarım.	0,422
5	İnternet/televizyon varken ayrıca bir cinsel eğitime gerek yoktur.	0,553
6	Cinsel eğitim gençlerin kendi gelişim özelliklerini öğrenebileceği iyi ve doğru bir yoldur.	0,530
9	Gençler öğretmenleri ile cinsellik hakkında rahat konuşabilmelidir.	0,590
10	Cinsel eğitim almış gençler, ergenlik dönemini daha sağlıklı yaşarlar.	0,525
12	Cinsel sağlık ile ilgili sorunlarımı arkadaşlarımla paylaşabilirim.	0,592
13	Cinsel eğitim, fiziksel ve psikolojik gelişimimle ilgili bilgileri kapsar.	0,436
14	Cinsel eğitim okullarda bir ders şeklinde verilmelidir.	0,640
15	Okullarda, öğrencilerin cinsel sağlıkları ile ilgili sorunlarını konuşabileceği uzmanlar bulunmalıdır.	0,546
16	Gençlerin cinsel eğitim almasını uygun bulmuyorum.	0,545
19	Cinsel eğitim öğrenciler ergenlik dönemine girmeden verilmelidir.	0,628
20	Cinsel sağlık bilgilerinin küçük yaşlarda verilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.	0,669
21	Gençlere cinsel istismar ve istismardan korunmayla ilgili bilgi verilmesinin çok önemli olduğuna inanıyorum.	0,574
22	Öğrencilere kendi bedenlerindeki gelişimler hakkında bilgi verilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.	0,646
23	Öğrencilere karşı cinsin bedenindeki gelişimler hakkında bilgi verilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.	0,546
24	Topluma sağlıklı bireyler yetiştirebilmek için cinsel eğitim dersi gereklidir.	0,592
27	Cinsel eğitim sayesinde cinsel sapkınlıkların azalacağını düşünüyorum.	0,654
28	Cinsel sağlık konusunda bilgisizlik, duygusal açıdan birçok soruna yol açabilir.	0,470
29	Cinsel eğitim, bireylerin kendilerini tanımalarını sağlar.	0,571
30	Cinsel eğitim, bireylerin muhtemel cinsel sorunlar karşısında daha güvenli ve yeterli hale gelmesine yardımcı olur.	0,571
31	Cinsel eğitim, cinsellikle ilgili korkuların giderilmesini sağlar.	0,592
32	Cinsel eğitim, cinsel yolla bulaşan hastalıklarla mücadelede önemli bir rol oynar.	0,648
33	Cinsel eğitim, bireylerin güvenilir olmayan kaynaklardan aldıkları bilgilerin etkisinde kalmamalarını sağlar.	0,582
35	Toplumdaki her bireyin cinsel eğitime ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.	0,541

36	Cinsel eğitim almak bireyleri sağlıklı evlilik hayatına hazırlar.	0,565
37	Cinsel eğitim, bireyin bedeni ve cinselliği ile ilgili korkularının giderilmesini sağlar.	0,651
38	Cinsel eğitim medeni bir toplum olma yolunda önemli bir adımdır.	0,598
39	Cinsel eğitim sınıf ortamında, güvendiğim insanlardan almak, gelişimim açısından gereklidir.	0,592

Ölçeğin faktörlerinin toplam varyansı açıklama yüzdesinin gösterildiği, açıklanan toplam varyans değerleri de tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. CEYTÖ’nin Açıklanan Varyans Değerleri(a)

	Özdeğer istatistiği			Açıklanan varyans		
	Toplam	Varyans %	Birikimli %	Toplam	Varyans %	Birikimli %
1	9,319	31,062	31,062	4,197	13,992	13,992
2	1,662	5,539	36,602	2,949	9,829	23,820
3	1,546	5,152	41,753	2,226	7,419	31,239
4	1,299	4,331	46,085	2,069	6,897	38,136
5	1,209	4,030	50,115	2,044	6,812	44,948
6	1,152	3,840	53,955	1,930	6,434	51,382
7	1,013	3,376	57,331	1,785	5,949	57,331
8	,947	3,158	60,489			
9	,902	3,007	63,496			
10	,862	2,874	66,370			
11	,813	2,711	69,081			
12	,783	2,609	71,690			
13	,706	2,352	74,042			
14	,687	2,290	76,332			
15	,647	2,155	78,487			
16	,620	2,066	80,554			
17	,585	1,950	82,504			
18	,541	1,804	84,308			
19	,521	1,735	86,043			
20	,502	1,672	87,715			
21	,459	1,531	89,246			
22	,446	1,487	90,733			
23	,417	1,388	92,121			
24	,399	1,329	93,450			
25	,377	1,255	94,705			
26	,357	1,191	95,896			
27	,343	1,144	97,040			
28	,326	1,086	98,126			
29	,303	1,009	99,135			
30	,259	,865	100,000			

Tablo 9’da görüldüğü gibi açımlayıcı faktör analizi için toplam 7 faktör önerilmektedir. 7 faktör önerilmesinin nedeni öz değerleri 1’den büyük olan 7 bileşen olmasıdır (Çokluk ve diğerleri, 2014). Maddeler 7 alt boyuta tablo 10’daki gibi dağılmışlardır.

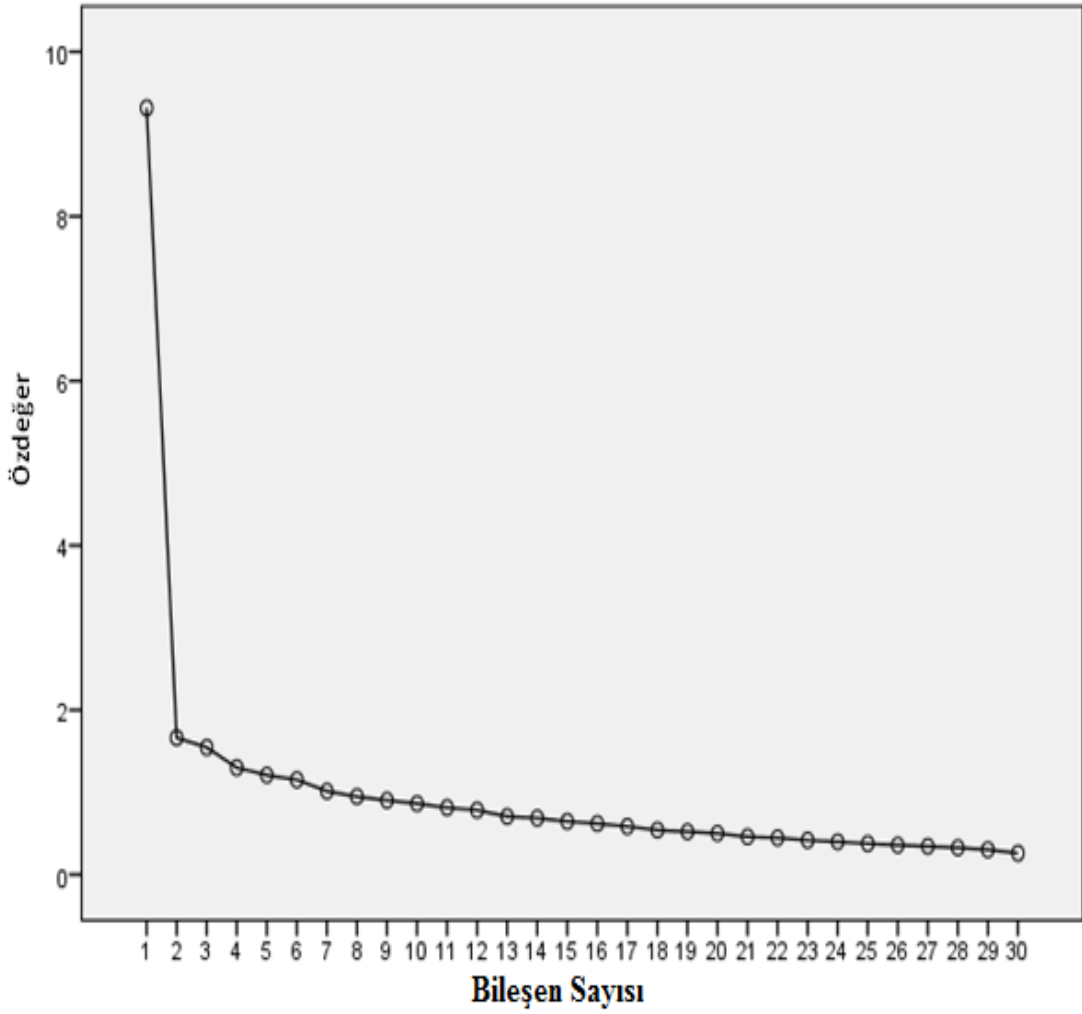
Tablo 10. Faktör Yük Değerleri (a)

Faktörlerin Varyansları Açıklama Oranları	Faktörler						
	1	2	3	4	5	6	7
13,992	Madde 32	,789					
	Madde 37	,716					
	Madde 31	,636					
	Madde 33	,608					
	Madde 35	,544					
	Madde 30	,517					
	Madde 36	,504					
	Madde 24	,495					
	Madde 10	,485					
	Madde 38	,481					
9,829	Madde 22		,703				
	Madde 21		,674				
	Madde 23		,637				
	Madde 28		,410				
7,419	Madde 27			,763			
	Madde 29			,576			
	Madde 1			,549			
6,897	Madde 19				,715		
	Madde 20				,476		
	Madde 6				,428		
6,812	Madde 2				,665		
	Madde 5				,654		
	Madde 13				,419		
6,434	Madde 9					,625	
	Madde 12					,596	
	Madde 39					,568	
	Madde 14					,539	
5,949	Madde 16						,607
	Madde 15						,595
	Madde 3						,506

Söz konusu 7 faktörün toplam varyansa katkısı %57,33 tür. Ancak faktör sayısına karar verilirken değerlendirilmesi gereken önemli bir nokta, her bir faktörün toplam varyansa yaptığı katkının önemidir (Çokluk ve diğerleri, 2014).

Açıklanan varyans başlığı altında yer alan ilk sütunda % değerlerine bakıldığında ilk 2 faktörün önemli ölçüde varyansa katkı sağladığı 2. faktörden itibaren söz konusu katkının azaldığı görülmektedir. Faktör sayısına karar vermeden önce yamaç-birikinti grafiğinin incelenmesi düşünülmüştür.

Şekil 1. Yamaç-Birikinti Grafiği

Grafikte görüldüğü gibi 2. noktadan sonra eğim bir plato yapmaktadır. 2. noktadan sonra bileşenlerin varyansa yaptıkları katkı hem küçük hem de varyansa yaptıkları katkı birbirine yakındır. Bu sebeple faktör sayısının iki olmasına karar verilmiştir.

İki faktörlü yapı için, açıklanan varyans değerleri, tablo 11’de gösterilmektedir.

Tablo 11. CEYTÖ’nin Açıklanan Varyans Değerleri(b)

	Özdeğer istatistiği			Açıklanan varyans		
	Toplam	Varyans %	Birikimli %	Toplam	Varyans %	Birikimli %
1	9,319	31,062	31,062	6,304	21,012	21,012
2	1,662	5,539	36,602	4,677	15,589	36,602
3	1,546	5,152	41,753			
4	1,299	4,331	46,085			
5	1,209	4,030	50,115			
6	1,152	3,840	53,955			

7	1,013	3,376	57,331
8	,947	3,158	60,489
9	,902	3,007	63,496
10	,862	2,874	66,370
11	,813	2,711	69,081
12	,783	2,609	71,690
13	,706	2,352	74,042
14	,687	2,290	76,332
15	,647	2,155	78,487
16	,620	2,066	80,554
17	,585	1,950	82,504
18	,541	1,804	84,308
19	,521	1,735	86,043
20	,502	1,672	87,715
21	,459	1,531	89,246
22	,446	1,487	90,733
23	,417	1,388	92,121
24	,399	1,329	93,450
25	,377	1,255	94,705
26	,357	1,191	95,896
27	,343	1,144	97,040
28	,326	1,086	98,126
29	,303	1,009	99,135
30	,259	,865	100,000

Tablo 11'e göre, iki faktör, toplam varyansın %36,sını açıklamaktadır. Maddeler iki alt boyuta tablo 12'deki gibi dağılmışlardır.

Tablo 12. Faktör Yük Değerleri (b)

	Faktörler	
	1	2
Madde 32	,751	
Madde 37	,740	
Madde 31	,711	
Madde 30	,675	
Madde 35	,638	
Madde 33	,630	
Madde 36	,622	
Madde 38	,591	
Madde 24	,559	,486
Madde 10	,543	
Madde 29	,485	
Madde 28	,457	
Madde 22	,453	,421
Madde 16	,413	
Madde 27	,408	
Madde 5	,312	
Madde 39	,334	,328
Madde 14	,473	,570
Madde 23		,566
Madde 19		,559
Madde 9		,544
Madde 12		,530
Madde 2	,420	,512

Madde 21	,395	,492
Madde 15		,463
Madde 20	,366	,455
Madde 13	,375	,452
Madde 1	,430	,446
Madde 3	,381	,412
Madde 6	,338	,389

Alanyazında her bir maddenin faktör yük değerinin en az .30 olması gerektiği yönünde öneriler vardır. Ancak bu büyüklüğün .40 olması gerektiğini belirten kuramcılar da vardır (Çokluk ve diğerleri, 2014). Tabachnick ve Fidell (2007) ise her bir değişkenin yük değerlerinin .32 ve üzerinde olması gerektiğini belirtir. Dolayısıyla, tablo 12’de görüldüğü gibi, binişik maddeler (iki faktör yükü arasında 0.1 veya daha az fark olan maddeler) ve faktör yükü 0,32 nin altında olan maddeler tespit edilerek analiz dışı bırakılmıştır. Buna göre söz konusu kriterlere uymayan, madde 24, 22, 5, 39, 14, 2, 21, 20, 13, 1, 3 ve 6 ölçekten çıkarılmıştır. Bu maddeler ölçekten çıkarıldıktan sonra, yeni faktör analizi sonuçları, tablo 13’te gösterilmektedir.

Tablo 13. CEYTÖ’nin Açıklanan Varyans Değerleri(c)

	Özdeğer istatistiği			Açıklanan varyans		
	Toplam	Varyans %	Birikimli %	Toplam	Varyans %	Birikimli %
1	6,214	34,522	34,522	4,972	27,624	27,624
2	1,278	7,100	41,622	2,520	13,998	41,622
3	1,150	6,389	48,011			
4	1,008	5,600	53,611			
5	,940	5,220	58,831			
6	,890	4,943	63,774			
7	,766	4,255	68,029			
8	,741	4,119	72,148			
9	,678	3,768	75,917			
10	,653	3,628	79,544			
11	,601	3,339	82,883			
12	,551	3,061	85,944			
13	,524	2,912	88,856			
14	,475	2,640	91,497			
15	,421	2,337	93,834			
16	,391	2,174	96,007			
17	,367	2,039	98,046			
18	,352	1,954	100,000			

Tablo 13’te görüldüğü gibi, yeni faktör analizi sonuçlarına göre iki faktör toplam varyansın açıklama yüzdesinin %41,62’ye yükseldiği görülmektedir. Buna göre, maddeler iki alt boyuta tablo 14’teki şekilde dağılmaktadır.

Tablo 14. Faktör Yük Değerleri (c)

	Faktörler	
	1	2
Madde 31	,741	
Madde 32	,717	
Madde 37	,715	
Madde 30	,690	
Madde 36	,621	
Madde 33	,613	
Madde 35	,609	
Madde 38	,585	
Madde 10	,560	
Madde 29	,522	,433
Madde 27	,481	,392
Madde 28	,453	,364
Madde 16	,448	
Madde 12		,698
Madde 23		,646
Madde 9		,642
Madde 15		,528
Madde 19		,465

Önceki aşamada olduğu gibi binişik maddeler (iki faktör yükü arasında 0.1 veya daha az fark olan maddeler) ve faktör yükü 0,32 nin altında olan maddeler tespit edilerek analiz dışı bırakılmıştır. Buna göre söz konusu kriterlere uymayan, madde 27, madde 28 ve madde 29 ölçekten çıkarılmıştır. Kalan maddelerle yapılan nihai faktör analizi sonuçları tablo 15'teki gibidir.

Tablo 15. CEYTÖ'nin Açıklanan Varyans Değerleri(d)

	Özdeğer istatistiği			Açıklanan varyans		
	Toplam	Varyans %	Birikimli %	Toplam	Varyans %	Birikimli %
1	5,446	36,307	36,307	4,388	29,255	29,255
2	1,273	8,490	44,796	2,331	15,541	44,796
3	1,079	7,195	51,991			
4	,903	6,017	58,008			
5	,830	5,533	63,541			
6	,795	5,299	68,840			
7	,714	4,758	73,598			
8	,640	4,263	77,862			
9	,619	4,129	81,991			
10	,580	3,867	85,858			
11	,485	3,236	89,093			
12	,455	3,031	92,124			
13	,422	2,812	94,936			
14	,396	2,639	97,575			
15	,364	2,425	100,000			

İki faktör toplam varyansın %44,79 unu açıklamaktadır. %40 ile %60 aralığında yer alan değerler yeterli görülmektedir(Çokluk ve diğerleri, 2014). Maddeler iki alt boyuta tablo 16'daki gibi dağılmışlardır.

Tablo 16. CEYTÖ'nin Faktör Analizi Sonuçları

	Faktörler ve Değişkenler	Faktör Yüğü	Varyans (%)	Öz Değerleri
	Cinsel Eğitimin Yararlarına İlişkin Görüşler		29,255	5,446
Madde 32	Cinsel eğitim, cinsel yolla bulaşan hastalıklarla mücadelede önemli bir rol oynar.	0,757		
Madde 31	Cinsel eğitim, cinsellikle ilgili korkuların giderilmesini sağlar.	0,744		
Madde 37	Cinsel eğitim, bireyin bedeni ve cinselliği ile ilgili korkularının giderilmesini sağlar.	0,741		
Madde 30	Cinsel eğitim, bireylerin muhtemel cinsel sorunlar karşısında daha güvenli ve yeterli hale gelmesine yardımcı olur.	0,687		
Madde 33	Cinsel eğitim, bireylerin güvenilir olmayan kaynaklardan aldıkları bilgilerin etkisinde kalmamalarını sağlar.	0,640		
Madde 36	Cinsel eğitim almak bireyleri sağlıklı evlilik hayatına hazırlar.	0,626		
Madde 35	Toplumdaki her bireyin cinsel eğitime ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.	0,620		
Madde 38	Cinsel eğitim medeni bir toplum olma yolunda önemli bir adımdır.	0,583		
Madde 10	Cinsel eğitim almış gençler, ergenlik dönemini daha sağlıklı yaşarlar.	0,560		
Madde 16	Gençlerin cinsel eğitim almasını uygun bulmuyorum.	0,424		
	Cinsel Sağlığa İlişkin Görüşler		15,541	1,273
Madde 12	Cinsel sağlık ile ilgili sorunlarımı arkadaşlarımla paylaşabilirim.	0,690		
Madde 9	Gençler öğretmenleri ile cinsellik hakkında rahat konuşabilmelidir.	0,640		
Madde 23	Öğrencilere karşı cinsin bedenindeki gelişimler hakkında bilgi verilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.	0,636		
Madde 15	Okullarda, öğrencilerin cinsel sağlıkları ile ilgili sorunlarını konuşabileceği uzmanlar bulunmalıdır.	0,557		
Madde 19	Cinsel eğitim öğrenciler ergenlik dönemine girmeden verilmelidir.	0,489		

3.3.3. CEYTÖ'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi

Açımlayıcı faktör analizi ile belirlenen faktörlerin, hipotez ile belirlenen faktör yapılarına uygunluğunu test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi araştırmaların ileri aşamalarında, bir kuramın test edilmesinde kullanılan gelişmiş bir tekniktir (Tabachnick & Fidell, 2007).

Doğrulayıcı faktör analizinde kullanılan en temel uyum istatistiği ki-kare değeridir. Küçük ki-kare değerleri iyi uyumun bir göstergesi kabul edilir (Şencan, 2005). İyilik Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index- GFI) ki-kare'ye alternatif olarak, model uyumunun örneklem büyüklüğünden bağımsız olarak test edilmesi amacıyla geliştirilmiştir (Çokluk & ark., 2010). Her iki istatistik de 0 ile 1 arasında bir değer alır ve değer 1'e yaklaşması uyumun mükemmelleştiğini gösterir (Tabachnick & Fidell, 2007). Bir diğer uyum istatistiği olan Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation- RMSEA) 0 ile 1 arasında değer alır ve değer 0'a yaklaşması mükemmel uyuma işaret eder (Tabachnick & Fidell, 2007). Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comperative Fit Index - CFI) gizli değişkenler arasında bir ilişkinin olmadığını varsayan modelle, önerilen yapısal eşitlik modelinin kovaryans matrislerini karşılaştırır. CFI 0 ile 1 arasında bir değer alır ve değer 1'e yaklaşması uyumun mükemmelliğinin bir göstergesidir (Tabachnick & Fidell, 2007). Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi şekil 2'de gösterilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi için uyum indeksleri tablo 17'de gösterilmektedir.

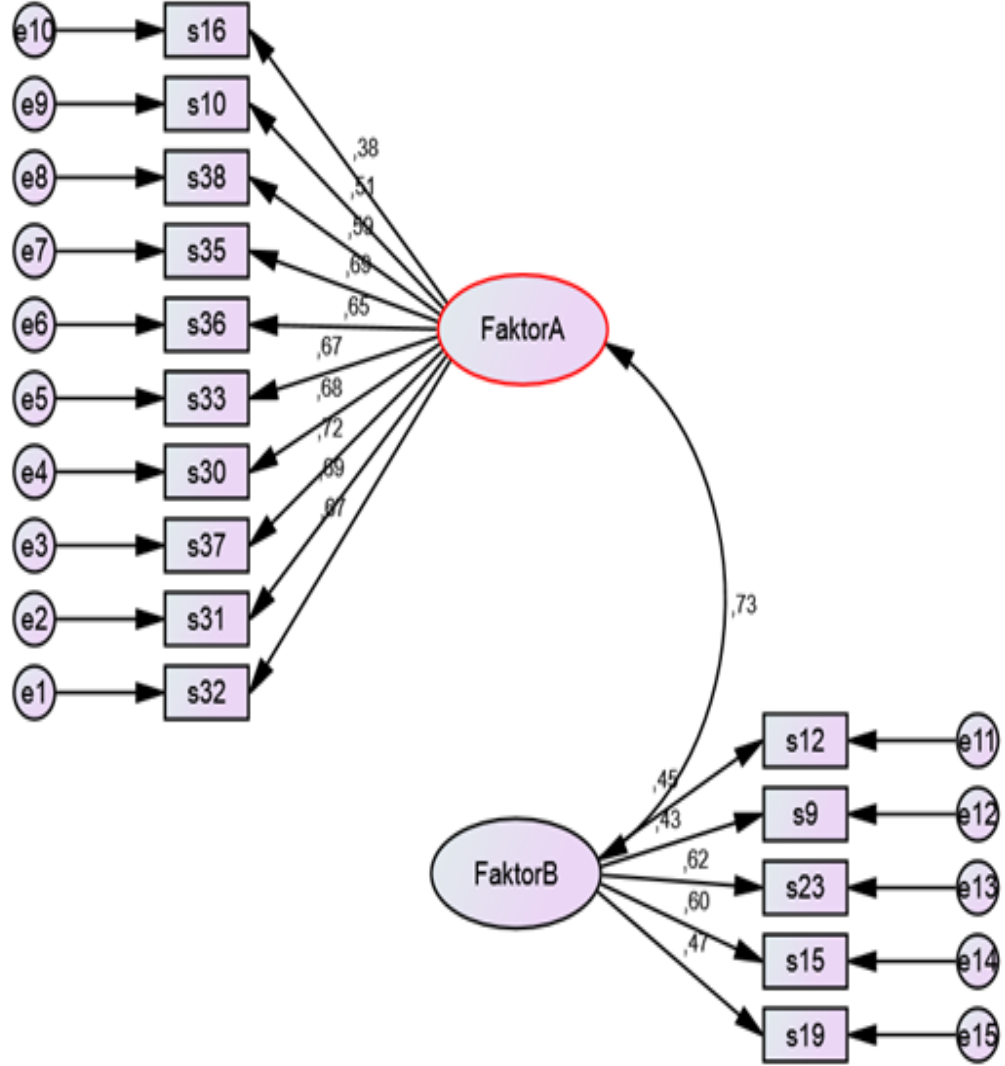
Tablo 17. Doğrulayıcı Faktör Analizi için Uyum İndeksleri

İyilik-uyum indeksi	Değerler	Kriterler	Kabul için kesme noktaları
X ² /Df	2,412	-	≤ 3 mükemmel uyum ≤ 5 orta düzey uyum
GFI	0,931	0 (Uyum yok) 1(Mükemmel uyum)	≥ 90 iyi uyum ≥ 95 mükemmel uyum
CFI	0,927	0 (Uyum yok) 1(Mükemmel uyum)	≥ 90 iyi uyum ≥ 95 mükemmel uyum
RMSEA	0,060	0 (Mükemmel yok) 1(Uyum yok)	≤ 0,05 mükemmel uyum ≤ 0,08 iyi uyum

(Sümer, 2000)

Modele ilişkin uyum indeksleri incelendiğinde X^2/Df değerinin 3'ten küçük olduğu (mükemmel uyum), GFI değerinin 0,90'dan büyük olduğu (iyi uyum), CFI değerinin 0,90'dan büyük olduğu (iyi uyum) ve RMSEA değerinin 0,08'den küçük olduğu (iyi uyum) görülmektedir. Sonuç olarak söz konusu uyum indeksleri modelin iyi bir uyuma sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Şekil 2. CEYTÖ'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Grafiği

Doğrulayıcı faktör analizi grafiğinde (Şekil 2.), standardize edilmiş korelasyon değerleri görülmektedir. Standardize edilmiş değerler her bir maddenin bağlı olduğu faktörü ne kadar iyi temsil ettiğine dair fikir vermektedir. Korelasyon değerleri “Cinsel Eğitimin Yararlarına İlişkin Görüşler” boyutu için 0,38 ile 0,89

arasında, “Cinsel Sağlığa İlişkin Görüşler” boyutu için 0,43 ile 0,62 arasında değişmektedir. İki faktör arasındaki korelasyon değeri 0,73 olarak elde edilmiştir.

3.4. Güvenirlik Çalışması

CEYTÖ'nin güvenirliliğinin belirlenmesi için iç tutarlılık yöntemlerinden, Cronbach alfa güvenirlilik katsayısının hesaplanmasından faydalanılmıştır.

Tablo 18. CEYTÖ'nin Güvenirlilik Analizi

	Maddeler	Madde-toplam korelasyonları	Madde silindiğinde alfa değeri
Madde 9	Gençler öğretmenleri ile cinsellik hakkında rahat konuşabilmelidir.	0,344	0,866
Madde 10	Cinsel eğitim almış gençler, ergenlik dönemini daha sağlıklı yaşarlar.	0,475	0,858
Madde 12	Cinsel sağlık ile ilgili sorunlarımı arkadaşlarımla paylaşabilirim.	0,348	0,865
Madde 15	Okullarda, öğrencilerin cinsel sağlıkları ile ilgili sorunlarını konuşabileceği uzmanlar bulunmalıdır.	0,488	0,857
Madde 16	Gençlerin cinsel eğitim almasını uygun bulmuyorum.	0,356	0,864
Madde 19	Cinsel eğitim öğrenciler ergenlik dönemine girmeden verilmelidir.	0,369	0,864
Madde 23	Öğrencilere karşı cinsin bedenindeki gelişimler hakkında bilgi verilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.	0,490	0,857
Madde 30	Cinsel eğitim, bireylerin muhtemel cinsel sorunlar karşısında daha güvenli ve yeterli hale gelmesine yardımcı olur.	0,611	0,852
Madde 31	Cinsel eğitim, cinsellikle ilgili korkuların giderilmesini sağlar.	0,611	0,851
Madde 32	Cinsel eğitim, cinsel yolla bulaşan hastalıklarla mücadelede önemli bir rol oynar.	0,567	0,853
Madde 33	Cinsel eğitim, bireylerin güvenilir olmayan kaynaklardan aldıkları bilgilerin etkisinde kalmamalarını sağlar.	0,609	0,851
Madde 35	Toplumdaki her bireyin cinsel eğitime ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.	0,636	0,850
Madde 36	Cinsel eğitim almak bireyleri sağlıklı evlilik hayatına hazırlar.	0,594	0,852
Madde 37	Cinsel eğitim, bireyin bedeni ve cinselliği ile ilgili korkularının giderilmesini sağlar.	0,647	0,850
Madde 38	Cinsel eğitim medeni bir toplum olma yolunda önemli bir adımdır.	0,536	0,855

Tablo 19’da görüldüğü gibi madde-toplam korelasyonları 0,344 ile 0,647 arasında değişmektedir. Madde- toplam korelasyonu 0,30 dan küçük ya da negatif korelasyona sahip madde bulunmamaktadır. Cronbach alfa katsayısı 0,865 olarak hesaplanmıştır.

Cronbach alfa katsayısına ilişkin kriterler şu şekildedir:

- 0.00 < alfa < 0.40 ise ölçek güvenilir değildir.
- 0.40 < alfa < 0.60 ise güvenilirlik düşüktür.
- 0.60 < alfa < 0.80 ise ölçek oldukça güvenilirdir.
- 0.80 < alfa < 1.00 ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir (Çokluk ve diğerleri, 2014) .

Bu kritere göre ölçek yüksek derecede güvenilirdir. Alt boyutlara ilişkin alfa değerleri incelendiğinde ise “Cinsel Eğitimin Yararlarına İlişkin Görüşler” boyutu için alfa değeri 0,864, “Cinsel Sağlığa İlişkin Görüşler” boyutu için alfa değeri ise 0,636 olarak belirlenmiştir Hem ölçek geneli hem de her iki alt boyut için hesaplanan alfa değerleri güvenilirlik açısından yeterlidir.

3.5. Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Cinsel Eğitime Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

İstatistiki analizlerden sonra oluşan, iki faktörlü cinsel eğitime yönelik tutum ölçeği, Ek-3’te gösterilmektedir. Ölçeğin uygulanması sonucu elde edilen veriler SPSS 20.0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programında analiz edilmiştir. Analiz kapsamında bağımsız örneklem t testi, ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

İki düzeyli (kadın-erkek) grupların tutum puan ortalaması karşılaştırmasında bağımlı örnek t testi kullanılmıştır. Anlamlılık değeri 0,05 ten küçük olan karşılaştırmalarda farkın anlamlı olduğu yorumu yapılmıştır. İki den fazla düzeyli grupların (yaş) tutum puan ortalaması bakımından karşılaştırmasında tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır.

Çalışmanın demografik özelliklerine bakıldığında, Katılımcıların %39,3’ü kız, %60,7’si erkek olduğu ve katılımcıların %6,5’i 14 ve daha küçük yaşta, %68,5’i 15 , %23,2’si 16 ve %1,8’i 17 yaş grubunda yer aldığı görülmektedir.

3.5.1. CEYTÖ'nin Boyutlarına İlişkin Puan Ortalamaları

Tablo 14'te görüldüğü gibi cinsel eğitimin yararlarına ilişkin görüşler boyutuna ilişkin toplam puan ortalaması $3,82 \pm 0,79$ olarak elde edilmiştir. Katılımcıların genel olarak cinsel eğitimin yararlarına ilişkin görüşler boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir. Cinsel sağlık boyutuna ilişkin puan ortalaması ise $3,49 \pm 0,81$ olarak belirlenmiştir. Cinsel sağlık boyutuna ilişkin görüşler olumluya yakındır.

Tablo 19. CEYTÖ'nin Boyutlarına İlişkin Puan Ortalamaları

	N	Minimum	Maksimum	Ort.	SS.
Cinsel Eğitimin Yararlarına İlişkin Görüşler	397	1,40	5,00	3,8237	0,79534
Cinsel Sağlığa İlişkin Görüşler	397	1,00	5,00	3,4932	0,81456

3.5.2. CEYTÖ'nin Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

T testi tablosunda (Tablo 15) görüldüğü gibi cinsel eğitimin yararlarına ilişkin görüşler ve cinsel sağlığa ilişkin görüşler boyutlarına ilişkin tutum puan ortalamaları cinsiyete göre farklılık göstermemektedir ($p > 0,05$).

Tablo 20. CEYTÖ'nin Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	t	p
Cinsel eğitimin Yararlarına İlişkin Görüşler	Kız	156	3,8673	0,79937	0,879	0,380
	Erkek	241	3,7954	0,79311		
Cinsel Sağlığa İlişkin Görüşler	Kız	156	3,4923	0,79916	-0,018	0,986
	Erkek	241	3,4938	0,82604		

BÖLÜM IV

Tartışma, Sonuçve Öneriler

Bu bölümde cinsel eğitime yönelik tutum ölçeği geliştirme sürecinde ve uygulama sonrasında elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Ayrıca, araştırma sonuçlarıyla ilgili çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

4.1. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma, iki aşamadan oluşmaktadır. Araştırmanın birinci aşaması, dokuzuncu sınıf öğrencileri için cinsel eğitime yönelik tutumlarına ölçebilecek bir tutum ölçeği geliştirilmesine ilişkin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını, ikinci aşaması ise; dokuzuncusınıf öğrencilerinin cinsel eğitime yönelik tutumlarının cinsiyet değişkeni açısından değerlendirilmesini kapsamaktadır.

Araştırmanın birinci aşamasında, veriler SPSS 20 ve AMOS 20 programlarında analiz edilmiştir. Analizlerin ilk aşamasında, ölçek içerisinde yer alan 2, 5, 7, 11, 16, 17, 18, 26 ve 40 numaralı maddelerin ölçek geneline göre olumsuz ifade içermelerinden dolayı söz konusu maddeler için ters kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Daha sonra Toplam-Test korelasyon sonuçları incelenmiş ve .30'un altındaki değere sahip maddeler teker teker çıkartılarak, faktör analizine uygunluğu ve örneklem yeterliliğini belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği ölçütü ve Bartlett testi uygulanmıştır.KMOdeğerinin 0,916 olması elde edilen verilerin faktör analizi işlemi için çok iyi derecede yeterli olduğu ve Bartlett testi sonuçlarından elde edilen X^2 değerinin 0,05 düzeyinde anlamlı olduğu ve faktör analizi için uygun olduğu görülmüştür. Açımlayıcı faktör analizi uygulaması sonucunda, toplam 7 faktör önerilmekte ve söz konusu 7 faktörün toplam

varyansa katkısı %57,33 olduğu görülmüştür. Ancak yamaç-birikinti grafiğine bakıldığında 2. noktadan sonra bileşenlerin varyansa yaptıkları katkı hem küçük hem de varyansa yaptıkları katkı birbirine yakın olduğu görülmüştür. Bu sebeple faktör sayısının 2 olmasına karar verilmiştir. Daha sonra binişik maddeler ve faktör yükü 0,32'nin altında olan maddeler tespit edilerek, kriterlere uymayan madde 1, 2, 3, 5, 6, 13, 14, 20, 21, 22, 24, 27, 28, 29 ve 39 analiz dışı bırakılmıştır. Kalan maddelerle yapılan nihai faktör analizi sonuçlarına bakıldığında, iki faktörün toplam varyansın %44,79 unu açıkladığı ve yeterli olduğu görülmüştür. Daha sonra, doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış ve modele ilişkin uyum indeksleri incelendiğinde X^2/Df değerinin 3'ten küçük olduğu (mükemmel uyum), GFI değerinin 0,90'dan büyük olduğu (iyi uyum), CFI değerinin 0,90'dan büyük olduğu (iyi uyum) ve RMSEA değerinin 0,08'den küçük olduğu (iyi uyum) görülmüştür. Sonuç olarak söz konusu uyum indeksleri modelin iyi bir uyuma sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve madde-toplam korelasyonları 0,344 ile 0,647 arasında değişmekte olduğu, madde- toplam korelasyonu 0,30 dan küçük ya da negatif korelasyona sahip madde bulunmadığı, Cronbach alfa katsayısının 0,865 olduğu ve ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu görülmüştür. Alt boyutlara ilişkin alfa değerleri incelendiğinde ise “Cinsel Eğitimin Yararlarına İlişkin Görüşler” boyutu için alfa değeri 0,864, “Cinsel Sağlığa İlişkin Görüşler” boyutu için alfa değeri ise 0,636 olarak belirlenmiştir. Hem ölçek geneli hem de her iki alt boyut için hesaplanan alfa değerlerinin güvenilirlik açısından yeterli olduğu görülmüştür.

İki faktör ve on beş maddeyle şekillenen CEYTÖ'nin, ergenlik dönemine girmiş olan öğrenciler için, cinsel eğitime yönelik tutumları ölçmede kullanılabileceği düşünülmektedir. Ölçeğin boyutlarına bakıldığında, cinsel eğitimin verilip verilmemesine, ne zaman verilebileceğine ve cinsel eğitimin yararlı olup olmayacağına ilişkin görüşlere yönelik maddelerin bir boyutta toplandığını, öğrencilerin cinsel sağlığa ilişkin görüşlerine ve bunu kimlerle paylaşıp paylaşamayacağına ilişkin görüşlere yönelik maddelerin ise diğer boyutta toplandığı görülmektedir. Ancak cinsel eğitim, cinsel sağlık bilgilerinin aktarılması dışında, bireye yakın ilişkileri, karar verme ve hayır deme becerilerini, cinsel istismarı, doğum kontrol yöntemlerini, sağlıklı cinsel bilgi kaynaklarını aktarmayı hedefler. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, ölçeğin yakın ilişkilere, karar verme ve hayır deme

becerilerine, cinsel istismara, doğum kontrol yöntemlerine ve sağlıklı cinsel bilgi kaynaklarına yönelik görüşlere yönelik maddelerin, gerek ölçeğin Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir kurumda uygulanabilmesi için izlenen süreçlerden, gerek de istatistiksel elemelerden sonra ölçekte yer bulamadığı görülmektedir. Yakın ilişkiler, karar verme ve hayır deme becerileri, istismar, doğum kontrol yöntemleri ve sağlıklı cinsel bilgi kaynakları konularına ilişkin alt ölçeklerin olmayışı, ölçeğin eksikliğini ifade etmektedir.

Araştırmanın ikinci aşamasında, cinsel eğitim yararlarına ilişkin görüşleri ve cinsel sağlığa ilişkin genel görüşleri kapsayan 2 faktörlü ve 15 maddeden oluşan "Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği (CEYTÖ)"nin sonuçları incelendiğinde, cinsel eğitimin yararlarına ilişkin görüşler boyutuna ilişkin toplam puan ortalaması $3,82 \pm 0,79$ olarak elde edilmiştir. Katılımcıların genel olarak cinsel eğitimin yararlarına ilişkin görüşler boyutuna ilişkin tutumlarının olumlu olduğu söylenebilir. Cinsel sağlık boyutuna ilişkin puan ortalaması ise $3,49 \pm 0,81$ olarak belirlenmiştir. Cinsel sağlık boyutuna ilişkin görüşler olumluya yakındır. Dolayısıyla, her iki boyutta da katılımcıların olumlu bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Katılımcıların farklı cinsiyette olmaları da, bu görüşü değiştirmemektedir. Bu sonuçlar ışığında, araştırmaya katılan ergenlerin, ergenlik dönemine girmeden önce, cinsel eğitimi okullarda öğretmenleri tarafından edinmek istediği, cinsel eğitimin kendilerini cinsel sorunlar konusunda daha güvenli hale getireceğinden üşündükleri görülmektedir.

Özden (2005)'e göre, eğitime ilişkin değerler (anlama, algılama, düşünme, duyuş ve yaratma), öğrenmenin öğrenci merkezli olarak yeniden düzenlenmesini öngörmektedir. Vurgu bilginin aktarılmasında değil, öğrencidedir. Cinsel eğitimin temelinde de, öğrencinin fiziksel ve cinsel gelişimi yani öğrencinin kendisi bulunmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, eğitimin her basamağına ilişkin öğrenci görüşleri ve bu görüşleri açığa çıkarmaya yönelik çalışmalar önem kazanmaktadır.

Ülkemizde, eğitim süreçlerinde halen kendine yer bulamayan cinsel eğitim programlarına ilişkin öğrenci görüşlerinin olumlu yönde olması, öğrencilerin, kendi ve karşı cinsin bedeni ile ilgili değişimleri, yakın ilişkileri, karar verme ve hayır

deme becerilerini, istismarı, doğum kontrol yöntemlerini, sağlıklı cinsel bilgi kaynaklarını öğrenmesi için uygun olduğunu desteklemektedir.

Ülkelerin sosyo-ekonomik seviyesi, gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, öğrencilerin cinsel eğitimi, gelişimleri açısından yararlı bulduğu ve cinsel eğitimin okullarda yer alması gerektiğine yönelik görüşleri olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın, ülkemizde ve diğer ülkelerdeki cinsel eğitime yönelik öğrenci görüşlerini inceleyen çalışmaların sonuçları ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Yanikkerem ve diğerlerinin (2005), Manisa ilinde lise öğrencilerinin, cinsel deneyimlerini, cinsel eğitime bakış açılarını, aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi ve tutumlarını saptamak amacıyla yaptığı çalışmada, çalışmaya katılan 496 öğrencinin %87,5'inin, aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konularında eğitim almak istedikleri görülmektedir.

Başgül (1997) tarafından 12-15 yaş arasındaki öğrencilere yönelik yapılan çalışmanın sonuçları incelendiğinde, erkek öğrencilerin % 10,3'ünün cinsellik konusunda bilgilenmeye çok gereksinim duyduklarını, % 29,2'sinin bilgilenmeye gereksinim duyduklarını, kız öğrencilerin ise % 2,8'inin bilgilenmeye çok gereksinim duyduklarını, % 37,2'sinin bilgilenmeye gereksinim duyduklarını ifade ettikleri görülmektedir. Öğrenciler cinsel eğitimin okullarda rehber öğretmen ya da diğer öğretmenler tarafından verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının (2013), 7000 ergen üzerinde yaptığı, "Türkiye Ergen Profili" adlı araştırmasında, katılımcıların %39,5'inin ergenlik dönemi değişikliklerine uyum sağlama konusunda kısmen de olsa zorlanmakta olduğu görülmektedir. Katılımcıların %25'inin cinsellikle ilgili hiçbir bilgi almadığı ancak katılımcıların %41'inin cinsellikle ilgili sorularına yeterli düzeyde cevap bulabildiği belirtilmiştir. Yine aynı çalışmada, katılımcıların %28,5'inin okulda gerçekleştirilebilecek cinsel eğitimi yararlı bulduğu görülmektedir.

Fonner ve diğerleri (2014), düşük ve orta ekonomik düzeydeki ülkelerde, 1 Ocak 1990-16 Haziran 2010 tarihleri arasında, cinsel eğitim programları ve cinsel sağlık konuları üzerine yapılan 6191 çalışmanın incelenmesi sonucu ulaşılabilen 64

çalışmayı değerlendirdikleri bir meta-analiz çalışması yapmışlardır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, ülkelerin, ergenlerin riskli cinsel davranışlarına yönelik kullandığı müdahale yöntemlerinin, cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda yapılan bilgilendirme çalışmaları, cinsel perhizi referans alan cinsel eğitim çalışmaları ve okul temelli kapsamlı cinsel eğitim programları olduğu görülmektedir. Okul temelli kapsamlı cinsel eğitim programlarının, bu müdahale yöntemleri arasında en etkili yöntem olduğu ve cinsel eğitim programlarının, ergenleri riskli davranış sergilemeye itecek herhangi zararlı bir etkinin görülmediği saptanmıştır.

Ergenlerin içinde buldukları gelişim dönemleri göz önünde bulundurularak hazırlanan cinsel eğitim programlarının, ergenleri, bedenindeki değişimler konusunda bilgilendirip, ergenleri bu sürece hazırlayarak kendi bedenlerini kabul etmeleri konusunda destek olacağı düşünülmektedir. Ergenlere kendi bedenini bilimsel olarak tanıma fırsatı vereceği ve insanın üreme sağlığı konusunda bilgiler sağlayacağı düşünülmektedir. Ergenlerin, kendilerine ve başkalarına saygı duymayı temel alan, tutarlı bir kişilik yapıları geliştirmeleri konusunda cesaretlendireceği ve aileleri ve diğer bireylerle daha anlamlı ilişkiler kurmalarına destek olacağı düşünülmektedir. Cinsel eğitimin, ergenlere, doğru bilimsel bilgiler ile cinsel sağlıklarıyla ilgili sorumluluk kazandırmak ve ergenin karar-verme ve hayır deme becerilerini geliştirmek konusunda önemli bir süreç olduğu düşünülmektedir. Böylelikle, doğru bilgi kaynaklarını referans alan cinsel eğitim almış ergenlerin, akranlarından, internet sitelerinden ve televizyon programlarından edindiği her türlü bilgiyi doğru kabul etmeyeceği düşünülmektedir. Cinsel eğitim sayesinde, kendi ve karşı cinsin bedenini ve cinsel sağlığını tanımlayabilen, anlamlandırabilen ergenlerin cinsel istismara maruz kalma oranlarının da düşüş göstereceği düşünülmektedir.

4.2. Öneriler

Ergenlik dönemi birçok değişimin yaşandığı önemli bir dönemdir. Öğrencilerin ergenlik dönemi ve ergenlik döneminin bir uzantısı olarak cinsellikle ilgili eğitime gereksinimleri olduğu söylenebilir. Cinsel eğitim ile bireyin fiziksel-duygusal büyümesini kabul ederek, gelişmesini sağlıklı bir biçimde tamamlamasına; olumlu davranış ve değer yargıları geliştirerek ailesi, arkadaşları ve çevresiyle iyi ve olumlu ilişkiler kurabilmesine, gerekli değerleri ve becerileri geliştirmesine yardım edilebilir. Bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, ileride yapılacak

çalışmalara ışık tutabilecek ve alanda çalışan psikolojik danışmanlara ve diğer uzmanlara yardımcı olabilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

1. Bu araştırma dokuzuncu sınıf öğrencileriyle yürütülmüştür. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri aynı veri setiyle gerçekleştirilmiştir. İleride yapılacak çalışmalarda başka bir eğitim kademesinde olan öğrencilerinden oluşan farklı bir örneklem grubuyla doğrulayıcı faktör analizi yeniden yapılmalıdır. Böylece ortaya konulan 2 bileşenli yapının doğrulanıp doğrulanmadığı ortaya konulabilir.
2. Bundan sonraki çalışmalar, öğrencilerin cinsel bilgilerini ölçmeye, cinsel bilgi kaynaklarının neler olduğunu belirlemeye yönelik olabilir.
3. Araştırma, ergenlik döneminde bulunan öğrencilerin, cinsel eğitime yönelik tutumlarını ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Bundan sonraki çalışmalar, ergenlik dönemine girecek olan ya da ergenlik döneminde bulunan çocukların ebeveynlerinin veya derslerine giren öğretmenlerinin tutumlarını ölçmeye yönelik olabilir.
4. Yakın ilişkiler, karar verme ve hayır deme becerileri, istismar, doğum kontrol yöntemleri ve sağlıklı cinsel bilgi kaynakları konularına ilişkin maddelerin eklenerek ya da yeniden düzenlenerek ölçeğe eklenmesi ile yeni bir tutum ölçeği geliştirme çalışması yapılabilir.
5. Öğrencilerin içinde bulunduğu gelişim dönemine uygun olarak, ergenlik dönemi, ergenlik dönemindeki fiziksel ve cinsel değişimler, yakın ilişkiler, karar verme ve hayır deme becerileri, istismar, doğum kontrol yöntemleri ve sağlıklı cinsel bilgi kaynakları konularını içeren, kapsamlı bir cinsel eğitim programı oluşturulabilir.
6. Öğrencilerin içinde bulunduğu gelişim dönemine uygun olarak hazırlanabilecek kapsamlı bir cinsel sağlık eğitim programı öncesinde öğrencilerin cinsel eğitime yönelik tutumları ölçülebilir ve cinsel eğitim programı uygulandıktan sonra, tutumlar tekrar ölçülerek programın etkililiği sınanabilir.

KAYNAKLAR

- Advocates For Youth. (2009). Comprehensive Sex Education: Research and Results.Erişim: <http://www.advocatesforyouth.org/publications/1487>
- Akbaş, T.,Sanberk İ. (2012). İlk Menstruasyon ve Ejakülasyon Deneyimi.*Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 323-338.
- American Academy of Pediatrics. (2001). Sexuality, Contraception and the Media: Committee on Public Education. *Pediatrics*, 107(1), 191-194,
- Araptarlı, N. (1988).*Avcılar Sağlık Ocağı Bölgesindeki Genç Kızların Adet Görme Gebelik Ve Aile Planlaması Hakkındaki Bilgi Tutum Ve Görüşleri*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü, İstanbul.
- Aras, Ş., Şermin S., Günay T., Orçin E., Ozan S. (2005).Lise Öğrencilerinin Cinsel Tutum Ve Davranış Özellikleri.*Türk Pediatri Arşivi*, 40(2), 72-82.
- Artan, İ. (2002).İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri İçin Cinsel Eğitim Etkinlik Örnekleri.*HIV/AIDS Tıp Dergisi*, 5(2), 63-67.
- Artan, İ., Bayhan P.S. (2007).*Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*.İstanbul: Morpa kültür Yayınları.
- Artan, İ., Tuğrul B. (2001).Çocukların Cinsel eğitimi ile ilgili Anne Görüşlerinin İncelenmesi.*Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20,141-149.
- Aydın, B. (2005).*Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. Ankara: Nobel Basımevi.
- Barrett, D. E. (1996). The Three Stages of Adolescence. *The High School Journal*, 79(4), 333-339.
- Başgöl, F. U. (1997).*12-15 Yaş Grubu Ergenlerin Cinsel Eğitim Konusundaki Görüşleri*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Berne, Linda,Barbara Huberman. (1999). European Approaches To Adolescents Sexual Behaviour&Responsibility.*Advocates For Youth*, 1-71.
- Bıkmaz, F. H., Güler D. S. (2007). An Evaluation of Health and Sexuality Education in Turkish Elementary School Curricula,*Sex Education*, 7(3), 277-292
- Bill, A. (2003). 14 and Younger: The Sexual Behavior of Young Adolescents,*National Campaign To Prevent Teen Pregnancy*, 23, 1-22.

- Bulut, A., Nalbant H., Çokar M. (2002). *Ergenlerin sağlık bilincinin geliştirilmesi projesi: Ergenler ve sağlık durum raporu*, İstanbul: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV).
- Bulut, A. (1998). Çocuklukta Cinsel Eğitim. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 2(2), 53-57.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Boethius, C. G. (1985). Sex Education in Swedish Schools: The Facts and The Fiction. *Family Planning Perspectives*, 17(6), 276-279.
- Boyer, D., Fine D. (1992). Sexual Abuse as a Factor in Adolescent Pregnancy and Child Maltreatment. *Family Planning Perspectives*, 24, 4-11.
- Brown, R. T. (2000). Adolescent sexuality at the dawn of the 21st Century. *Adolescent Medicine*, 11, 19-34.
- Cavamagh, S. E. (2004). The Sexual Debut Of Girls In Early Adolescence: The Intersection Of Race, Pubertal Timing And Friend Ship Group Characteristics. *Journal of Research on Adolescence*, 14(3), 285-312.
- Connell, R. (1999). Sex in the World. Debbie Epstein, James Sears (Ed.), *A Dangerous Knowing: Sexuality, Pedagogy and Popular Culture* içinde (s.89-101). Londra: Cassell.
- Çalışandemir, F., Bencik, S., Artan, İ. (2008). Çocukların Cinsel Eğitimi: Geçmişten Günümüze Bir Bakış. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 14-27.
- Çok, F. (1994). Gelişim psikolojisi: ergenlik ve yetişkinlik. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27(2), 905-935.
- Çok, F. (2002). *Türkiye'de Cinsel Eğitim, 2001 Yılı Aile Raporu* (Rapor No.120). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Çok, F. (2003). *Ergenlerin Cinsel Eğitimi-Bir Program Denemesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Çok, F., Güney, N., Erten, C., Atalan, D. (2006). Ergenlikte risk almanın televizyon üzerinden incelenmesi. *HIV/AIDS Dergisi*, 9(1), 17-22.
- Çok, F., Kutlu, Ö. (2010). *Ergenlerin Cinsel eğitimi: Bir Program Denemesi*, Ankara: Pegem Akademi.

- Çokar, M., Nuriye, O. (2006).*Öğretmen ve Öğretmen Adayları için Cinsel Sağlık Eğitimi*. İstanbul: Ceren Yayın, İKGV.
- Çokluk, Ö., Büyüköztürk, Ş., Şekercioğlu, G. (2014).*Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çuhadaroğlu, F. Ç. (2004).*Ergen ve Ruhsal Sorunları: Durum Saptama Çalışması (Rapor No.4)*. Ankara: TÜBİTAK Matbaası
- Department for Education and Employment of UK(DEEUk). (2000). *Sex and Relationship Education Guidance*. United Kingdom (Birleşik Krallık). Erişim:<https://www.gov.uk/government/publications/sex-and-relationship-education>
- Dye, C., Dawn M.U. (2006).Moderating Effects of Gender on Alcohol Use: Implications For Condom Use At First Intercourse.*Journal of School Health*, 76(3), 111-116.
- Dixon, H. (2010). Confident in SRE.A *Guide for Trainers and Educators*. Erişim: <http://me-and-us.co.uk/confidentinsre/index.html>
- Ekşi, A. (1982). *İstanbul Üniversitesi Öğrenci Anketleri*.İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını, Yayın No: 91.
- Ekşi, A. (1990).*Gençlerimiz ve Sorunları*.İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını.
- Ekşi, A. (1990).*Çocuk, Genç, Ana Babalar*.Ankara: Bilgi Yayınları.
- Eliküçük, A.,Sönmez S. (2011). 6 Yaş çocuklarının Cinsel Gelişim ve Eğitimiyle İlgili Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi.*Aile ve Toplum Dergisi*, 12, 7(25), 45-62.
- Elkind, D., Alberts, A., Ginsberg, S. (2007). The Personal Fable and Risk-Taking in Early Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(1), 71-76.
- Elliott, K.,Lambourn, A. J. (1999). Sex, Drugs and Alcohol: Two Peer-Led Approaches in Tamaki/Makaurau/Auckland, Aotearoa/New Zealand.*Journal of Adolescence*, 22, 503-513.
- Erdoğan, E. (1990).*Ergenlik Dönemindeki Gençlerin Sosyal-Psikoseksüel Gelişimleri*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Ergin, B. (1993).*Lise Öğrencilerinin Cinsel Bilgi Düzeyleri, Cinsel Eğitime İlişkin Beklentileri ile Anne-Babaların Cinsel Eğitim Konusundaki Tutumları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Fentahun, N.,Assefa, T., Alemseged, F., Ambaw, F. (2012). Parents' Perception, Students' and Teachers' Attitude towards School Sex Education.*Ethiop Journal of Health Science*, 22(2), 99-106.
- Fonner, V. A., Armstrong, K. S., Kennedy, C. E., O'Reily, K.R., Sweat, M. D. (2014). School Based Sex Education and HIV Prevention in Low- and Middle-Income Countries: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Plos One*, 9(3), 1-18.
- İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı. (2000). *Cinsel Sağlık Bilgileri Eğitimi Öğretmen El Kitabı*. İstanbul: İKGV Yayınları.
- Gander, M.,Gardiner, H. (2004).*Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Bekir Onur (Çev.Ed.), Ankara: İmge Yayınevi.
- Gevorgyan, R., Schmidt, E., Wall, M., Garnett, G., Atun, R., Maksimova, S., Davidenko, L.,Renton, A. (2011). Does Russia need sex education? The Views of Stakeholders in Three Russian Regions.*Sex Education: Sexuality, Society and Learning*, 11(2), 213-226.
- Goldman, J. D. G.,Bradley. G. L. (2001). Sexuality Education across the Lifecycle in the New Millennium.*Sex Education: Sexuality, Society and Learning*, 1(3), 197-217.
- Gorey, K.,Leslie, D. (1997). The Prevalence of Child Sexual Abuse: Integrative Review Adjustment for Potential Response and Measurement Biases.*Child Abuse&Neglect*, 21(4), 391-398.
- Göçgeldi, E., Tüzün, H., Türker, T., Şimşek, I. (2007). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Anne Ve Babaların Çocuklara Cinsel Eğitim Konusundaki Yaklaşımlarının İncelenmesi.*Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 16(9), 134-142.
- Gölbaşı, Z. (2002).*Adölesan Kızlara Yönelik Okula Dayalı Üreme Sağlığı Eğitim Programının Etkinliği*.(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Grisin, A. S., Walander, C. A. (2002).*Russia's HIV/AIDS Crisis*.Washington: Center for Strategic and International Studies.

- Güler, S., Yöndem, Z. D. (2007).Ergenlik ve Cinsel Sağlık Eğitimi ile İlgili Grup Rehberliğinin 6.Sınıf Öğrencilerinin Bilgi ve Tutumlarına Etkisi,*İlköğretim Online*, 6(1), 2-10.
- Gülsün, M., Bozkurt, A., Ak, M. (2009). Psikiyatrik Açıdan Evlilik ve Cinsellik, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 68-79.
- Haffner, D. (1993).*Facing Facts: Sexual Health and America's Adolescents*. New York: SIECUS.
- Hassan, E., Creatas, G. C. (2000). Adolescent Sexuality,*Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology*,13, 119-124.
- Hilton, G. (2007). Listening to the Boys Again: An Exploration of What Boys Want to Learn in Sex Education Classes and How They Want to be Taught?*Sex Education*, 7(2), 161-174.
- Huiyan, F. (2011). The Bumpy Road to Socialise Nature: Sex Education in Japan, *Culture, Health & Sexuality: An International Journal for Research, Intervention and Care*, 13(8), 903-915.
- Kaiser Family Foundation. (2002).Sex Education in the U.S.: Policy and Politics, Issues Update, Amerika. Erişim: <https://kaiserfamilyfoundation.files.wordpress.com/2013/01/3224.pdf>
- Karabey, S., Müftüoğlu, N. (2013). Gençlik ve Cinsellik, Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması, İstanbul: Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği (CETAD)Yayımları,
Erişim:http://www.cetad.org.tr/CetadData/Book/16/2692011155623abilgilendirme_dosyasi_3.pdf.
- Karasar, N. (2010).*Bilimsel Araştırma Yöntemi*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2011). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaptan, N. (2001).*İlköğretim Çağı 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerin Cinsel Yönelimleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Keaser, L.,Landry, D., Richards, C. (1999). Abstinence Promotion and the Provision of Information About Contraception in Public School District Sexuality Education Policies.*Family Planning Perspectives*, 31(6), 280-286.

- Kirby, D. (1994) School-Based Programs to Reduce Sexual Risk-Taking Behaviors: A Review of Effectiveness.*Public Health Reports*, 109(3),.339-360.
- Kirby, D.,Laris, B. A. (2009). Effective Curriculum-Based Sex and STD/HIV Education Programs for Adolescents.*Child Development Perspectives*, 3(1), 21–29.
- Kirby, D., Laris, B. A., Rolleri, L. (2007).Sex and HIV Education Programs: Their Impact on Sexual Behavior of Young People Throughout the World.*Journal of Adolescent Health*, 40, 206-217.
- Kirby, D. (2002). The Impact of Schools and School Programs upon Adolescent Sexual Behavior.*The Journal of Sex Research*, 39(1), 27-33.
- Kirby, D. (2001). Research on Effectiveness of Sex Education Programs.*Theory into Practice*, 28(3), 165-171.
- Kontula, O. (2009). *Between Sexual Desire and Reality: The Evolution of Sex in Finland*. Helsinki: The Family Federation of Finland. Erişim: http://www.researchgate.net/profile/Osmo_Kontula/publication/261635485_Between_sexual_desire_and_reality_The_evolution_of_sex_in_Finland/links/0deec534e239525f55000000.pdf
- Kulaksızoğlu, A. (1998).*Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Lewis, J., Knijn, T. (2001). A Comparison of English and Dutch Sex Education in the Classroom.*Educational Health*,19(4), 59-64.
- Mabray, D., Labauve, B. J. (2002). A Multi Dimensional Approach to Sexual Education.*Sex Education*, 2(1), 47-60.
- Mağden, D.,Şahin, S., Metin, F., Akkaya, F. (2003). Lise son Sınıfa Devam Eden Öğrencilerin AİDS Hakkında Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi.*Eğitim ve Bilim Dergisi*, 28(127), 31-36.
- Main, D., Iverson, D., Mc Gloin, J., Banspach, S., Collins, J.,Rugg, D.,Kolbe, L. (2002).Preventing HIV Infection Among Adolescents: Evaluation of a School-Based Education Program.*Preventive Medicine*, 23(4), 409-441.
- Meany, G., Rye, B.J., Wood, E.,Solovieva, E. (2009). Satisfaction with School-Based Sexual Health Education in a Sample of University Students Recently Graduated from Ontario High Schools.*The Canadian Journal of Human Sexuality*, 18, 107-125.

- McCay, A., Bissel, M. (2009). Sexual Health Education in the Schools: Questions and Answers. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 18, 1(2), 47-60.
- McKee, C., Rogsdale, K., Southward, L. H. (2014). What do parents in Mississippi really think about sex education in school?: Results of a state-wide survey. *Journal of Health Disparities Research and Practice*, 7(1), 97-119.
- Milton, J. (2003). Primary School Sex Education Programs: Views and Experiences of Teachers in Four Primary School is Sydney, Australia. *Sex Education*, 3(3), 583-590.
- Morris, C. G. (2002). *Psikolojiyi Anlamak (Psikolojiye Giriş)*, (H. Belgin Ayvaşık, Melike Sayıl, çev.). İstanbul: Türk Psikologlar Derneği Yayınevi.
- Mueller, T., Gavin, L., Kulkarni, A. (2008). The Association Between Sex Education and Youth's Engagement in Sexual Intercourse, Age at First Intercourse and Birth Control Use at First Sex. *Journal of Adolescent Health*, 42, 89-96.
- Nash, R. (2002). Sex and Schooling: The Sexual Activity of Young People and its Implications for Education. *Gender and Education*, 14(2), 149-165.
- National Foundation for Education and Research in England and Wales (NFER). (2009). *Sex and Relationships Education in Other Countries*. United Kingdom (Birleşik Krallık): NFER. Erişim: <http://www.nfer.ac.uk/research/centre-for-information-and-reviews/inca/TP%20Sex%20and%20relationships%20education%20December%202009.pdf>
- National Public Radio, Kaiser Family Foundation, John F. Kennedy School of Government Harvard University. (2004). *Sex Education in America*. America: Kaiser Family Foundation. Erişim: <http://kff.org/hiv/aids/poll-finding/sex-education-in-america/>
- Nurullah, A. S., Makol-Abdul, P. R., Imam, S. S., Rahman, S. A. (2009). Parents' Attitudes towards Inclusion of Sexuality Education in Malaysian Schools. *International Journal about Parents in Education*, 3(1), 42-56.
- Orwin, G. H. (1995). *Understanding The Adolescent*. Washington: American Psychiatric Press.
- Ogunjimi, L.O. (2006). Attitude of Students and Parents towards the Teaching of Sex Education in Secondary Schools in Cross River State. *Educational Research and Review*, 1(9), 347-349.

- Öktem, F. (2006). Çocuklarda Cinsel Eğitimi. *Türkiye Klinikleri Pediatrik Bilimler Dergisi*, 2(1), 71-75.
- Özbay, H., Öztürk, E. (1992). *Gençlik*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Özgüven, İ. E. (1997). *Cinsellik ve Cinsel Yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özmen, D., Çetinkaya, A., Kuş, K., Yılmaz, M., Hügül, Y. (2006). Manisa İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Cinsel Eğitim İle İlgili Tutumları. *Sağlık ve Toplum*, 16(2), 81-89.
- Özyurt, B. E. (2010). Gelişim Konularına Genel Bakış. Alim Kaya (Ed.), *Eğitim Psikolojisi* içinde (s.1-28), Ankara: Pegem Akademi.
- Parlaz, E. A., Tekgül, N., Karademirci, E., Öngel, K. (2012). Ergenlik Dönemi: Fiziksel Büyüme, Psikolojik ve Sosyal Gelişim Süreci. *Turkish Family Physician*, 3(4), 10-16.
- Paul, C., Herbison, P., Fitzjohn, J., Dickson, N. (2002). The Determinants of Sexual Intercourse Before Age 16. *Journal of Adolescent Health*, 27, 136-147.
- Public Health Agency of Canada. (2003). *Canadian Guidelines for Sexual Health Education*. Kanada: PHAC. Erişim: <http://www.phac-aspc.gc.ca/publicat/cgshe-ldnemss/pdf/guidelines-eng.pdf>.
- Roode, T. V., Dickson, N., Herbison, P., Paul, C. (2009). Child Sexual Abuse and Persistence of Risky Sexual Behaviors Negative Sexual Outcomes over Adulthood. *Child Abuse & Neglect*, 33, 161-172.
- Santelli, J., Morrow, B., Anderson, J., Duberstein, L. (2006). Contraceptive use and pregnancy risk among United States high school students, 1991-2003. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 38(2), 106-111.
- Selçuk, Z. (2006). *İlköğretim 6. Sınıf Kız Öğrencilerine Uygulanan Cinsel Sağlık Eğitiminin Cinsel Sağlık Bilgilerine Etkisinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Set, T., Dağdeviren, N., Aktürk, Z. (2006). Ergenlerde Cinsellik. *Genel Tıp Dergisi*, 16(3), 137-141.
- Sexuality Information and Education Council of the United States (SIECUS). (1996). *Guidelines for Comprehensive Sexuality Education*. Amerika: SIECUS.
- Sexuality Information and Education Council of the United States (SIECUS). (2004). *Guidelines for Comprehensive Sexuality Education: Kindergarten-12th Grade*. Amerika: SIECUS.

- Shapiro, B. Y. (2001). School-Based Sex Education in Russia: The Current Reality and Prospects. *Sex Education*, 1(1), 87-96.
- Siyez, D. M. (2007). Fiziksel Gelişim. Alim Kaya (Ed.), *Eğitim Psikolojisi içinde* (s.41-72), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Siyez, E., Siyez, D. M. (2007). Ergenlerin Cinsel Yaşam Deneyimlerinin Bazı Psiko-Sosyal Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Türk Üroloji Dergisi*, 33(1), 56-63.
- Siyezi D. M., Aysan. F. (2007). Ergenler Görülen Problem Davranışların Psiko-Sosyal Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Açısından Yordanması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 145-171.
- Siyez, D. M. (2009a). İlköğretim dördüncü sınıfa devam eden öğrencilerin ergenlik ve cinsel sağlığa yönelik bilgi düzeyleri ve tutumlarının incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 369, 17-26.
- Siyez, D. M. (2009b). Ergenlerle Ergenlikte Romantik İlişkiler Üzerine Yapılabilecek Bir Sınıf Rehberliği Çalışmasının Tanıtımı. *Tevfik Fikret Okulları Eğitimde Yeni Yönelimler Sempozyumu* (s.266-270), İzmir.
- Siyez, E., Siyez, D. M. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklara İlişkin Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi. *Türk Üroloji Dergisi*, 35(1), 49-55.
- Siyez, D. M. (2010). *Ergenlerde Problem Davranışlar Okul Temelli Önleme Çalışmaları İle İlgili Uygulama Örnekleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Somers, C., Eaves, M. W. (2002). Is Earlier Sex Education Harmful? *Research in Education*, 67, 23-32.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. Figen Çok (çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Sümer N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74
- Sümer, Z. H. (2006). Sexual knowledge and behaviors of Turkish university students: Are students at risk? *European Conference on Educational Research* (s.13-15), Cenevre.
- Şatıroğlu, H. (2008). Ergenlikte Cinsellik. *Adolesan Sağlığı II*, 63, 41-46.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

- Tabachnick, B., Fidell, L. (2007). *Using Multivariate Statistics*. Amerika-Boston: Pearson Education.
- Taner, Y., Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik Yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Tatlıldil, H. (2002). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz*. Ankara: Akademi Matbaası.
- Temel, F., Aksoy, A. B. (2001). *Ergen ve Gelişimi: Yetişkinliğe İlk Adım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tezbaşaran, A. (2008). *Likert Tipi Ölçek Hazırlama Kılavuzu*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Toor, K. K. (2012). A Study of the Attitude of Teachers, Parents and Adolescents towards Sex Education. *MIER Journal of Educational Studies*, 2, 177-189.
- Toumbourou, J., Gregg, E. (2001). Working with Families to Promote Healthy Adolescent Development. *Family Matters*, 59, 54-60.
- Tuğlu, C., Koten, Y., Abay, E., Molla, S. (1996, Eylül). *Üniversite Öğrencileri Arasında Ensest Bildirimi*, XXXII Ulusal Psikiyatri Kongresi'nde sunulan bildiri. GATA Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Tulloch, T., Kaufman, M. (2013). Adolescent Sexuality. *Pediatrics in Review*, 34(19), 29-35.
- Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı (TAPV). (2014). Büyüyorum Değişiyorum Programı, İstanbul. Erişim: <http://www.tapv.org.tr/tcid/31/66/Program-Icerik>
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2013). *Türkiye Ergen Profili Araştırması*. Ankara: Uzerler Matbaacılık.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Üreme Sağlığı Programı (TÜSP). (2007). Gençlik Danışmanlık ve Hizmet Merkezleri CSÜS Eğitimi Modülü, Ankara. Erişim: <http://sbu.saglik.gov.tr/Ekutuphane/Yayin/423>
- United Nations International Children's Emergency Fund (UNICEF). (2002). *Young people and HIV/AIDS: Opportunity in Crisis*. New York: UNICEF.
- United Nations Population Fund (UNFPA). (2000). *State of World Population*. New York: UNFPA.

Yanikkerem, E., Taşkent, N., Ertuğun, Z., Top, A., etin, S., şahin, A. (2005). Lise ğrencilerinin Cinsel Eğitime Bakış Aıların ve Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi. *Dirim*, 80(2), 62-73.

Yavuzer, H. (2010). *ocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yurdugül, H. (2005, Eylül). *lek Gelistirme alışmalarında Kapsam Geerligi İçin Kapsam Geerlik İndekslerinin Kullanılması*. XIV. Ulusal Eğitim Bilimler Kongresi'nde sunulan bildiri. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.

Zaitsev, G. K., Zaitsev, A.G., Khaptanova, T.G. (2003). The Sex Education of Adolescents. *Russian Education and Society*, 45(3), 30-42.

EKLER

Ek- 1 Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği

Sevgili öğrenciler elinizdeki ölçek ergenlerin **Cinsel Eğitim** gereksinimlerinin araştırılmasına yönelik yapılan bilimsel bir araştırmanın bilgi toplama aracıdır. Bu bir başarı testi ya da bir sınav değildir.

Bu araştırmada kimliğinize ilişkin bilgilere gereksinim duyulmaktadır. Ölçekte yer alan sorulara vereceğiniz yanıtlar sadece bu araştırma kapsamında kullanılacak, başka kişi ya da kurumlara verilmeyecektir.

Katkılarınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Osman Necati TURHAN

Yaşınız:

Cinsiyet: Kız ( ) Erkek ( )

Daha Önce Cinsel Eğitim: Aldım ( ) Almadım ( )

Sevgili öğrenciler aşağıda bazı durumlara ilişkin düşünceler ifade eden cümleler bulunmaktadır. Bu cümlelerin her birinin karşısında “ **Kesinlikle Katılmıyorum**”, “**Katılmıyorum**”, “ **Kararsızım**”, “ **Katılıyorum**” ve “ **Kesinlikle Katılıyorum**” seçenekleri yer almaktadır. Bu cümlelerin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuyarak o durumun size ne kadar uyduğunu düşünün ve kararınıza en uygun seçeneğin içine çarpı koyarak düşüncenizi belirtin.

Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği						
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum
	MADDELER	1	2	3	4	5
1.	Cinsel eğitim her öğrencinin alması gereken bir eğitimidir.					
2.	Cinsel eğitimi sadece 18 yaşından büyük insanlar almalıdır.					
3.	Gençlerin cinselliğe merak duymalarını normal karşılarım.					
4.	Cinsel davranışlar kişisel ve özel davranışlardır.					
5.	İnternet/televizyon varken ayrıca bir cinsel eğitime gerek yoktur.					

6.	Cinsel eğitim gençlerin kendi gelişim özelliklerini öğrenebileceği iyi ve doğru bir yoldur.						
7.	Gençler cinsel gelişimleri ile ilgili her bilgiyi anne ya da babasından almalıdır.						
8.	Gençler anne ve babaları ile cinsellik hakkında rahat konuşabilmelidir.						
9.	Gençler öğretmenleri ile cinsellik hakkında rahat konuşabilmelidir.						
10.	Cinsel eğitim almış gençler, ergenlik dönemini daha sağlıklı yaşarlar.						
11.	Gençler cinsel gelişimleri ile ilgili konuları kimse ile paylaşmamalıdır.						
12.	Cinsel sağlık ile ilgili sorunlarımı arkadaşlarımla paylaşabilirim.						
13.	Cinsel eğitim, fiziksel ve psikolojik gelişimimle ilgili bilgileri kapsar.						
14.	Cinsel eğitim okullarda bir ders şeklinde verilmelidir.						
15.	Okullarda, öğrencilerin cinsel sağlıkları ile ilgili sorunlarını konuşabileceği uzmanlar bulunmalıdır						
16.	Gençlerin cinsel eğitim almasını uygun bulmuyorum.						
17.	Gençlerin cinsel istismar, toplumsal cinsiyet rolleri, yakın ilişkiler konularında bilgi sahibi olmaya ihtiyacı yoktur.						
18.	Cinsel eğitim alan gençler, daha fazla cinsel davranış sergilemeye meyilli olurlar.						
19.	Cinsel eğitim öğrenciler ergenlik dönemine girmeden verilmelidir.						
20.	Cinsel sağlık bilgilerinin küçük yaşlarda verilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.						
21.	Gençlere cinsel istismar ve istismardan korunmayla ilgili bilgi verilmesinin çok önemli olduğuna inanıyorum.						
22.	Öğrencilere kendi bedenlerindeki gelişimler hakkında bilgi verilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.						
23.	Öğrencilere karşı cinsin bedenindeki gelişimler hakkında bilgi verilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.						
24.	Topluma sağlıklı bireyler yetiştirebilmek için cinsel eğitim dersi gereklidir.						

25.	Cinsel eğitim dersi kapsamındaki konuların yasaklı konular olarak görülmesi önemli sorunlara işaret eder.					
26.	Cinsel eğitim toplumun ahlak anlayışını olumsuz etkiler.					
27.	Cinsel eğitim sayesinde cinsel sapkınlıkların azalacağını düşünüyorum.					
28.	Cinsel sağlık konusunda bilgisizlik, duygusal açıdan birçok soruna yol açabilir.					
29.	Cinsel eğitim, bireylerin kendilerini tanımalarını sağlar.					
30.	Cinsel eğitim, bireylerin muhtemel cinsel sorunlar karşısında daha güvenli ve yeterli hale gelmesine yardımcı olur.					
31.	Cinsel eğitim, cinsellikle ilgili korkuların giderilmesini sağlar.					
32.	Cinsel eğitim, cinsel yolla bulaşan hastalıklarla mücadelede önemli bir rol oynar.					
33.	Cinsel eğitim, bireylerin güvenilir olmayan kaynaklardan aldıkları bilgilerin etkisinde kalmamalarını sağlar.					
34.	Cinsel eğitim konusunda geç kaldığımı düşünüyorum.					
35.	Toplumdaki her bireyin cinsel eğitime ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.					
36.	Cinsel eğitim almak bireyleri sağlıklı evlilik hayatına hazırlar.					
37.	Cinsel eğitim, bireyin bedeni ve cinselliği ile ilgili korkularının giderilmesini sağlar.					
38.	Cinsel eğitim medeni bir toplum olma yolunda önemli bir adımdır.					
39.	Cinsel eğitim sınıf ortamında, güvendiğim insanlardan almak, gelişimim açısından gereklidir.					
40.	Fiziksel gelişimimle ilgili yaşadığım sorunları cinsel eğitim çözemez.					

Ek- 2 İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünün Araştırma İzni

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411/20/1153958
Konu: Osman Necati TURHAN

02/02/2015

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi:a) 19.01.2015 tarihli dilekçe
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tek. Gn Md. 07.03.2012 tarih ve 3616 sayılı 2012/13 nolu gen.
c) Millî Eğitim Araştırma ve Anket Komisyonunun 20.01.2015 tarihli tutanağı.

Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Osman Necati TURHAN'ın "*Lise 1. Sınıf Öğrencileri İçin Cinsel Sağlık Eğitimine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi*" konulu tezi kapsamında, ilimiz Beylikdüzü ilçesi Abidin Nesimi Fatinoğlu Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi 1. sınıf öğrencilerine; cinsel sağlık eğitimine yönelik tutum ölçeğini uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Dr.Muammer YILDIZ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
02/02/2015

Yusuf Ziya KARACAEV
Vali a.
Vali Yardımcısı

- Ek:1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü D.Blok Bab-ı Ali Cad. No:13 Cağaloğlu
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b6aa-1834-385d-b7ec-8136 kodu ile teyit edilebilir.

Ek- 3 İstatistik Analiz Sonucunda Elde Edilen Yeni CEYTÖ

Sevgili öğrenciler elinizdeki ölçek ergenlerin **Cinsel Eğitim** gereksinimlerinin araştırılmasına yönelik yapılan bilimsel bir araştırmanın bilgi toplama aracıdır. Bu bir başarı testi ya da bir sınav değildir.

Bu araştırmada kimliğinize ilişkin bilgilere gereksinim duyulmaktadır. Ölçekte yer alan sorulara vereceğiniz yanıtlar sadece bu araştırma kapsamında kullanılacak, başka kişi ya da kurumlara verilmeyecektir.

Katkılarınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Osman Necati TURHAN

Yaşınız:

Cinsiyet: Kız ( ) Erkek ( )

Daha Önce Cinsel Eğitim: Aldım ( ) Almadım ( )

Sevgili öğrenciler aşağıda bazı durumlara ilişkin düşünceler ifade eden cümleler bulunmaktadır. Bu cümlelerin her birinin karşısında “ **Kesinlikle Katılmıyorum**”, “**Katılmıyorum**”, “ **Kararsızım**”, “ **Katılıyorum**” ve “ **Kesinlikle Katılıyorum**” seçenekleri yer almaktadır. Bu cümlelerin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuyarak o durumun size ne kadar uyduğunu düşünün ve kararınıza en uygun seçeneğin içine çarpı koyarak düşüncenizi belirtin.

Cinsel Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği						
		Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Katılıyorum
	MADDELER	1	2	3	4	5
1.	Gençler öğretmenleri ile cinsellik hakkında rahat konuşabilmelidir.					
2.	Cinsel eğitim almış gençler, ergenlik dönemini daha sağlıklı yaşarlar.					
3.	Cinsel sağlık ile ilgili sorunlarımı arkadaşlarımla paylaşabilirim.					
4.	Okullarda, öğrencilerin cinsel sağlıkları ile ilgili sorunlarını konuşabileceği uzmanlar bulunmalıdır					
5.	Gençlerin cinsel eğitim almasını uygun bulmuyorum.					
6.	Cinsel eğitim öğrenciler ergenlik dönemine girmeden verilmelidir.					

7.	Öğrencilere karşı cinsin bedenindeki gelişimler hakkında bilgi verilmesinin faydalı olacağını düşünüyorum.					
8.	Cinsel eğitim, bireylerin muhtemel cinsel sorunlar karşısında daha güvenli ve yeterli hale gelmesine yardımcı olur.					
9.	Cinsel eğitim, cinsellikle ilgili korkuların giderilmesini sağlar.					
10.	Cinsel eğitim, cinsel yolla bulaşan hastalıklarla mücadelede önemli bir rol oynar.					
11.	Cinsel eğitim, bireylerin güvenilir olmayan kaynaklardan aldıkları bilgilerin etkisinde kalmamalarını sağlar.					
12.	Toplumdaki her bireyin cinsel eğitime ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.					
13.	Cinsel eğitim almak bireyleri sağlıklı evlilik hayatına hazırlar.					
14.	Cinsel eğitim, bireyin bedeni ve cinselliği ile ilgili korkularının giderilmesini sağlar.					
15.	Cinsel eğitim medeni bir toplum olma yolunda önemli bir adımdır.					